

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Wpływ inicjatyw lokalnych na realizację rządowego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska”

Materiały z konferencji zorganizowanej
przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego
pod patronatem Marszałka Senatu RP prof. Longina Pastusiaka
15 marca 2005

Kancelaria Senatu
Warszawa 2005 r.

Projekt okładki:

MAREK KWIATKOWSKI

Opracowanie:

MAŁGORZATA LIPIŃSKA

Opracowanie techniczne:

SEBASTIAN WIŚNIEWSKI

ISBN 83-86065-60-5

CIP - Biblioteka Narodowa

Wpływ inicjatyw lokalnych na realizację rządowego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska” ; materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego pod patronatem Marszałka Senatu RP prof. Longina Pastusiaka, 15 marca 2005 / [oprac. Małgorzata Lipińska] ; Senat Rzeczypospolitej Polskiej, - Warszawa : Kancelaria Senatu, 2005

Biuro Administracyjne

Dział Wydawniczy

Warszawa 2005 r.

Nakład 300 egz.

Spis treści

Senator Wiesław Pietrzak	7
Andrzej Brachmański	9
Senator Wiesław Pietrzak	12
REFERATY	
Janusz Rogacz <i>Realizacja programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska” oraz kierunki działań na przyszłość</i>	17
Magdalena Wantoła-Szumera <i>Kształtowanie postaw obywatelskich dzieci i młodzieży w procesie edukacyjnym jako realizacja celu strategicznego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska”</i>	24
Dr hab. Waldemar Kitler <i>Funkcje organów samorządu terytorialnego w zapewnieniu bezpieczeństwa społeczności lokalnych</i>	31
Maciej Gałęski <i>Program poprawy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na Dolnym Śląsku</i>	40
Zbigniew Szczygieł <i>Program poprawy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na Dolnym Śląsku</i>	43
Dr Jarosław Klimczak <i>Polskie projekty badawcze finansowane ze środków Unii Europejskiej szansą realizacji programu „Bezpieczna Polska”.</i>	48
Dr Piotr Bogdalski <i>Uwarunkowania prawne inicjatyw lokalnych w zakresie bezpieczeństwa</i>	54
DYSKUSJA	
Robert Dynak	63
Senator Wiesław Pietrzak	64
Piotr Van der Coghen	65

Wojciech Kazanecki	67
Senator Wiesław Pietrzak	68
Janusz Rogacz	68
Wojciech Kazanecki	69
Janusz Rogacz	69
Senator Wiesław Pietrzak	69
Dr hab. Waldemar Kitler	69
Wojciech Kazanecki	70
Roman Falkowski	70
Senator Wiesław Pietrzak	71
Witold Hołubowicz	72
Senator Wiesław Pietrzak	73

REFERATY

Dr Aleksandra Skrabacz	
<i>Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych</i>	77
Elżbieta Lorenc-Mytnik	
<i>Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych</i>	84
Łukasz Wojtasik	
<i>Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych</i>	87
Roman Falkowski	
<i>Bezpieczne dzieci na polskich drogach</i>	91
Jan Lisiewski	
<i>Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych</i>	96

DYSKUSJA

Grzegorz Zaręba	103
Senator Wiesław Pietrzak	105
Grzegorz Zaręba	106
Senator Wiesław Pietrzak	106
Piotr Van der Coghen	106
Senator Wiesław Pietrzak	107
Jacek Pawłowski	108
Senator Wiesław Pietrzak	108
Katarzyna Bielecka	108
Senator Wiesław Pietrzak	110
Senator Józef Dziemdziała	110
Senator Wiesław Pietrzak	112
Wojciech Kazanecki	112
Senator Józef Dziemdziała	112

Wojciech Kazanecki	113
Senator Józef Dziemdziała	113
Senator Wiesław Pietrzak	113
Stanisław Wilczkowiak	114
Senator Wiesław Pietrzak	115
Stanisław Wilczkowiak	115
Dr hab. Waldemar Kitler	115
Senator Wiesław Pietrzak	116
Dr hab. Waldemar Kitler	116
Senator Wiesław Pietrzak	117
Dr hab. Waldemar Kitler	117

MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE

<i>Bezpieczna Polska. Program poprawy bezpieczeństwa obywateli.</i>	121
<i>Stanowisko uczestników konferencji zorganizowanej przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego Senatu RP w dniu 15 marca 2005 r. nt.: „Wpływ inicjatyw lokalnych na realizację rządowego programu poprawy bezpieczeństwa publicznego obywateli «Bezpieczna Polska»”</i>	143

Senator Wiesław Pietrzak

Szanowni Państwo!

Jestem przewodniczącym Komisji Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego Senatu RP, organizatora dzisiejszej konferencji. Mam nadzieję, że będzie ona istotna z punktu widzenia bezpieczeństwa obywateli naszego kraju.

Na początek chcę zaproponować motto dzisiejszej konferencji, które staram się wszędzie popularyzować: „Bezpieczeństwo jest wszystkim, natomiast wszystko bez bezpieczeństwa jest niczym”. Wychodząc z tego założenia, nasza komisja podjęła się zorganizowania dzisiejszej konferencji, zainspirowana inicjatywami lokalnymi podejmowanymi przez samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne, które wpisują się w przyjęty oficjalnie przez rząd dwa lata temu program „Bezpieczna Polska”.

Uważam, że bez inicjatyw obywatelskich, bez własnej troski obywateli o bezpieczeństwo nigdy się go nie zapewni. Organa państwa, które są odpowiedzialne za bezpieczeństwo, nie zdołają wszystkich zadań zrealizować. Szerzy się wokół nas obszar zła, również w życiu publicznym, pojawiają się nowe przejawy zjawisk patologicznych.

Zainspirowani inicjatywami lokalnymi chcemy dziś je pokazać, spróbować je upowszechnić i dlatego zorganizowaliśmy tę konferencję.

Patronat nad konferencją przyjął marszałek Senatu, pan profesor Longin Pastusiak. Niestety, ważne obowiązki uniemożliwiły mu obecność na dzisiejszej konferencji, ale przesyła za moim pośrednictwem pozdrowienia wszystkim uczestnikom i życzy owocnych obrad.

W imieniu własnym, komisji i państwa witam na konferencji sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, pana ministra Andrzeja Brachmańskiego.

Senator Wiesław Pietrzak – przewodniczący Komisji Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego Senatu RP.

Witam serdecznie przedstawiciela prezydenta RP, zastępcę szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego, pana admirała floty Ryszarda Łukasika.

Witam również tych, którzy są życzliwi wobec naszego przedsięwzięcia, przedstawiciele resortu oświaty i resortu finansów.

Witam serdecznie pana generała Teofila Jankowskiego, komendanta głównego Państwowej Straży Pożarnej.

Witam pana generała Ryszarda Grosseta, komendanta-rektora Szkoły Głównej Straży Pożarnej.

Miał być obecny pan prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz, prorektor Uniwersytetu Wrocławskiego, ale niestety nie będzie go dzisiaj z nami.

Witam wszystkich komendantów wojewódzkich Policji, komendantów wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej, witam przedstawicieli organizacji pozarządowych, witam przedstawicieli samorządów, witam serdecznie wszystkich państwa.

W imieniu organizatorów i państwa witam szczególnie gorąco i serdecznie prelegentów: pana Janusza Rogacza, zastępcę dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego MSWiA; panią Magdalenę Wantotę, naczelnika Wydziału Wychowania w Departamencie Wychowania i Profilaktyki Społecznej MENiS; pana dr. hab. Waldemara Kitlera z Wydziału Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej; pana Macieja Gałęskiego, reprezentującego Euroregion „Nysa”. To osoba, która ze swoim gronem przyjaciół od początku inspirowała nas do tych przedsięwzięć.

Witam pana Zbigniewa Szczygła, komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu.

Witam pana nadkomisarza, dr. Jarosława Klimczaka z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie; pana doktora Piotra Bogdalskiego, kierownika Zakładu Prawa w tejże uczelni; panią doktor Aleksandrę Skrabacz, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny; pana Łukasza Wojtasika, Fundacja „Dzieci Niczyje”; pana Romana Falkowskiego, Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Obywateli „Tarcza”; panią Elżbietę Lorenc-Mytnik, nauczycielkę Szkoły Podstawowej nr 8 w Jeleniej Górze; pana Jana Lisiewskiego, gmina Świątajno, patrole obywatelskie. Ci państwo będą zabierali głos podczas dzisiejszej konferencji.

O słowo wstępne i o otwarcie konferencji proszę pana ministra Andrzeja Brachmańskiego.

Andrzej Brachmański

Wielce Czcigodni Panie i Panowie Senatorowie!

Panie Admirale! Panowie Generałowie! Szanowni Państwo!

W mediach, na ulicach, między sobą bardzo często i bardzo dużo mówimy o bezpieczeństwie, choć temu pojęciu nadajemy często różne znaczenia. W wąskim ujęciu, powiedziałbym nawet dość trywialnym, myśląc o bezpieczeństwie, tak naprawdę myślimy o bezpieczeństwie kryminalnym. Czasami dodajemy jeszcze popularne bezpieczeństwo ruchu drogowego bezpieczeństwo w górach – patrzę na kolegów z GOPR – a więc to, co może zagrażać z jednej strony naszemu życiu, a z drugiej strony naszemu mieniu.

To jest dość wąskie, choć w moim przekonaniu na potrzeby dzisiejszej konferencji wystarczająco szerokie, rozumienie bezpieczeństwa, bo w tych dwóch kategoriach: zdrowie i mienie – znajduje się całe spektrum tego, czego obywatele oczekują od władzy publicznej. Obywatel mówiąc, że chce żyć bezpiecznie, generalnie myśli o tym, że chciałby mieć zaspokojone potrzeby zdrowotne i potrzeby ochrony swojego mienia.

Dziś o potrzebach zdrowotnych będziemy mogli mówić tylko w pewnym wąskim zakresie, mianowicie dotyczącym ratownictwa zdrowotnego.

Jeżeli chodzi o ochronę mienia, również będziemy mówili nie o całym spektrum tego zagadnienia, ale raczej o ochronie mienia przed zaborem, przed zniszczeniem, przed utratą.

Myślę, że mimo to i tak jest wystarczająco wiele zagadnień, które dzięki inicjatywie senackiej komisji możemy poruszyć. Bardzo się cieszę, że Senat, Panie Przewodniczący, zdecydował się w ostatnim okresie zorganizować cykl konferencji poświęconych różnego rodzaju zagadnieniom związanym z szeroko pojętym bezpieczeństwem, czy też szeroko pojętym fun-

Andrzej Brachmański – sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

kcjonowaniem państwa, ponieważ czasami brakuje nam możliwości teoretycznej dyskusji czy wymiany doświadczeń.

W programie dzisiejszej konferencji znajdziecie państwo całe spektrum zagadnienia – od najwyższego, o którym będzie mówił pan dyrektor Rogacz, aż po najniższe, o którym będą mówili przedstawiciele samorządów czy euroregionów.

Kanwą dzisiejszej dyskusji jest rządowy program „Bezpieczna Polska”. W materiałach jest skrót tego programu, jego omówienie, na podstawie programu napisanego w sierpniu 2002 r. Myślę, że w czasie dyskusji przekonamy się, że większość założeń tego programu została przez rząd wykonana, przy czym proszę zwrócić uwagę, że choć program był rządowy, to był adresowany nie tylko do instytucji rządowych. Obejmował całe spektrum działań ustawodawczych, a poprzez działania ustawodawcze również inne dziedziny naszego życia, samorząd, inicjatywy lokalne.

Chciałbym przy tym zwrócić uwagę, że kiedy mówimy „inicjatywy lokalne”, często mamy na myśli tylko samorząd, a przecież nie jest to prawda, bo w ostatnim okresie pojawiło się mnóstwo inicjatyw lokalnych inspirowanych przez instytucje czy może organy inne niż samorządowe.

Pojawiło się w Polsce kilkadziesiąt fundacji, które zajmują się sprawami bezpieczeństwa, pojawiło się kilkadziesiąt inicjatyw społecznych, które zajmują się problemami bezpieczeństwa. Powstało kilkaset programów edukacyjnych, realizowanych na różnych szczeblach, które dotyczą wychowania dla bezpieczeństwa.

Jeżeli miałbym powiedzieć, z czego jestem zadowolony jako minister odpowiedzialny za dosyć wąsko pojmowane bezpieczeństwo, czyli kryminalne i ratownicze, to mogę dzisiaj powiedzieć, że największą zdobyczą ostatnich lat jest to, iż do wielu ludzi dotarła prawda, że bezpieczeństwo nie jest tylko sprawą działań rządu, ale żeby mówić o bezpieczeństwie, musi mieć w tym udział wiele różnego rodzaju instytucji.

Myślę, że udało się to osiągnąć na kanwie działań programu „Bezpieczna Polska”, ale również różnego rodzaju działań organizacji pozarządowych, organizacji samorządowych, oświatowych, towarzystw itd.

Jestem przekonany, że w czasie dyskusji będą państwo mieli okazję zapoznać się z różnymi aspektami tego, o czym mówię. Chciałbym natomiast na koniec swojego krótkiego wprowadzenia zwrócić uwagę na to, że obywatele naszego kraju dzięki różnego rodzaju działaniom czują się bezpiecznie. Opinia o tym, czy Polska jest krajem bezpiecznym, kształtowana jest w bardzo dziwny sposób. Jeżeli pytamy, a robimy takie badania mniej więcej raz na pół roku w policji, czy Polska jest krajem bezpiecznym – pozyty-

wnie odpowiada około 70% respondentów. Jeżeli natomiast pytamy: jak badany czuje się na swojej ulicy, w swoim mieście, w swojej dzielnicy, odsetek pozytywnych odpowiedzi jest zdecydowanie wyższy. W dużych miastach jest to 72, 73%, w małych miejscowościach nawet w granicach 90%.

Wniosek jest prosty. Gdy pytamy ogólnie o poczucie bezpieczeństwa, a więc zagadnienie, gdzie obraz bezpieczeństwa jest kształtowany przez media, obywatel potwierdza, że czuje się mniej bezpiecznie. Gdy pytamy o jego doświadczenie życiowe, o jego własne przeżycia, obywatel twierdzi, że czuje się zdecydowanie bezpieczniej. W moim przekonaniu jest to pewnego rodzaju może nieświadoma pochwała obywateli dla tych, którzy na konkretnej ulicy, w konkretnym mieście dbają o ich bezpieczeństwo. W tym prostym badaniu sondażowym wyraża się w moim przekonaniu podziękowanie dla państwa, dla miejscowej policji, podziękowanie dla straży gminnej, dla samorządu, dla szkoły, że jednak potrafili w tym lokalnym świecie zapewnić obywatelowi poczucie bezpieczeństwa.

Jak to poczucie bezpieczeństwa utrzymać? Nie wiem, czy uda się nam je zwiększyć, więc przynajmniej należy myśleć, jak je utrzymać.

Mówię bardzo ogólnie, bo jeśli spojrzymy na poszczególne dziedziny bezpieczeństwa, to oczywiście będziemy mieli różne punkty widzenia. Inne, jeżeli będziemy mówili o bezpieczeństwie na drodze, w akcji ratowniczej na drodze, inne, jeżeli będziemy mówili o tym, co w tych dniach jest bardzo istotne, a więc bezpieczeństwie przeciwpowodziowym. Jeszcze inne, jeżeli będziemy mówili – cały czas patrzę na kolegów z niebieskim krzyżem – o bezpieczeństwie w górach, czy jeżeli będziemy mówili o bezpieczeństwie kryminalnym.

Dziękuję panu senatorowi za danie mi możliwości otwarcia dzisiejszej konferencji. Chciałbym państwu życzyć nie tyle dobrych referatów, bo przecież one już są przygotowane, ile tego, abyście to, co uda wam się wynieść z doświadczeń innych, mogli przenieść na swoje codzienne, zwykłe działania. Życzę również tego, aby te działania, które podejmują lokalne społeczności, znalazły oddźwięk nie tylko na terenie jednej gminy, jednego powiatu czy określonego terytorium.

Życzę państwu owocnych obrad. Myślę, że wszyscy prelegenci powiedzą o interesujących przedsięwzięciach i na pewno bardziej szczegółowo niż ja.

Korzystając z okazji, że jest tu liczna reprezentacja samorządów, chciałem podziękować polskim samorządowcom za to, iż w ostatnich latach dotarła do ich znaczącej liczby prosta prawda, że bezpieczeństwo jest nie tylko sprawą rządu, ale wszystkich. Ta prosta prawda przekłada się na dobrą współpracę, na inicjatywy, na wspieranie inicjatyw lokalnych, przekła-

da się również na wspieranie inicjatyw oświatowych itd. Jeśli więc pan senator pozwoli, to tu, w gmachu polskiego Senatu, chciałbym serdecznie samorządowcom za współpracę podziękować, licząc na to, że będzie ona jeszcze lepsza.

Jeszcze raz życzę dobrych obrad.

Senator Wiesław Pietrzak

Dziękuję serdecznie panu ministrowi za otwarcie, za życzenia, za podziękowania, za miłe słowa skierowane pod adresem organizatorów.

Przejdziemy teraz do naszego programu. Ograniczyliśmy liczbę referatów, a i tak jest ich dużo. Dlatego też szanownych państwa referentów bardzo proszę o dyscyplinę. Materiały wszyscy dostali, proszę więc tylko powiedzieć o najważniejszych rzeczach.

Chciałbym, żeby dzisiejsza konferencja była żywa, żeby przyniosła owoce i żeby odpowiedziała na kilka pytań, a może i zainspirowała innych do działalności. Nic nie jest tak wielkim grzechem jak bezczynność. Jeżeli będziemy wszyscy dbać o bezpieczeństwo, o nasze poczucie bezpieczeństwa, to będą efekty.

Jeżeli będziemy udawać, że nie widzimy zła, które nas otacza, np. jeżeli nie będziemy reagować, gdy w sąsiednim mieszkaniu ktoś źle traktuje rodzinę, czy jako obywatele nie będziemy zwracać uwagi choćby na podejrzaną zachowanie przy naszych samochodach lub na to, że u sąsiada dzieje się coś złego, to po jakimś czasie to zło się rozprzestrzeni i dotknie również nas samych. Tę świadomość powinniśmy zaszczerpić w społeczeństwie.

Ponieważ nie powitałem na początku mediów, to jeśli są na sali ich przedstawiciele, to teraz witam serdecznie.

Rola mediów, a szczególnie mediów publicznych, jest ogromna. Dziwię, że nie ma ich tutaj, poza PAP, bo zaproszenia były wysłane. Rola mediów w krzewieniu tego rodzaju inicjatyw powinna być pierwszorzędna. Jeżeli tak się nie stanie, będzie trudno dotrzeć do wszystkich.

Pan Minister już powiedział, że program konferencji jest tak skonstruowany, że rozpoczniemy od najważniejszych rzeczy, czyli od programu „Bezpieczna Polska”.

Pan Janusz Rogacz krótko przypomni nam program „Bezpieczna Polska”, powie, co zrobiono dotychczas, a co ewentualnie jest planowane na najbliższą przyszłość.

Na zakończenie chcemy przyjąć na tej sali, wspólną – nie wiem, jak to nazwiemy – deklarację, tak jak jest to określone w materiałach, czy jakies

wspólne stanowisko, czy po prostu wnioski końcowe, bo chcielibyśmy, żeby jakimś ogólnym stanowiskiem ta konferencja się zakończyła.

Dziękuję państwu za przyjęcie naszego zaproszenia. Uważamy, że jest to grupa najbardziej zaangażowanych w sprawy bezpieczeństwa. To wspólne oświadczenie, wspólne stanowisko przesłalibyśmy do mediów, do zainteresowanych organizacji i oczywiście do instytucji rządowych.

Proszę pana Janusza Rogacza, który przedstawi referat „Realizacja programu bezpieczeństwa obywateli »Bezpieczna Polska« oraz kierunki działań planowane na przyszłość”.

Referaty

Janusz Rogacz

Realizacja programu bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska” oraz kierunki działań na przyszłość

Szanowny Panie Przewodniczący Komisji Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego! Szanowny Panie Ministrze! Szanowny Panie Admirale! Szanowni Państwo!

Jest mi niezmiernie przyjemnie, że mogę na tej konferencji reprezentować wraz z panem ministrem Brachmańskim Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Przekazuję serdeczne życzenia owocnych obrad od ministra spraw wewnętrznych i administracji, pana Ryszarda Kalisza.

Przypadła mi w udziale możliwość przedstawienia państwu paru szczegółów dotyczących realizacji programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska”. Jest to program bardzo szeroki, tak że wybrałem tylko kilka problemów, które przedstawię w szczegółach. Cały materiał został państwu przekazany wcześniej i tam omawiamy szeroko wszystkie problemy związane z tym tematem.

Program „Bezpieczna Polska” został przyjęty w 2002 r. Zawiera on szereg przedsięwzięć, jakie należy podejmować w zakresie porządkowania państwa, a przede wszystkim zwiększenia bezpieczeństwa obywateli. Program wyznacza zadania dla wszystkich resortów i obejmuje społeczny aspekt i genezę przestępczości, a także przyjmuje wszystkie konstruktywne i dobre propozycje, a więc jest to program otwarty.

Celem podejmowanych w ramach programu przedsięwzięć jest utrzymanie autorytetu państwa jako gwaranta bezpieczeństwa obywateli i realizacja zadań w dziedzinie bezpieczeństwa w ramach Unii Europejskiej, czyli uzyskiwanie bezpieczeństwa obywateli poprzez działania i instru-

Janusz Rogacz – wicedyrektor Departamentu Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

menty zgodne ze standardami i procedurami przyjętymi przez zjednoczoną Europę.

Celem programu jest pobudzanie do aktywności i zaangażowania obywateli RP w życie publiczne, a więc w coraz większym stopniu przyjmowanie współodpowiedzialności za los własny i otoczenia. Mam tu na myśli wspieranie działań organów państwowych na rzecz poprawy bezpieczeństwa. Najważniejsze jest zredukowanie poziomu przestępczości i poprawa społecznego bezpieczeństwa. Korzystając z okazji przytoczę państwu kilka danych na temat efektów, jakie policja uzyskuje w zwalczaniu przestępczości.

Jeżeli chodzi o przestępczość kryminalną, w 2004 r. policja wszczęła ponad milion postępowań przygotowawczych, z czego 19% zakończyło się aktem oskarżenia skierowanym do prokuratury. Odnotowaliśmy między innymi prawie o 6% mniej zabójstw, przy jednoczesnym trzyprocentowym zwiększeniu wykrywalności tego rodzaju przestępstw. W sumie daje to wykrywalność w granicach 90%, czyli bardzo wysoką.

Jeżeli chodzi o kradzieże rozbójnicze i wymuszenia rozbójnicze, było ich w zeszłym roku mniej o 6%. Wzrost wykrywalności zwiększył się o 2,5%, co w sumie daje pięćdziesięcioprocentową wykrywalność. Mniej chlubne może są dane dotyczące kradzieży samochodów. Przy spadku sześcioprocentowym tego rodzaju przestępstw i wzroście o 1% wykrywalności, wykrywalność ogólnie wynosi w granicach 9,5%, więc w sumie nie ma się czym chwalić.

Kradzieży z włamaniem jest o 9,5% mniej, a wykrywalność jest tu w granicach 21%. Niestety, wzrosła liczba przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, prawie o 25%. Obejmuje ona w tej chwili około 60 tysięcy przestępstw, przy czym niestety 11 tysięcy przestępstw dotyczy dzieci i młodzieży. Tu nastąpił ogromny, bo czterdziestoprocentowy wzrost.

Jeżeli chodzi o przestępstwa gospodarcze, wszczęto ponad 60 tysięcy postępowań przygotowawczych i aktem oskarżenia objęto 50 tysięcy podejrzanych, a aresztowanych tymczasowo było prawie 900 osób. Stwierdzono wzrost tego rodzaju przestępczości o 23%. Jeżeli chodzi o przestępstwa korupcyjne, w roku ubiegłym było ich około 4300, w tym dziewiętnastoprocentowy wzrost przekupstwa funkcjonariuszy publicznych, o 43% płatnej protekcji, a aż o 50% sprzedajności funkcjonariuszy publicznych. Widać, że w tych dziedzinach przestępczość niestety rośnie.

Myślę, że wyniki pracy policji są zadowalające i napawają optymizmem, aczkolwiek chciałoby się, żeby tych przestępstw było mniej, a ich wykrywalność dużo większa, szczególnie w tych dziedzinach, w których jest ona niewielka.

Biorąc pod uwagę, że program „Bezpieczna Polska” jest zbiorem wielu przedsięwzięć, konieczna jest systematyczna współpraca instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, w tym szczególnie ministra spraw wewnętrznych, ministra sprawiedliwości, ale również i ministra nauki i informatyzacji, ministra edukacji narodowej i sportu, a także ministra obrony narodowej.

Nie bez znaczenia dla programu jest zwiększenie sprawności funkcjonowania organów państwowych odpowiedzialnych bezpośrednio lub pośrednio za stan bezpieczeństwa, ale również wzrost aktywności obywatelskiej w zwiększaniu bezpieczeństwa własnego i środowiska zamieszkania. Ważne pozostaje także zapewnienie finansowania programu, zarówno z budżetu państwa, jak i budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz innych źródeł, w tym również wsparcia Unii Europejskiej.

Realizując program „Bezpieczna Polska” musimy wziąć pod uwagę trzy zasadnicze obszary: pierwszy obszar jest to zapobieganie przestępczości i powrotowi do przestępstwa, następny obszar to skuteczne ściganie i karanie przestępców, trzeci to stwarzanie warunków organizacyjnych i finansowych do podejmowania tych przedsięwzięć.

Zapobieganie przestępczości i powrotowi do przestępstwa to rozwiązania organizacyjne i logistyczne w zakresie działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, odpowiadających rzeczywistym potrzebom społeczności lokalnych wraz z kosztami ich wdrażania.

Drugą płaszczyzną jest opracowanie zasad statystyki i funkcjonowania jednolitego i spójnego zintegrowanego systemu statystyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, ale przede wszystkim przeciwdziałaniu bezrobociu i promowanie aktywności ekonomicznej młodego pokolenia.

Następnym elementem realizacji programu „Bezpieczna Polska” jest skuteczne ściganie i karanie przestępstw. Tu jest cały spis czynności, począwszy od wzmacniania pozycji obywatela wobec przestępcy, wzmacniania pozycji funkcjonariuszy, zwłaszcza policjantów, gdy w imieniu państwa występują przeciwko przestępcy. Następnie należy wymienić maksymalne upraszczanie procedur postępowania, zwłaszcza prowadzenia czynności dowodowej przed sądami, tu cały arsenał uproszczeń, które są wprowadzane, a także zaostżenia represji karnych wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw i działania z zakresu zapobiegania i zwalczania korupcji, chociażby oświadczenia majątkowe, które składają niektórzy funkcjonariusze.

To wszystko można osiągnąć przy stworzeniu odpowiednich warunków organizacyjnych i finansowych. Mowa tu zarówno o tworzeniu stosownych

przepisów prawnych umożliwiających sprawne funkcjonowanie poszczególnych podmiotów, jak i stosownych struktur organizacyjnych, w tym szczególnie policyjnych, ale również na przykład Straży Granicznej. Ponadto poszerzanie uprawnień do prowadzenia pracy operacyjnej prowadzonej przez te służby, wdrażanie programów kompleksowej ochrony granicy państwowej, uwzględnianie wymogów Unii Europejskiej, w tym również uzawodowienie Straży Granicznej. Pełne przygotowanie służb porządku publicznego do współpracy międzynarodowej, w tym w ramach Europolu i systemu informacyjnego Schengen, tak zwanego SIS-u. W zadaniach określonych w programie „Bezpieczna Polska” w kształtowaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na poziomie lokalnym znalazło się miejsce dla podmiotów reprezentujących zarówno administrację rządową, jak i samorządową. Zadania te dotyczą przede wszystkim zapobiegania przestępczości i powrotowi do przestępstwa.

Przedstawię państwu program zapobiegania przestępczości wśród dzieci i młodzieży i niedostosowaniu społecznemu. Program ten został opracowany przez Radę Ministrów w styczniu 2004 r., pod przewodnictwem ministra spraw wewnętrznych i administracji, przedstawiciele komendanta głównego policji, ministra sprawiedliwości, ministra zdrowia, ministra edukacji narodowej. Był również bardzo szeroko konsultowany ze Związkiem Powiatów Polskich, Związkiem Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, Związkiem Miast Polskich, ale także z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci, Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz z Fundacją im. Batorego.

Do głównych celów programu należy zahamowanie dynamiki wzrostu niedostosowania społecznego, a także eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego, w szczególności zagrażających życiu i zdrowiu dzieci i młodzieży oraz mających dla nich niekorzystne skutki w przyszłości. W celu jak najszerszego rozpropagowania tego programu został on rozesłany do wojewodów, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Ponadto został zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. W przekazanym materiale przedstawiliśmy przykłady działań w tej kwestii.

Wspomnę tylko, że najważniejszym z efektów współpracy administracji rządowej z innymi podmiotami jest opracowanie i wdrożenie procedur postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością, narkomanią, alkoholizmem i prostytucją.

Warto podkreślić, że procedury te zostały, zgodnie z zapisami programu, rozpowszechnione na terenie całego kraju przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Szkoły, które współpracują z policją w zakresie realizacji tych procedur, oceniają je jako bardzo przydatne i skuteczne. Utrzymują stałe robocze kontakty oraz prowadzą wspólne szkolenia. Trwa wzajemna wymiana informacji o zagrożeniach i zdarzeniach występujących na terenie.

Podsumowując chciałbym podkreślić, że jednym z podstawowych założeń programu zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży jest włączenie w jego realizację jak największej liczby podmiotów. Pierwszy rok funkcjonowania programu dowodzi, że jest to możliwe. Inicjatywy lokalne są niezbędne w zapobieganiu przestępczości i niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży.

Drugą formą działań w ramach programu „Bezpieczna Polska” jest współdziałanie policji z jednostkami samorządu terytorialnego, z firmami ubezpieczeniowymi oraz podmiotami zajmującymi się ochroną osób i mienia w upowszechnianiu rozwiązań technicznych zmniejszających ryzyko stania się ofiarą przestępstwa. Dokument ten został zaakceptowany przez ministra spraw wewnętrznych w lutym 2004 r. Został opracowany w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji i również był bardzo szeroko konsultowany.

W dokumencie tym określono trzy obszary, w których możliwe jest podejmowanie wyżej wymienionych działań. Są to wzajemne szkolenia policjantów, pracowników firm ubezpieczeniowych, pracowników firm fizycznej i technicznej ochrony mienia oraz przedstawicieli samorządu powiatowego i strażników miejskich.

Zadania określone w dokumencie zostały pomyślane jako permanentne, realizowane przez międzyinstytucjonalne zespoły wojewódzkie usytuowane przy komendach wojewódzkiej policji. Zespołom tym wyznaczono zadania zmierzające do aktywizacji wszystkich podmiotów z terenu województwa, które podejmują działalność na rzecz porządku publicznego. Znajduje się tu także realizacja zapisów dotyczących szkoleń dla zainteresowanych podmiotów, to jest strażników gminnych, miejskich, pracowników firm ochrony mienia i osób, firm ubezpieczeniowych, asekuracyjnych oraz funkcjonariuszy policji.

W programie „Bezpieczna Polska” znalazły się również elementy motywowania przez organy administracji centralnej społeczności lokalnych do podejmowania skutecznych działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przykładem jest konkurs „Bezpieczna gmina”.

W ubiegłym roku odbyła się jego trzecia edycja, a czwarta, tegoroczna, już się rozpoczęła. Celem tego konkursu jest nie tylko wskazywanie i nagradzanie tych gmin, które wyróżniają się troską o bezpieczeństwo i porządek publiczny, ale również mobilizacja tych, które w inicjatywach dotyczących bezpieczeństwa nie są jeszcze tak aktywne.

Z nadsyłanych materiałów konkursowych wynika, iż władze samorządowe wszystkich szczebli, w ramach aktywnej współpracy z policją, strażami gminnymi i strażami pożarnymi i innymi podmiotami, coraz bardziej powszechnej, diagnozują i analizują zagrożenia na swoim terenie. Niektóre jednostki samorządu nie tylko opracowują wspomniane programy, ale poczuwają się również do obowiązku powołania i utrzymywania centrum koordynującego działania wszystkich instytucji publicznych i prywatnych zaangażowanych w realizację programu oraz partycypują w kosztach wdrażania opracowanych przez siebie programów.

Wszystkie przedstawione wyżej działania mają na celu pobudzenie aktywności jednostek samorządu terytorialnego, ale przede wszystkim wypracowanie zasad i mechanizmów współdziałania administracji rządowej z samorządem terytorialnym, organizacjami pozarządowymi, pożytku publicznego oraz innymi podmiotami na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na zakończenie poinformuję, że 7 grudnia 2004 r. Rada Ministrów przyjęła drugą informację na temat realizacji programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska” za okres od lipca 2003 do czerwca 2004.

Członkowie Rady Ministrów podjęli na tym posiedzeniu decyzję o kontynuacji tego programu. Wyszczególnione zadania, jakie resort wykonał w tym okresie, znajdziecie państwo w materiale, który otrzymaliście.

Senator Wiesław Pietrzak

Dziękuję bardzo, Panie Dyrektorze, za przedstawienie głównych założeń, tego, co zrobiono i końcowych wniosków, co się planuje na przyszłość. Myślę, że to dobra wiadomość, że Rada Ministrów chce ten program kontynuować i rekomenduje go do realizacji w następnych latach.

Chciałem również podziękować za pana stwierdzenie, że inicjatywy lokalne są niezbędne. Na dzisiejszej konferencji chcemy to również udowodnić.

Zgodnie z programem dyskusja będzie na zakończenie, ale jeżeli są jakieś krótkie pytania do referenta, to proszę bardzo.

Jeżeli nie, przechodzimy do drugiego tematu: „Kształtowanie postaw obywatelskich dzieci i młodzieży w procesie edukacyjnym jako realizacja celu strategicznego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli »Bezpieczna Polska« ”.

Wszyscy doskonale wiemy, że czego się Jaś nie nauczył, tego Jan nie będzie stosował w życiu. Dlatego musimy nauczyć dziecko od podstaw ostrożności, przekazać elementarną wiedzę poczynając od zasad przechodzenia przez jezdnię, do ostrożności w rozmowach. Wczoraj słyszałem przez radio wypowiedź, że policjantka z jakiejś komendy wojewódzkiej na spotkaniach z dziećmi uprzedzała, żeby były ostrożne i nie mówiły obcym, co mają w domu itd. A gdy na zakończenie spytała, kto ma w domu wideo, wszyscy podnieśli rękę.

Tyle pozostało z jej nauk. Pocięszała się tylko, że te dzieci nabrały do niej zaufania i że nikomu innemu tego opowiadać nie będą. Ale to trzeba powtarzać, trzeba mówić, z tym trzeba docierać. Na ten temat powie teraz przedstawiciel ministra edukacji i sportu pani Magdalena Wantoła, naczelnik Wydziału Wychowania w Departamencie Wychowania i Profilaktyki Ministerstwa Edukacji, Nauki i Sportu.

Magdalena Wantoła-Szumera

Kształtowanie postaw obywatelskich dzieci i młodzieży w procesie edukacyjnym jako realizacja celu strategicznego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli „Bezpieczna Polska”

Szanowny Panie Przewodniczący! Panie Admirale! Panie i Panowie Senatorowie! Szanowni Państwo!

Przypadł mi dziś w udziale zaszczyt wystąpienia przed państwem w imieniu pana ministra Mirosława Sawickiego, który niestety nie może uczestniczyć w tym spotkaniu z powodu wyjazdu służbowego z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim do Izraela. W związku z tym prosił mnie, aby na ręce pana przewodniczącego przekazać państwu życzenia jak najbardziej owocnych obrad.

Edukacja obywatelska i edukacja dla bezpieczeństwa oraz proces tworzenia społeczeństwa obywatelskiego stanowią bardzo ważne ogniwa budowy demokratycznego państwa. Resort edukacji tworzy podstawy prawne, które umożliwiają dzieciom i młodzieży nabywanie tych umiejętności i wiedzy w procesie nauczania w szkole. Główne akty prawne to ustawa o systemie oświaty, która stanowi, iż system oświaty zapewnia w szczególności upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń i sytuacji nadzwyczajnych. To także rozporządzenie ministra edukacji narodowej i sportu w sprawie podstawy programowej. Jest to główne rozporządzenie, które mówi o tym, jakie treści i jakie umiejętności mają dzieci wynieść z procesu dydaktycznego w szkole. Jest to rozporządzenie, zgodnie z którym wystawia się dzieciom w szkole stopnie, jak również zdają one egzamin zewnętrzny. W tym rozporządzeniu nastąpiła w zeszłym roku zmiana, jeśli chodzi o ocenę zachowania ucznia. Między innymi jednym z kryte-

Magdalena Wantoła-Szumera – naczelnik Wydziału Wychowania i Profilaktyki Społecznej w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu.

rium obok postawy patriotycznej i aktywności ucznia jest podejmowanie ról społecznych, dbałość o bezpieczeństwo wobec siebie i innych.

Jeśli chodzi o standardy kształcenia nauczycieli, to określają one, że każdy nauczyciel w toku studiów nabywa wiedzę z zakresu bezpieczeństwa w stopniu umożliwiającym zarówno stosowanie jej w praktyce, jak i przekazywanie jej uczniom w procesie edukacji. Tak więc celem edukacji obywatelskiej, ponieważ taki jest główny temat tego referatu, prowadzonej w szkole jest przygotowanie młodych ludzi do świadomego i aktywnego uczestnictwa w życiu państwa i społeczeństwa.

Problem ten należy rozpatrywać w dwóch płaszczyznach – jeśli chodzi o zakres przekazywanej wiedzy, jak również szeroko pojmowanego wychowawczego oddziaływania szkoły. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty zakres edukacji szkolnej określany jest przez podstawy programowe oraz programy nauczania. Ramowe programy nauczania to dokument, który określa, ile godzin, w jakich klasach przeznaczane jest na nauczanie danego przedmiotu.

Zgodnie z tymi ramowymi programami nauczania jest wprowadzany przedmiot – wiedza o społeczeństwie, realizowany w najstarszych klasach wszystkich typów szkół, począwszy od szkoły podstawowej, poprzez gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne.

Należy wyraźnie podkreślić, że sprowadzenie przekazu wiedzy niezbędnej dla edukacji obywatelskiej tylko do tego przedmiotu jest uproszczeniem. Wiele elementów wiedzy edukacji obywatelskiej jest zawartych w programach innych przedmiotów, jak na przykład w języku polskim, w historii, geografii, biologii, a także w szkołach średnich w przysposobieniu obronnym. Programy nauczania języka polskiego obejmują między innymi zapoznanie się z wieloma dziełami literatury polskiej i światowej, w których zawarte są idee i wzorce składające się na postawy obywatelskie.

Na lekcjach historii uczniowie zapoznają się z rozwojem państwa i zasad demokracji, na lekcjach geografii, biologii i chemii omawiane są najważniejsze problemy ochrony środowiska i rola, jaką może odegrać w tym zakresie aktywność społeczna. Tak więc edukacja obywatelska nie ogranicza się tylko do godzin przewidzianych dla jednego przedmiotu, lecz prowadzona jest w znacznie szerszym zakresie.

Szkoła jest nie tylko instytucją kształcąca, ale również organizmem społecznym. Właśnie tu uczniowie mają możliwość zdobywania doświadczeń związanych z życiem społecznym. Dlatego cała organizacja szkoły jest istotnym elementem edukacji obywatelskiej. Takim, można powiedzieć, pierwszym momentem, kiedy uczniowie mogą w jakiś sposób uczyć się postępowań demokra-

tycznych, jest na przykład działalność w samorządzie uczniowskim. W każdej szkole działa samorząd uczniowski i w każdej szkole uczniowie mają wpływ na to, co w szkole się dzieje, ponieważ mają prawo do opiniowania i mogą występować do dyrektora szkoły, do rady pedagogicznej ze wszystkimi wnioskami, które dotyczą szkoły i działań szkoły. W niektórych szkołach tworzone są nawet parlamenty uczniowskie. Uczniowie podejmują wspólnie decyzje i potem z wnioskami występują do dyrektora szkoły. Jeżeli ich postulaty, ich uchwały są zgodne ze statutem szkoły i z tym, co szkoła może zrobić, bardzo często te uchwały wcielane są w życie. W ten sposób uczniowie mają wpływ na funkcjonowanie własnej szkoły.

Można powiedzieć, że wszystkie najważniejsze akty prawa oświatowego eksponują nadrzędne znaczenie edukacji obywatelskiej i edukacji na rzecz bezpieczeństwa. Edukacja na rzecz bezpieczeństwa stanowi główną podstawę definiowania celów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych i profilaktycznych. Wniosek z tych przykładów jest następujący: konsekwentna i skrupulatna realizacja zapisów prawa oświatowego powinna skutkować tym, że wchodzące w życie pokolenie młodych ludzi to świadomi obywatele ustroju demokratycznego, podejmujący liczne obowiązki społeczne, świadomi swoich wyborów, dbający o bezpieczeństwo własne i ogółu.

Można zadać pytanie: jak daleko jesteśmy od tego wzorca i dlaczego tak jest?

Bardzo często i zbyt często kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych zaczyna się oraz kończy w zasadzie w szkole. Konfrontacja treści przekazanych w szkole z pozaszkolną rzeczywistością często powoduje frustrację i zniechęcenie już na samym początku.

Sytuacja, w której żyjemy obecnie, jest bardzo złożona i niebezpieczna. Nowoczesna cywilizacja nie tylko sprzyja społecznościom, ale także im zagraża. Z jednej strony odkrycia naukowe i postęp techniczny stwarzają ludziom możliwość godnego życia, z drugiej powodują zachwianie równowagi ekologicznej. Zdarzają się konflikty między narodami, zachodzą nieopaniowane procesy demograficzne, a nieregulowana sprawiedliwie gospodarka rodzi coraz bardziej dramatyczne konflikty. Akcje grup terrorystycznych w różnych częściach świata traktowane są jako słuszny wymiar sprawiedliwości społecznej. Rosną nasze obawy i poczucie odpowiedzialności za przyszłość, za humanistyczny kształt cywilizacji, a przede wszystkim za bezpieczeństwo w skali globalnej. Jak w tej sytuacji chronić następne pokolenia przed zagrożeniami? Jak nadać życiu ludzkiemu sens indywidualny i wspólnotowy?

Budowanie bardziej bezpiecznej przyszłości wymaga postrzegania człowieka w trzech zasadniczych płaszczyznach jego społecznej aktywności. Te

plaszczyzny to rodzina, szkoła oraz środowisko pracy. To właśnie w rodzinie, w szkole oraz w miejscu pracy tworzy się prawdziwy świat społeczny.

W rodzinie nabywamy podstawowych umiejętności życia z innymi, od rodziny oczekujemy, że będzie ostoją bezpieczeństwa. Należy więc postrzegać rodzinę jako swoisty filar podtrzymujący nasze poczucie bezpieczeństwa, a zarazem pierwszy etap edukacji dla bezpieczeństwa.

27 lipca 2004 r. Rada Ministrów przyjęła dokument pt. „Narodowy plan działań na rzecz dzieci i Polska dla dzieci na lata 2004–2012”. Został on opracowany wspólnie ze wszystkimi resortami, które działają na rzecz dzieci, z organizacjami pozarządowymi, z rzecznikiem praw dziecka, z UNICEF. Wyróżnia on cztery podstawowe priorytety.

Jednym z tych priorytetów jest właśnie pomoc i wsparcie dla rodziny, drugim przeciwdziałanie przemocy i wyzyskiwaniu, rozwijanie edukacji, a ostatnim elementem jest zdrowie.

W tej chwili, do 30 marca, wszystkie resorty tworzą harmonogramy do tego planu. Harmonogram na lata 2005–2006 będzie przyjęty na posiedzeniu zespołu, który został powołany przez premiera, 30 marca 2005 r. i będzie realizowany w najbliższych latach.

Myślę, że jest to podstawą do tego, aby właśnie pomóc rodzinie, w szkole, aby dzieci mogły czuć się bezpiecznie.

Edukacja szkolna miała przygotować człowieka do efektywnego i twórczego wykonywania pracy zawodowej. Niestety w tej chwili, jak wiemy, młodzież, która kończy szkołę, ma problemy ze znalezieniem pracy, dlatego aktywność społeczna i aktywność w pracy młodych ludzi jest ograniczona.

W związku z powyższym wszystkie działania, jakie są w tej chwili podejmowane, czyli tak zwana edukacja ustawiczna i strategia edukacji ustawicznej, opracowane w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu, są po to, aby młodzi ludzie po ukończeniu szkoły mogli łatwo znaleźć pracę albo byli tak przygotowani, żeby mogli przekwalifikować się z jednego zawodu na drugi.

Resort edukacji, obok tworzenia formalnoprawnych warunków edukacji na rzecz bezpieczeństwa, wspiera realizację licznych programów zwiększających aktywność młodych ludzi na rzecz środowiska pracy i nauki. Jednym z takich programów jest przyjęty w 2003 r. dokument pod nazwą „Strategia państwa dla młodzieży”. Dokument nakreśla działania instytucji państwowych na rzecz rozwoju, aktywności młodego pokolenia. Jednym z priorytetów tego dokumentu jest utworzenie Polskiej Rady Młodzieży.

W tej chwili został skierowany do Sejmu projekt ustawy o przedstawicielstwach młodzieży i ich uczestnictwie w życiu publicznym. Powołuje on Polską Radę Młodzieży. Główne założenia tej ustawy są następujące:

- powołanie Polskiej Rady Młodzieży jako reprezentatywnego partnera państwa w rozwiązywaniu problemów młodych ludzi w Polsce,
- możliwość powołania wojewódzkich rad młodzieży jako reprezentatywnego partnera dla samorządów wojewódzkich w rozwiązywaniu problemów młodych ludzi, tym razem w województwie,
- nadanie reprezentatywności Polskiej Radzie Młodzieży, stwarzającej możliwość budowy jak najszerzego przedstawicielstwa opartego na organizacjach ogólnopolskich, dla których przyjęto kryterium ilościowe, oraz na przedstawicielstwach wojewódzkich rad młodzieży,
- stworzenie mechanizmów partnerstwa Polskiej Rady Młodzieży i państwa przez:
 - tworzenie przez państwo warunków do uczestnictwa młodzieży w podejmowaniu decyzji dotyczących problemów młodych ludzi,
 - reprezentowanie problemów młodych ludzi wobec państwa, współtworzenie warunków do ich rozwiązywania oraz reprezentowanie młodych Polaków w Europie.

Ta ustawa da więc podstawy do współodpowiedzialności, współtworzenia i partnerstwa młodzieży nie tylko z rządem, ale z innymi przedstawicielami rządowymi, czyli w województwie. Zostały również zaproponowane zmiany w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Ustawy pozwolą na to, aby w wolontariacie mogli brać udział również młodzi poniżej 18 lat, którzy ukończyli 15 rok życia. Chodzi o to, aby wprowadzić regulacje odpowiadające prawom małoletniego w stosunku pracy oraz wynikających z prawa rodzinnego opiekuńczego, a także które nałożą na podmioty korzystające z pracy wolontariuszy szczególne obowiązki w zakresie ubezpieczenia i dodatkowych uprawnień społecznych.

Mój poprzednik już mówił na temat programu niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży i roli Ministerstwa Edukacji Narodowej w tej dziedzinie. Przede wszystkim chodzi o współtworzenie procedur postępowania nauczycieli w sytuacji zagrożenia.

Program „Bezpieczna Polska” zainicjował wiele przedsięwzięć lokalnych. Zacieśniono współpracę instytucji państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo na wszystkich szczeblach administracji państwowej, co pozwala na ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa w regionie oraz skuteczniejsze przeciwdziałanie zagrożeniom. Ministerstwo Edukacji Narodowej

wej i Sportu bardzo aktywnie uczestniczy w realizacji tego programu. W tej chwili tworzymy nowy harmonogram na najbliższy rok.

Jedną z propozycji, które będą w tym roku realizowane, jest przeszkolenie wszystkich dyrektorów szkół, jeśli chodzi o zachowania w obliczu zagrożenia terroryzmem. Rok 2005 został ogłoszony przez Radę Europy Rokiem Edukacji Obywatelskiej.

Zakończę swoje wystąpienie słowami pana ministra Sawickiego, wypowiedzianymi podczas inauguracji Europejskiego Roku Edukacji Obywatelskiej. Powiedział między innymi: „Przed nami rok wyťažonej pracy. Konieczne jest zacieśnienie współpracy w dziedzinie edukacji obywatelskiej. Współpraca ta powinna obejmować wszystkich partnerów społecznych – instytucje państwowe, władze lokalne i regionalne, organizacje pozarządowe, szkoły, rodziców i uczniów. Ważne jest, aby integrować wszystkie formy edukacji formalnej i nieformalnej. Konieczna jest wymiana doświadczeń, materiałów dydaktycznych, a także szerokie upowszechnianie przykładów dobrej praktyki i zdobyciej wiedzy”.

Senator Wiesław Pietrzak

Dziękuję bardzo za ciekawy referat i wnioski.

Z niecierpliwością czekamy w parlamencie na tę zapowiedzianą ustawę. Myślę, że to dobra propozycja, aby do wolontariatu, do pracy społecznej wprowadzać młodych ludzi od najmłodszych lat. To jest również bardzo cenne.

Powiedziałem wcześniej, że na zakończenie przyjmimy wspólne stanowisko czy końcowe wnioski, proszę więc pozwolić, że powołam zespół do opracowania tych wniosków.

Na przewodniczącego proponuję zastępcę przewodniczącego Komisji, senatora Józefa Dziemdziele. Do pracy powołuję senatora Grzegorza Niskiego. Myślę, że generał Grosset nie odmówi uczestnictwa w takim dostojnym gremium, podobnie pan inspektor Klimczak, aby dbać o interesy policji.

Jeżeli ktoś z państwa chce uczestniczyć w tym zespole lub chciałby coś dodać od siebie, to prosimy bardzo o kierowanie wniosków na piśmie do pana senatora Dziemdziele.

Przechodzimy do punktu trzeciego. W wygłoszonych dziś referatach wiele mówiono o roli samorządów terytorialnych. Popatrzmy zatem, jak naukowcy, ci, którzy stojąc z boku bacznie przyglądają się i mają na sercu bezpieczeństwo, widzą rolę samorządów.

A zatem temat: „Funkcje organów samorządu terytorialnego w zapewnieniu bezpieczeństwa społeczności lokalnych”. Takie funkcje, zadania są określone w ustawie, ale ustawa to jedno, a życie to drugie. Jeżeli nie będzie zaangażowania samorządów, nie będzie chęci, tylko ściśle realizowanie zadań, które są w ustawie, to będzie o wiele za mało.

Problem ten przedstawi nam dr hab. Waldemar Kitler z Akademii Obrony Narodowej.

Dr hab. Waldemar Kitler

Funkcje organów samorządu terytorialnego w zapewnieniu bezpieczeństwa społeczności lokalnych

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo Senatorowie! Drodzy Państwo!

To wielkie wyzwanie, przed którym stanąłem, głównie z uwagi na to, że w Akademii Obrony Narodowej i w powstałym rok temu Instytucie Bezpieczeństwa Narodowego, jako jednostce organizacyjnej Wydziału Strategiczno-Obronny, problemem bezpieczeństwa zajmujemy się z tego najwyższego punktu widzenia, do czego nawiązał pan minister Brachmański wspominając o rozumieniu bezpieczeństwa.

Dzisiaj rzeczywiście używanie słowa „bezpieczeństwo” bez sprecyzowania, o jakie chodzi, często jest daleko idącym uproszczeniem, bo tak wiele jest różnych sfer bezpieczeństwa, że na dobrą sprawę, kiedy zauważymy, ile jest różnych obszarów z nim związanych, stajemy przed poważnym wyzwaniem, jak z tym bezpieczeństwem sobie poradzić.

Nie będę dziękował, Panie Przewodniczący, w imieniu władz uczelni za zaproszenie, bo może to uczynić osobiście dziekan naszego wydziału, pan profesor Jacek Pawłowski, który jest wśród nas, co chciałbym zauważyć.

Chciałbym w swoim krótkim wystąpieniu scharakteryzować owe funkcje organów samorządu terytorialnego, ale głównie z punktu widzenia złożoności zjawiska bezpieczeństwa i potrzeb w tym zakresie.

Poświęcimy zatem czas pojęciu istoty bezpieczeństwa, choćby na potrzeby uzmysłowienia sobie, czym ono jest. Następna sprawa to potrzeby społeczeństwa w dziedzinie bezpieczeństwa i wreszcie podstawy funkcji samorządu terytorialnego.

Pan przewodniczący był łaskaw wspomnieć piękną sentencję Klause Neumanna o bezpieczeństwie. Upominał nas Sun Tsu, wielki strateg chiń-

Dr hab. Waldemar Kitler – Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej w Warszawie.

ski, już dawno temu: „Kiedy ludzie są szczęśliwi, beztroscy, zapominają o szczęśliwym bezpieczeństwie”. Tak jak mieszkańcy miasta Bam, w którym zginęło podczas trzęsienia ziemi 30 tys. osób. Czy jak turyści nad pięknymi wybrzeżami plaż, którzy kładli się spać lub odpoczywali w pełnym komforcie bezpieczeństwa, przekonani, że są bezpieczni, bo ratownicy byli obok i działały służby. A jednak doszło do tragedii.

Nie możemy zapominać o bezpieczeństwie, kiedy zjawiska, stany rzeczy zmieniają się tak nagle i tak zdecydowanie, że niestety nie zawsze możemy być zabezpieczeni przed skutkami owych zdarzeń. Przejdę do następnych kwestii, a mianowicie, to, co podkreśliłem, również stan rzeczy, w jakim znajduje się podmiot, i przekonanie, lepiej lub gorzej uzasadnione, że stan rzeczy, w jakim ten podmiot się znajduje, jest takie, że pozwala czuć mu się bezpiecznie. A ten podmiot może być indywidualny, grupowy, tym podmiotem jest społeczeństwo, czyli jak to ładnie nazwał Czesław Znamirowski, „grupa państwowa”, a więc wszyscy obywatele zamieszkujący dane państwo, nie mówiąc już o społeczności międzynarodowej. Ten stan rzeczy obecnie się zmienia. Wspomina o tym i trafnie to określa nauka.

Granice między bezpieczeństwem zewnętrznym a wewnętrznym zacieśniają się. W naszej strategii bezpieczeństwa narodowego też jest o tym mowa. Walka z terroryzmem, z przestępczością, walka z kryminalną przestępczością gospodarczą i innymi jej dziedzinami jest przypisana nie tylko jednemu narzędziu. Dlatego też zarówno z punktu widzenia bezpieczeństwa w ogóle, jak i bezpieczeństwa społeczności lokalnych powinniśmy dostrzegać wielu aktorów tego procesu, a na poziomie lokalnym najważniejszym aktorem tego procesu jest społeczeństwo. Wszyscy ludzie, którzy tę lokalną wspólnotę stanowią.

Stanałem przed dylematem: jakie są zatem funkcje organów samorządu terytorialnego? One nie mogą być inne aniżeli funkcje samorządu tej społeczności w sumie, bo właśnie ten samorząd wybiera owe organy tylko dlatego, że sama społeczność *in pleno* nie może spełniać wszystkich funkcji na rzecz tego, co dotyczy jej działalności.

Najogólniej problem bezpieczeństwa mieści w sobie trzy kategorie interesu: są to interesy o charakterze życiowym, kluczowym, jak kto woli, a więc które sprawiają, że społeczeństwo funkcjonuje w tak przedziwnym od kilku tysięcy lat istniejącym organizmie, jakim jest państwo. Długo jeszcze poza państwem żadna inna instytucja nie jest w stanie zapewnić społeczeństwu bezpieczeństwa, choćby dlatego, że państwo ma możliwość stanowić prawo i je egzekwować, w przeciwieństwie do każdej innej insty-

tucji. Elementem państwa jest również poziom lokalny jego organizacji, jaką jest gmina czy powiat samorządowy.

Z punktu widzenia interesów państwa najistotniejsze jest zachowanie terytorium, przetrwanie ludności, biologiczne i kulturowe przeżycie ludności, zachowanie suwerennej władzy.

Zadajemy sobie pytanie, czy z punktu widzenia obywatela jakiegokolwiek państwa, w tym wypadku Rzeczypospolitej, te rzeczy są ważne. Niestety, często ludzie nawet sobie nie zdają sprawy, że one są dla nich ważne i dlatego na co dzień nie wpływają na to klasyczne poczucie codziennego bezpieczeństwa. Jednak w sytuacjach szczególnych bezpieczeństwo albo efekty braku bezpieczeństwa docierają do ludzi. Wystarczy, że ktoś nam przykręci kurek z gazem, wystarczy, że gdzieś odbywają się wybory w sposób dosyć niespokojny, że gdzieś wysyłamy siły zbrojne, odczuwamy konsekwencje tego ogólnonarodowego, międzynarodowego wymiaru poczucia bezpieczeństwa. Społeczeństwo postrzega to przez pryzmat świadomości, czy na co dzień, w każdej chwili nie spotykają je z tego tytułu jakiejś dolegliwości. Jest bardzo ważne, abyśmy to zauważali.

Ważne z kolei jest to, co dotyczy stylu jakości życia, bezpiecznego środowiska naturalnego, wartości, które dotyczą praw i swobód obywatelskich itd. Wreszcie inne interesy. Zwykle do tego worka wkładamy to, co już się nie mieści w wyżej wymienionych obszarach. Każde państwo inaczej owe inne interesy określa. Zależy to od poziomu rozwoju cywilizacyjnego i od możliwości finansowych danego państwa.

Porównując dwa skrajne przykłady widać, że np. inne interesy będą w Korei Północnej, inne będą w Szwajcarii, nie możemy więc tu ustalać zasady, że we wszystkich państwach jednakowo to wygląda.

Jeszcze większy problem zaczyna się, kiedy szczegółowe rodzaje bezpieczeństwa wpisujemy w tę materię interesów bezpieczeństwa. Te pionowe przerywane linie na slajdzie wcale nie oznaczają, że między tymi rodzajami bezpieczeństwa są jakieś granice. Gdybyśmy teraz mogli w postaci hologramu przedstawiać ten rysunek, byłoby zupełnie inaczej. Ale tu jest płaska płaszczyzna i nie możemy tego zrobić inaczej.

Proszę zauważyć na interesy życiowe, głównie z punktu widzenia bezpieczeństwa politycznego, ekonomicznego czy militarnego państwa, ale również mają ważne znaczenie jako interesy ważne lub inne. Z punktu widzenia problemu bezpieczeństwa i porządku publicznego, powszechnego inne ważne interesy są bliższe obywatelowi aniżeli te życiowe, co nie oznacza, że możemy zapominać, że one nie mają istotnego znaczenia.

Przejdziemy zatem do potrzeb społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa. Te potrzeby możemy określać w ujęciu podmiotowym lub przedmiotowym. W ujęciu podmiotowym dotyczą one: po pierwsze, potrzeb indywidualnych. Każdy z nas tu obecnych, jak i kilkadziesiąt milionów pozostałych Polaków oraz każdy inny człowiek na świecie, ma swoje różne potrzeby indywidualne. Z punktu widzenia różnych dziedzin życia, w jakim funkcjonujemy, mogą być one różne. Dla jednego człowieka możliwość przeżycia od pierwszego do pierwszego jest najważniejsze, a dla innego posiadanie lepszego samochodu lub żeby go nie okradziono. To są potrzeby indywidualne. One wpisują się w materię potrzeb grupowych. Na poziomie gminy, powiatów, w poziomie lokalnym społeczność dogaduje się – przepraszam za to określenie – bo na zasadzie wspólnego porozumienia ustala wartości wspólne dla wszystkich.

Nagle okazuje się, że niektóre potrzeby indywidualne zaczynają być mniej ważne, a liczą się te, które dla wszystkich są wspólne, czyli np. porządek publiczny, powszechne bezpieczeństwo, ekonomiczne, socjalne, kulturowe, prawo do oświaty, do kultury, dostęp do ośrodków kultury, sportu i rekreacji i szereg innych rzeczy.

I wreszcie państwo, o którym wspomniałem na początku. Potrzeby narodowe to jeszcze wyższy poziom uogólnienia potrzeb indywidualnych czy grupowych. Wspomnę jeszcze, że na poziomie lokalnym potrzeby grupowe wyraża społeczność lokalna jako całość, ale i wszelkie inicjatywy podejmowane z punktu widzenia organizacji pozarządowych, indywidualnych obywateli i każdej innej formy, to też są potrzeby grupowe, bo to są różnego rodzaju grupy. One mogą mieć charakter formalny lub nieformalny. Nie mówię o tych nieformalnych, które łączą się z patologiami społecznymi, mówię o nieformalnych, które nie są zarejestrowane w sądzie rejestrowym.

Potrzeby owe dotyczą wielu dziedzin funkcjonowania społeczeństwa. Po pierwsze, ochrona dorobku kulturowego, tożsamości narodowej. Każdy naród, mówię tu o społeczeństwie obywatelskim zamieszkującym dane państwo, nie zaś o narodzie postrzeganym etnicznie, kulturowo czy religijnie, odczuwa taką potrzebę. Historia narodu polskiego, przeżycia naszych przodków dowiodły, że nie możemy tego elementu odrzucać. Na poziomie lokalnym może potrzeby natury egzystencjalnej nie są najważniejsze, ale w pewnych momentach ludzie upominają się o swoje prawa do samostanowienia, do myślenia kategoriami kultury, w której żyją.

Kolejna sprawa to oświata, wychowanie i do nich dostęp. Referat pani naczelnik zwalnia mnie z obowiązku głębszego wyjaśnienia tego problemu.

Następna rzecz to bezpieczeństwo ekonomiczne. Ma ono wymiar ogólnonarodowy, ale i wymiar indywidualny. Każdy człowiek chciałby być bezpieczny pod względem materialnym, czuć się bezpiecznie i mieć szansę przeżycia, jak potocznie powiadamy – od pierwszego do pierwszego.

O ochronie środowiska powiedziałem wcześniej. Mówimy o bezpiecznym i przyjaznym środowisku naturalnym. Trzeba by chyba raczej powiedzieć o człowieku przyjaznym środowisku naturalnemu, albowiem kiedy widzimy, co się wokół nas dzieje, wzdłuż dróg, ulic, rzek, kanałów, gdzie dostrzegamy ogólne śmietnisko, wszystko to świadczy o tym, że w tym względzie społeczeństwo jest jeszcze niedostatecznie wyedukowane. Często obserwuję, że im bogatszy człowiek, tym bardziej tę metodę śmiecenia stosuje, chociażby np. wyrzucając worki ze śmieciami z własnej posesji nad Kanał Żerański.

Ochrona zdrowia. Pan minister tu podkreślił, że w dziedzinie szeroko pojętej potrzeby ochrony zdrowia ważne jest ratownictwo medyczne, kiedy w sytuacjach nagłych zagrożeń człowiek oczekuje, że uzyska niezbędną pomoc.

Bezpieczeństwo i porządek publiczny, przeciwstawienie się naruszaniu w przestępczy sposób normom społecznym, zagrożeniu zdrowia, życia, mienia. Wreszcie to, co niekoniecznie zapisane jest w przepisach prawnych, czyli obowiązujące normy społeczne. Aczkolwiek nie stanowią przedmiotu prawa państwowego, też są ważne.

Bezpieczeństwo powszechne dotyczy chronienia ludzi, środowiska przed skutkami przestępczej działalności człowieka lub negatywnej działalności człowieka, wreszcie przed skutkami działania sił natury. To wszystko ze sobą się wiąże, to są naczynia połączone.

Wreszcie obrona narodowa. Głównie z uwagi na to, że jest to dziedzina, gdzie realizuje się najistotniejsze cele bezpieczeństwa narodowego, a więc żywotne interesy bezpieczeństwa narodowego. Ale fundamentem wszystkiego jest w ogóle podejście do tego z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego.

Myślę, że w tej chwili zmieniłbym prezentowany rysunek, odwracając relacje. Bezpieczeństwo narodowe opiera się na tych wszystkich cząsteczkach, które są na rysunku wyżej. Jak to kiedyś były pierwszy prezes Sądu Najwyższego powiedział: bronienie państwa jest również bronieniem samego siebie. Myślę, że jest to wystarczające, żeby uzasadnić potrzebę myślenia kategoriami chociażby obrony narodowej.

Przechodząc do funkcji organów samorządu terytorialnego, trzeba zauważyć, że musimy postrzegać je z dwóch punktów widzenia.

Po pierwsze, że społeczność lokalna funkcjonuje w państwie.

Po wtóre, że zadania realizowane są także we własnym imieniu, na własną odpowiedzialność. To sprawia, że pewne relacje zmieniają się w ogóle z punktu widzenia bezpieczeństwa. W pewnych sytuacjach i pewnych dziedzinach bezpieczeństwa odpowiedzialność spada na organa centralne. Nie wyobrażamy sobie przecież, żeby zwalczanie kryminalnej przestępczości lub zwalczanie terroryzmu, przeciwdziałanie zagrożeniom militarnym rozpoczynało się na poziomie lokalnym, gminy i powiatu.

Samorządy lokalne także w tym uczestniczą, organy samorządu terytorialnego również realizują zadania w tym zakresie, ponieważ tu problem bezpieczeństwa jest istotny.

Wreszcie drugi kierunek działania, oddolny, kiedy to społeczność lokalna i organy samorządu terytorialnego realizują zadania na rzecz społeczności lokalnej z punktu widzenia własnej odpowiedzialności za owe bezpieczeństwo.

Jakie zatem – na podstawie różnych dokumentów samorządowych, które prześledziłem, i innych materiałów – funkcje spełnia w tej materii samorząd terytorialny?

Pozwolę sobie zareklamować albo przynajmniej pochwalić jeden z takich programów samorządowych. Jest to program przygotowany przez powiat pułtuski. Rok temu pan starosta i dyrektor wydziału Robert Dynak konsultowali go ze mną, choć mój udział był w tym skromny. Muszę powiedzieć, że kiedy dzisiaj wróciłem do tego programu, jestem dla niego pełen uznania.

Te zadania to zapewnienie ciągłości władzy administracji. Oczywiście wynika to z wielu przesłanek. Czy to podczas pokojowych wydarzeń kryzysowych różnej natury, czy wreszcie w czasie wojny bez sprawnie działających organów władzy i administracji społeczeństwo nie jest w stanie odwołać się do nich i oczekiwać wsparcia, opieki i troski ze strony tych organów.

Kolejna rzecz to zapewnienie materialnych i duchowych podstaw egzystencji ludności. Nie tylko na co dzień, ale również w sytuacjach szczególnych zagrożeń.

Trzecia z funkcji to zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jest to nader oczywiste, żeby w tej chwili i w tym gronie musiał ją objaśnić, zresztą wspominałem, co mam na myśli, wcześniej.

Kolejna rzecz to zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego. Piąta z funkcji, bardzo istotna, to zapewnienie ciągłości funkcjonowania gospodarki narodowej, ale z punktu widzenia sfery produkcyjnej i usług na rzecz społeczności lokalnej.

Z punktu widzenia państwa, jako instytucji w ogóle i władz centralnych, wprowadzono na przykład pierwszą i drugą kategorię obiektów podlega-

jących szczególnej ochronie. Ale to wcale nie oznacza, że dla władz gminnych, dla ludności, społeczeństwa w gminie te pierwsze i drugie kategorie są też ważne. Dla tych ludzi, żyjących na wsi, w miasteczku, ważna jest piekarnia, ujęcie wody, szpital, każde inne miejsce, czyli tak zwane elementy infrastruktury krytycznej, które z punktu widzenia władz centralnych nie mają takiego znaczenia, ale dla tych ludzi to one są przede wszystkim istotne.

Ochrona obszarów, obiektów, urządzeń ważnych z punktu widzenia funkcjonowania społeczności lokalnych jest również bardzo ważna. Mówię tu o obszarach, ale mamy na uwadze również ochronę obszarów środowiska naturalnego.

Kolejna sprawa to organizowanie i prowadzenie pomocy społecznej. Pomoc społeczna, jak wykazały rozległe powodzie w 1997 r. – w 2001 osobiście przeżywałem wydarzenie z tym związane, uczestnicząc w pracach zespołu kryzysowego pod kierownictwem komendanta głównego Państwowej Straży Pożarnej, szefa obrony cywilnej kraju – jest bardzo istotnym wyzwaniem. Często było wielu chętnych do udzielania tej pomocy, natomiast gorzej jest z jej dystrybucją, a często i ochroną.

Pojawia się nie tylko problem udzielania pomocy, ale również dystrybucji i wreszcie ochrony środków pomocowych, które często mogą być przedmiotem grabieży.

Przeciwdziałanie bezrobociu to kolejna ważna sprawa. W jakiś sposób trzeba uchronić ludzi w obecnej sytuacji finansowej i gospodarczej państwa, którzy najbardziej cierpią. To też chyba jest ważny element ich bezpieczeństwa na co dzień, bezpieczeństwa indywidualnego i grupowego. Bo tą najmniejszą grupą społeczną jest przecież rodzina.

Ochrona praw konsumenta, zwalczanie nieuczciwej konkurencji i praktyk monopolistycznych są oczywiste. Sam przeżyłem niedawno taką sytuację, więc wiem z własnego doświadczenia, że musimy o tym pamiętać.

Ochrona zdrowia, bezpieczeństwa sanitarnego i weterynaryjnego to szeroko pojęta sprawa. To przecież nie tylko sam fakt istnienia chorób i zachorowań, ale również czyny przestępcze, terrorystyczne i inne. Tak więc znowu łączą się te wszystkie inne dziedziny bezpieczeństwa.

Wreszcie przywoływana dzisiaj edukacja na rzecz bezpieczeństwa, czyli szeroko pojęte przygotowanie społeczeństwa, wyposażenie w umiejętności, w nawyki niezbędne do zachowania się w różnych sytuacjach. Ale spójrzmy na to szerzej. Chodzi tu również o przygotowanie obywatelskie społeczeństwa. Słowo „patriotyzm” zaczyna być dzisiaj słowem bardzo niemodnym, niepopularnym. Tak było też, kiedy zapisał to w jednej ze swoich ksiąg Andrzej Frycz-Modrzewski: „Staranne wychowanie mło-

dzieży jest jednym z trzech najważniejszych zadań, z jakimi musimy sobie poradzić”. Ale nie tylko młodzieży, bo i my dorośli musimy się edukować na bieżąco.

Zapewne jest jeszcze wiele innych spraw, które samorząd lokalny musi podjąć, z którymi musi sobie radzić. Cała sztuka polega na tym, żeby ze złożonego zjawiska bezpieczeństwa wybrać nie tylko te zadania, które są do wykonania, ale jeszcze znaleźć wielu różnych aktorów tego procesu.

Podkreślam jeszcze raz to, co przygotowano w Pułtuskim i co tak pięknie się prezentuje. Wszystkie instytucje, organy, organizacje pozarządowe, które tam istnieją, mają coś do zrobienia w zakresie bezpieczeństwa obywateli. To jest jeden z pięknych przykładów, jak można dobrze to zrobić na poziomie lokalnym. I wcale niekoniecznie musi to wynikać z jakichś innych przesłanek, poza tą jedną, jaką jest misja samorządu terytorialnego w dziedzinie zapewnienia swojego bezpieczeństwa.

Senator Wiesław Pietrzak

Dziękuję za wyczerpujący i pouczający referat.

Szanowni Państwo, Akademia Obrony Narodowej przede wszystkim kształci oficerów, dowódców, oficerów sztabowych na potrzeby obronności, ale jak widać, również i bezpieczeństwo publiczne jest bliskie tej Akademii.

Proszę pozwolić, Panie Pułkowniku, że za pana pośrednictwem podziękuję panu pułkownikowi-dziekanowi za pracę w Akademii na tej niwie. Proszę podziękować panu komendantowi-rektorowi w naszym wspólnym imieniu.

Tym trzecim referatem zakończyliśmy ogólną część konferencji, bo głównym tematem są inicjatywy lokalne. Jak do tej pory nie było przykładów inicjatyw lokalnych. One co prawda w każdym referacie występowały na poziomie ogólnym, w tym sensie, że są cenne, potrzebne, że coś dają systemowi bezpieczeństwa, ale teraz przejdziemy właśnie przede wszystkim do inicjatyw lokalnych.

Na pierwszym miejscu wymieniłem tutaj Dolny Śląsk, mimo że stoi to w kolizji z moim ukochanym województwem warmińsko-mazurskim, które będzie na drugim miejscu. To dlatego, że właśnie Dolny Śląsk zainspirował mnie do tego działania i pierwsze spotkania były właśnie z jego przedstawicielami. Nie chciałbym zresztą wprowadzać rywalizacji między Dolnym Śląskiem a woj. warmińsko-mazurskim.

Poznamy program poprawy stanu bezpieczeństwa publicznego na Dolnym Śląsku, jak Dolny Śląsk z tym problemem sobie radzi i co proponuje.

Myślę, że Dolny Śląsk nie jest samolubny, proponuję więc, aby program, który zostanie państwu za chwilę przedstawiony, przyjęto jako program ogólnopolski, narodowy.

Proszę pana Macieja Gałęskiego, przewodniczącego Forum Grup Roboczych Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „Nysa”.

Program będzie referował też pan Zbigniew Szczygieł, komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej, przewodniczący Grupy Roboczej „Transgraniczne zarządzanie kryzysowe”.

Maciej Gałęski

Program poprawy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na Dolnym Śląsku

Panie Przewodniczący! Panowie Senatorowie! Panie Admirale! Panie Komendancie Główny Straży Pożarnej! Szanowni Państwo!

Dla mnie osobiście ta sala ma szczególne znaczenie, bowiem na tej sali miałem przyjemność 11 lat temu zainicjować podjęcie decyzji o działaniach na rzecz budowy współpracy transgranicznej w Polsce. Działo się to na forum senackiej Komisji Spraw Zagranicznych.

To bardzo udany eksperyment, więc mam naprawdę głębokie przekonanie, że na kolejną dekadę uda się nam zaproponować następne rozwiązania, propozycje, które przyniosą naszemu krajowi duży sukces.

Szczególnie dziękujemy za zaproszenie na dzisiejszą konferencję. Euroregion „Nysa” to pierwsza w Polsce tego typu współpraca transgraniczna, pierwsza w tej części Europy, Środkowej i Wschodniej, ale oczywiście nie pierwsza w Europie. My przede wszystkim zdobywamy doświadczenia czerpiąc od innych i tymi doświadczeniami od 14 już lat dzielimy się z innymi regionami w Polsce.

Jeżeli chodzi o sam program, powiem coś od siebie, bo ogólne informacje państwo macie w materiałach.

Dodam tylko, że podłożem programu są doświadczenia całego Dolnego Śląska. Tutaj występuje bardzo ścisła współpraca podmiotu pozarządowego, bo w końcu euroregion za bezpieczeństwo ustawowo odpowiedzialny nie jest, z Urzędem Wojewódzkim i panem wojewodą. Pozwolę sobie złożyć serdeczne podziękowania i panu wojewodzie, i panu generałowi Grzebieniowi za podjęcie tej inicjatywy, bo gdyby nie było ich zgody, dobrego klimatu z tej strony, dzisiaj nie mielibyśmy państwu o czym powiedzieć.

Maciej Gałęski – przewodniczący Forum Grup Roboczych Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „Nysa”.

Tak więc to podłoże programu to nasze doświadczenia. One mają już kilkanaście lat, ale tak naprawdę realizowaliśmy różnego rodzaju współpracę na bazie pojedynczych przedsięwzięć, pojedynczych wydarzeń.

W roku 2003 zmieniliśmy nieco filozofię, mianowicie ćwiczenia nie odbywały się już tylko i wyłącznie po to, żeby przetestować pewne wydarzenia, ale po to, żeby wygenerować określone wnioski. Te wnioski były przede wszystkim podstawą formułowania różnego rodzaju zadań dla komisji międzyrządowej, na przykład polsko-czeskiej, polsko-słowackiej czy polsko-niemieckiej, ale także w innych elementach.

Podziękuję również dwóm przedstawicielom gminy Podgórzyn, Ochotniczej Straży Pożarnej. Jest na sali pan Józef Szymajda, jest pan Tomasz Szewczyk. Reprezentują straż pożarną, która zainspirowała rozmowy na temat tego programu swoimi ćwiczeniami. Odbyły się one nie po to, żeby tylko zaistnieć, ale by na ich podstawie sformułować wnioski.

Można by rzec, iż takim ojcem duchowym naszego programu jest pan minister Paweł Dakowski, szef Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej, który zasugerował, żeby coś zrobić z tymi pojedynczymi przedsięwzięciami, pojedynczymi wnioskami, złożyć je w całość, by powstał jakiś program, bo przecież na poziomie rządowym o pojedynczych elementach rozmawiać się nie da.

Chciałbym także zaznaczyć dobry klimat dla naszego przedsięwzięcia w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, w Komendzie Głównej. Chciałbym podziękować panu komendantowi Teofilowi Jankowskiemu za wyrażenie zgody na to, iż osoba, która będzie kontynuowała naszą prezentację, pan Zbigniew Szczygieł, jest dzisiaj zaangażowany w Euroregion, szefuje grupie roboczej i dzięki temu nasza działalność ma wymiar bardzo praktyczny.

Mieliśmy możliwość zaprezentowania naszego programu już wstępnie podczas posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych w październiku ubiegłego roku i przede wszystkim na posiedzeniu senackiej Komisji Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego 14 grudnia zeszłego roku. Program ten przekazaliśmy również do Kancelarii Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. Wstępnie uzyskaliśmy bardzo pozytywną ocenę również z tej strony.

Spotkanie z panem ministrem Ryszardem Kaliszem w styczniu pozwoliło na podjęcie już formalnych prac przez Departament Obrony Narodowej właśnie nad programem już ogólnopolskim. Bo to, co przywozimy, nie jest tylko i wyłącznie informacja, co u nas robimy, ale przede wszystkim jest to chęć podzielenia się naszymi doświadczeniami. Uważamy, że zyskamy wszyscy. Z jednej strony Dolny Śląsk, jako inicjator, w sposób oczywisty, ale też wszyscy w kraju, kiedy te nasze doświadczenia zostaną wykorzystane.

Program wziął się przede wszystkim stąd, że jesteśmy bardzo doświadczeni, jeżeli chodzi o korzystanie ze środków Unii Europejskiej. Euroregion „Nysa” pierwszy zainicjował wykorzystywanie, a może nawet stworzenie programu pomocowego PHARE CBC dla Polski i wspólnie z pomocą deputowanych niemieckich wywalczyliśmy specjalne decyzje w Parlamencie Europejskim. Chciałem powiedzieć, że PHARE CBC, właściwie już kończący się, jest jednym programem pomocowym w Unii Europejskiej zainicjowanym przez Parlament Europejski, a nie przez Komisję Europejską.

Mamy za sobą około tysiąca projektów zrealizowany w sposób wszechstronny, mam tu na myśli różnorodne dziedziny, a więc infrastrukturę, projekty szkoleniowe, projekty zakupu sprzętu, miękkie przedsięwzięcia, a więc bardzo, bardzo szerokie spektrum. Byliśmy realizatorami oceniającymi, walczyliśmy o utworzenie programu, potrafimy więc w sposób kompleksowy zaproponować takie realizacje czy takie zapisy w tym programie, aby gwarantowały wykorzystywanie przez Polskę maksymalnie dużego procentu środków Unii Europejskiej na szeroko pojęte zadania związane z tym programem.

Ujęliśmy ten program w kilku obszarach, od infrastruktury po edukację dzieci w przedszkolach, i to jest chyba największy atut tego przedsięwzięcia, mianowicie jego uniwersalność, jego wszechstronność. To, że odnosi się do każdego działania, które w sposób pośredni i bezpośredni łączy się z bezpieczeństwem. A więc poszerzenie drogi po to, żeby rowerzysta mógł jechać bezpiecznie, to także działanie na rzecz bezpieczeństwa, Tak że w tym kontekście infrastruktura także jest u nas postrzegana.

W tej chwili mamy kolejne projekty przygotowywane odnośnie do środków, tym razem programu Interreg. Mam więc nadzieję, że dzięki temu, że tak dobry klimat jest w komisji, zwłaszcza w Komisji Obrony Narodowej, uda się nam te przedsięwzięcia zrealizować. Bo nie ma chyba lepszego argumentu niż ten, że nie tylko mówi się o teoretycznych rozwiązaniach, ale pokazuje namacalne korzyści z tego przedsięwzięcia.

Na koniec pozwolę sobie wyrazić przekonanie, iż nasza inicjatywa na kolejną dekadę, początku XXI wieku, zyska dzięki tej konferencji bardzo potrzebny nam impuls do tego, abyśmy mogli bardziej efektywnie pracować i stworzyć rzeczywiście program ogólnopolski. Czasu nie ma wiele, a przedsięwzięcia tego typu są jednak wieloletnimi programami.

Dlatego wyrażamy nadzieję, wspartą stanowiskiem komisji z zeszłego roku, że jako autorzy i praktycy będziemy mogli uczestniczyć w nim i rzeczywiście idea powstania programu ogólnopolskiego zyska akceptację.

Zbigniew Szczygieł

Program poprawy stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na Dolnym Śląsku

Dziękuję bardzo za zaproszenie. To dla mnie zaszczyt, że mogę w szczególności przedstawić założenia do programu poprawy stanu bezpieczeństwa na terenie Dolnego Śląskiego.

Panie Przewodniczący! Panowie Senatorowie! Panie Admirale! Panie Komendancie Główny Państwowej Straży Pożarnej! Drodzy Państwo!

Bezpieczeństwo, jako pojęcie, jest różnie rozumiane przez różnych ludzi. Możemy więc mówić o bezpieczeństwie w różnych aspektach, na przykład o bezpieczeństwie publicznym, o bezpieczeństwie powszechnym czy też bezpieczeństwie socjalnym.

Poczucie bezpieczeństwa jest często bardzo subiektywnie oceniane i najczęściej wiąże się z odpowiedzią na pytanie: jak ja się czuję w danej sytuacji, czy czuję się bezpiecznie?

Tak więc obywatel często czuje się bezpiecznie mimo niespełnienia obiektywnych warunków bezpieczeństwa lub też odwrotnie, poczucie zagrożenia jest powszechne mimo braku zjawisk negatywnych. Taka sytuacja powoduje, że należy bardzo precyzyjnie omówić poszczególne zagadnienia, a działania muszą być nakierowane na faktyczną likwidację zagrożeń, jak również na psychikę społeczną celem budowania tak zwanego poczucia bezpieczeństwa. Budowanie systemu bezpieczeństwa obywateli jest procesem ciągłym, a opiera się głównie na statystyce działań oraz przewidywaniu możliwych zdarzeń niebezpiecznych. Stworzony na daną chwilę system powinien być adekwatny do poziomu zagrożeń, a o jego rzeczywistym funkcjonowaniu przesądzają ludzie funkcjonujący w tym obszarze oraz wysokość środków finansowych.

Zbigniew Szczygieł – dolnośląski komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu, przewodniczący Grupy Roboczej „Transgraniczne zarządzanie kryzysowe”.

Program poprawy stanu bezpieczeństwa na obszarze Dolnego Śląska, poza oceną obecnej sytuacji, wskazuje obszary działań w aspekcie zwiększenia potencjału o możliwości działań wszystkich podmiotów związanych z zapobieganiem zagrożeniom oraz bezpośrednią i pośrednią z nimi walką oraz likwidacją skutków zagrożeń.

Założono koncentrację działań w czterech podstawowych obszarach, którymi są:

- poprawa stanu przygotowania technicznego służb do zwalczania skutków katastrof i klęsk żywiołowych,
- utworzenie sieci baz centrum ratownictwa i wsparcia transgranicznego,
- przedsięwzięcia infrastrukturalne wpływające na zapewnienie warunków bezpieczeństwa na obszarze pogranicza,
- propagowanie i wdrażanie zasad bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach głównie poprzez różne formy działań edukacyjnych.

Pierwsze doświadczenia dolnośląska Straż Pożarna i pozostałe służby mają już za sobą. Działania rozpoczęte w 1999–2000 r., polegające na uzyskaniu wsparcia kwotami rządu 2 tysięcy euro, zaowocowały w latach 2003–2004 pozyskaniem nowoczesnych pojazdów ratowniczych za kilkanaście milionów euro, w tym szesnaście pojazdów pojawiło się w garażach straży dolnośląskich.

Aby zapewnić odpowiednio wysoki poziom stanu bezpieczeństwa na obszarze województwa dolnośląskiego, w ramach programu przewidywane jest utworzenie sieci baz. Bazy te utworzone zostaną w ramach nowych instytucji, a także modernizacji obecnie istniejących obiektów.

Wymieniony w programie projekt pilotażowy dotyczy utworzenia, na przykład, głównej bazy ratownictwa i wsparcia transgranicznego w Jeleniej Górze, ponadto w ramach kolejnych projektów, realizujących założenia programu mają powstać: Dolnośląska Baza Ratownictwa we Wrocławiu oraz dziesięć podstawowych baz ratownictwa wsparcia transgranicznego.

Kolejnym obszarem działań jest przedsięwzięcie infrastrukturalne związane z bezpieczeństwem. Mieszczą się tu: budowa autostrad, dróg oraz remonty, regulacja rzek czy też inwestycje związane z ochroną środowiska. Dzięki realizacji tego przedsięwzięcia w znaczny sposób zwiększona zostanie skuteczność działań ratowniczych na obszarze pogranicza polsko-czesko-niemieckiego, jak i na pozostałym obszarze województwa.

W ramach obszaru czwartego, dotyczącego zagadnień propagowania i wdrażania zasad bezpieczeństwa w społeczeństwach lokalnych, chodzi o wszystkie formy działań, których celem jest edukacja społeczeństwa, jeśli chodzi o zachowania w określonych sytuacjach. Już je wdrożono, wykorzystując placówki oświatowe, szkolenie dzieci i młodzieży.

Należy zauważyć, że wiele szkół wprowadza w tę dziedzinę poprzez inne formy niż szkolenie. Okazuje się, że liczba tych inicjatyw jest bardzo duża. Na przykład w Jeleniej Górze w konkursach bierze udział około dziesięciu tysięcy dzieci i młodzieży. Odpowiedzialna postawa pana wójta gminy Kamieniec Ząbkowicki Zdzisława Fleszara, który zajął się edukacją lokalnej społeczności w tematyce, jak zachować się przed powodzią, w czasie powodzi, jak też likwidowaniu skutków, dobrze to obrazuje. Chodzi tu o przekazanie podstawowych norm zachowania się w sytuacjach zagrożenia, jak wypadek, pożar, powódź, zagubienie się w lesie i inne. W tym obszarze znajduje się także cała sfera kształcenia wyspecjalizowanych podmiotów ratowniczych.

Szczególne znaczenie ma tutaj wykorzystanie istniejącego potencjału naukowego szkół wyższych. Przyjęcie zaproszenia do prac nad i w ramach programu przez Uniwersytet Wrocławski jest nie tylko nobilitacją przedsięwzięcia, ale przede wszystkim wzmocnieniem merytorycznym, dającym na przykład możliwość inicjatyw legislacyjnych, których podstawowym celem jest stworzenia prawa uwzględniającego realia, a tym samym przystającym do rzeczywistości.

Nie można dopuścić do utrwalania sytuacji, że regulacje dotyczące funkcjonowania podmiotów związanych z ratownictwem nie uwzględniają realnych okoliczności w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Chciałbym tutaj wyeksponować udział w VII Dolnośląskim Festiwalu Nauki we wrześniu ubiegłego roku. W jego ramach odbył się cykl wykładów i spotkań poświęconych tematyce bezpieczeństwa. Uczestniczyli przedstawiciele świata nauki, europarlamentarzyści, przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo Dolnego Śląska.

W ramach festiwalu jeden dzień poświęcono zagadnieniom z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa, pod hasłem: „Kryzys – niekoniecznie chaos”. Podkreślono, że nauka musi odgrywać szczególną rolę w kreowaniu nowej bezpiecznej rzeczywistości, że muszą funkcjonować mechanizmy, które budując skuteczny system ratowniczy, zapewniają wdrożenie do niego dorobku naukowego bezpośrednio po fazie laboratoryjnej. Włączenie się środowiska naukowego w prace nad poprawą stanu bezpieczeństwa w zakresie edukacji, analiz, oceny skuteczności rozwiązań systemowych to jedno z najważniejszych osiągnięć.

W obecnym stanie prawnym wojewoda na obszarze województwa jest gwarantem bezpieczeństwa wewnętrznego, określa zadania Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego oraz kontroluje wykonanie wynikających stąd zadań, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożenia życia, zdrowia i środowis-

ka kieruje tym systemem. Administracja zespolona i niezespolona oraz organy samorządu terytorialnego działają faktycznie pod zwierzchnictwem wojewody. Ustawowym obowiązkiem wojewody jest określenie zadań Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego na obszarze województwa. Stosowne regulacje wydane przez wojewodę dolnośląskiego, dotyczące zadań w tej dziedzinie realizowanych odpowiednio do zakresu kompetencji przez wójta, starostę, zostały wydane jako pierwsze w kraju.

Rolę wojewody w systemie bezpieczeństwa województwa prezentowano na konferencji Stowarzyszenia „Rząd w terenie” w Monachium, gdzie zaprezentowano jako przykład działania podczas organizacji akcji gaszenia odwiertu gazu w Wierzchowicach.

W systemie bezpieczeństwa powiat zajmuje miejsce szczególne i od tego, jak jest wyposażony i zabezpieczony, zależy stan bezpieczeństwa powszechnego. Powiat między innymi wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa obywateli, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia, zdrowia ludzi oraz środowiska i obronności. Do realizacji tych zadań powiat dysponuje działającymi na podstawie właściwych ustaw służbami, inspekcjami i strażami.

Starosta na mocy ustawy o samorządzie powiatowym jest kierownikiem starostwa powiatowego oraz zwierzchnikiem służby pracowników starostwa i kierownikami jednostek organizacyjnych powiatu oraz zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży.

W świetle opisaney informacji stwierdzić należy, że każda inicjatywa mająca na celu wzmocnienie potencjału ratowniczego w województwie jest traktowana z wielką uwagą i rozważaniem możliwości wdrożenia. Współpraca z euroregionami „Nysa” i „Glacensis” w województwie dolnośląskim jest przykładem wykorzystania społecznej aktywności i życzliwości wielu osób i instytucji, którzy przyczyniają się do wzrostu poziomu bezpieczeństwa regionu i obywateli oraz stworzą możliwość uczestnictwa społeczności lokalnych w budowie tego systemu. Dziękuję bardzo.

Senator Wiesław Pietrzak

Podczas tego wystąpienia pojawił się nowy element – spinania finansowania wszelkich takich programów i inicjatyw lokalnych.

Proszę zapoznać się z tym śląskim programem, który macie państwo w postaci książkowej. To jest właśnie program opracowany przez Dolny

Śląsk, z załącznikami, z wzorami dokumentów. To jest taki kompleksowy przewodnik do wszystkich programów, które Dolny Śląsk realizuje.

Teraz skupimy się na innym zagadnieniu, niezależnie od Dolnego Śląska. Nawet nie wiem, gdzie było to podjęte wcześniej, czy na Dolnym Śląsku, czy w woj. warmińsko-mazurskim, bo ja znam pana Jarosława Klimczaka od wielu lat i wiem, że to jest również taki niespokojny duch, który nie wytrzymuje, jeśli czegoś pożytecznego nie robi. Założył on stowarzyszenie na rzecz bezpieczeństwa i rozwoju wielkich jezior mazurskich. To stowarzyszenie i on sam, jako Jarosław Klimczak, pracownik Wyższej Szkoły Policji, wspólnie ze swoimi przełożonymi, ze współpracownikami i z innymi podmiotami, pokusił się o taki program, o projekty badawcze finansowane ze środków Unii Europejskiej, a my dodaliśmy tutaj jeszcze taki element: szansą realizacji programu „Bezpieczna Polska”.

Jest to powiązanie możliwości finansowych zewnętrznych i pod tym względem akurat te programy trochę się pokrywają. Radzę posłuchać pana Jarosława Klimczaka.

Dr Jarosław Klimczak

Polskie projekty badawcze finansowane ze środków Unii Europejskiej szansą realizacji programu „Bezpieczna Polska”

Jak wspominał pan senator, chciałem państwu w kilku słowach powiedzieć, w jaki sposób z małej inicjatywy rangi wojewódzkiej, z obszaru obejmującego obszar województwa, regionu, zrodził się projekt, który swym zasięgiem działania może objąć już nie tylko nasz kraj – to duży obszar Unii Europejskiej – ale być może i całą Unię Europejską.

Jakie mamy doświadczenia jako WSP? Tak jak wspominał pan senator, jako stowarzyszenie byliśmy współautorami projektu budowy systemu bezpieczeństwa w regionie warmińsko-mazurskim. Dołączyliśmy do tego słowo „rozwój”, dlatego że uważamy, że w tym regionie, oprócz piękna przyrody, również bezpieczeństwo może stanowić istotny element rozwoju gospodarczego województwa. Widzimy wszyscy, co dzieje się na świecie, w Europie i że turyści w tej chwili jeżdżą w te regiony świata, gdzie mogą czuć się bezpieczni. Już nie wystarczy, że są hotele, że jest piękna przyroda, ale musi być spełniony warunek poczucia bezpieczeństwa.

Dlatego wspólnie z naszymi partnerami, wojewodą warmińsko-mazurskim, samorządem województwa, z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim i Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie, zrealizowaliśmy projekt celowy, który został sfinansowany w 50% przez Komitet Badań Naukowych. Projekt o nazwie: System bezpieczeństwa powszechnego i ochrony środowiska dla rozwoju ekoturystyki w regionie Warmii i Mazur w oparciu o pomiary GIPS, bazy danych topograficznych, map oraz przekazywania satelitarne i fotogrametryczne.

Ten projekt rozpoczął się w 2003 r., planujemy zakończyć go w 2006. Mówię o nim dlatego, że okazało się, że te zadania i cele, które w ramach tego

Nadkom. dr Jarosław Klimczak – kierownik Zakładu Wyszkożenia Specjalnego w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.

projektu realizujemy, w znacznej części dadzą się przenieść na dużo inną skalę i objąć nasz kraj, a myślimy, że również niektóre doświadczorzystać na dużo większym obszarze.

Celami tego projektu było właśnie opracowanie koncepcji systemu bezpieczeństwa w regionie, opracowanie standardów oraz założeń legislacyjnych ekoturystyki, bezpieczeństwa żeglugi, prowadzenie badań stanowiących podstawę do opracowania technologii i informatycznych systemów kontroli pomiarowych, budowa systemu zarządzania służbami antykryzysowymi, budowa centrum powiadamiania ratunkowego.

Na terenie Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie w tej chwili będziemy mieli pierwszy w kraju CPR, który będzie działał na podstawie łączności Tetra, a więc łączności, która ma być w naszym kraju budowana.

W sprawie CPR podpisały porozumienia straż pożarna, policja i starosta powiatu szczywieńskiego, a więc będzie to żywy CPR, natomiast w ramach tego CPR na podstawie bazy i potencjału Wyższej Szkoły Policji będzie uruchomione centrum szkoleniowe, które umożliwi nauczanie wszystkich funkcjonariuszy, nie tylko policjantów. Myślę, że oferta będzie skierowana do pozostałych służb naszego kraju, w jaki sposób wykorzystując łączność tetrowską zarządzać służbami kryzysowymi w Polsce.

To był krótki wstęp, a teraz chciałbym teraz przejść do dużego projektu.

W grudniu ub. r. odbyło się spotkanie na politechnice, które zorganizował pan minister Kleiber. Okazało się, że Unia Europejska buduje swój własny program finansowania badań zmierzający do budowania systemu bezpieczeństwa w Unii Europejskiej.

Lata 2004–2006 to jest akcja przygotowawcza do badań. Było na to przeznaczonych 60 milionów euro, natomiast na 2007–2013 planuje się przeznaczenie przez Unię Europejską miliarda euro rocznie na tego typu badania. Ciekawostką jest to, że Polska w zeszłym roku, czyli po wejściu do Unii, zgłosiła się do programu jako jedyny z krajów, które weszły w dziesiątkę do Unii Europejskiej. Były tylko dwa wnioski z Polski, jeden z nich został dofinansowany. W tym roku, podczas naszych spotkań w Brukseli dowiadujemy się, że również mamy szansę jako być może jedyny kraj z nowych członków Unii skorzystać z tych środków. Daje nam to olbrzymią przewagę przy ubieganiu się o te duże środki finansowe, które mają być uruchomione od 2007 r.

Główne cele badań finansowanych ze środków Unii Europejskiej to jest właśnie identyfikacja głównych zagrożeń dla Europy, gromadzenie i analiza informacji na temat zagrożeń, wymiana informacji, rozwój i znaczenie pomysłów i technologii, nadzoru granic i nieruchomości.

Priorytety badawcze. Działania i technologie pozwalające na lepszą ocenę sytuacji kryzysowej, automatyzacji bezpieczeństwa, zabezpieczenie systemów sieciowych, zabezpieczenie przed atakami terrorystycznymi. Ten priorytet w tej chwili zyskał chyba miano numeru 1. Konferencja, która odbyła się ostatnio w Hiszpanii w rocznicę wydarzeń w Madrycie, pokazuje, że tak naprawdę, to będzie główne zagrożenie, na podstawie którego trzeba będzie budować system bezpieczeństwa w demokratycznych państwach. Konieczne jest polepszenie zarządzania kryzysowego, integracji systemów informacyjnych i komunikacyjnych.

Pokusiliśmy się, wspólnie z wieloma osobami z Wyższej Szkoły Policji, jak również i z pozostałych służb, z kadrami naukową naszego kraju, o opracowanie tematu roboczego, który chcielibyśmy złożyć do Unii Europejskiej o dofinansowanie.

Opracowanie koncepcji i modelu funkcjonalnego systemu przeciwdziałania atakom terrorystycznym, kontroli granic oraz zarządzania sytuacjami kryzysowymi w Unii Europejskiej. Ten temat traktujemy roboczo i myślę, że będzie on jeszcze dopracowany, gdyż termin składania wniosków mija 3 maja, więc mamy trochę czasu. Jak mówię, czasu mieliśmy bardzo mało. W grudniu odbyło się spotkanie z panem ministrem Kleiberem. Myślę, że w ciągu paru miesięcy zbudowanie międzynarodowego konsorcjum, które będzie w stanie taki projekt przygotować, złożyć i walczyć w Unii o jego dofinansowanie, będzie wymagało dużo pracy, ale jeszcze mamy miesiąc, więc myślę, że uda nam się to osiągnąć.

Praktyczne cele projektu. Ustanowienie zasad, procedur, algorytmów, procedowania związanych z wykrywaniem, dokumentowaniem i wymianą informacji w zakresie zwalczania działalności terrorystycznej, przestępczości zorganizowanej i zarządzania kryzysowego oraz ochrony granic.

Rejestracja i monitoring w czasie rzeczywistym obiektów i obszarów zagrożonych atakami terrorystycznymi oraz przestępczością zorganizowaną, w tym także obszarów granic. Utworzenie geograficznego systemu informacji bezpieczeństwa GIS, pozyskiwanie i przetwarzanie informacji o zagrożeniach w bazach danych tego systemu, koordynacja działań i łączności między służbami uczestniczącymi w akcjach antyterrorystycznych i antykryzysowych, integracja baz tych danych.

Omówiłem tylko krótko główne zamierzenia w ramach tego projektu. Z braku czasu nie jestem w stanie tego prezentować szczegółowo.

Myślę, że podczas rozmów krajowych będzie szansa z przedstawicielami poszczególnych służb dłużej na ten temat porozmawiać.

Do 3 maja ubiegamy się o dofinansowanie. Koszt projektu wyniesie w granicach 2, 2,5 miliona euro, natomiast na ten rok przewidziana jest kwota 15 milionów euro na dofinansowanie tych projektów.

Harmonogram prac. Został powołany przez komendanta głównego policji zespół. Tutaj chciałem bardzo serdecznie podziękować panu generałowi Szczerbakowi, który dość odważnie ten zespół powołał. To jednak było duże wyzwanie. Również przygotowanie takiego wniosku wymaga olbrzymiej ilości pracy i praktycznie rzecz biorąc w, tej chwili nasi współpracownicy jeżdżą po całej Europie, żeby takie konsorcja naukowe, badawcze i biznesowe zbudować.

Chcielibyśmy do przełomu marca i kwietnia taki wniosek opracować, żeby móc go na początku maja złożyć do Komisji Europejskiej. Uważamy, że nawet gdyby się okazało, że nie uda się wygrać w ramach tych małych środków, które w tej chwili są przygotowane na wsparcie prac przygotowawczych, to zdobyte doświadczenia uda się wykorzystać w 2006 r., po to, żeby ubiegać się o te duże środki finansowe. Przypominam – miliard euro rocznie na tego typu działalność ma przeznaczać Unia Europejska.

Koncepcja systemu, który chcielibyśmy budować w ramach tego projektu, to właśnie system dowodzenia, który koordynowałby pracę poszczególnych podsystemów. Podsystem gromadzenia danych, podsystemy referencyjne, lokalizacyjne, podsystem monitoringu potencjalnych zagrożeń, podsystem ratownictwa, podsystem interwencyjny i podsystem granicznego systemu informacyjnego Schengen.

System dowodzenia. Wszystko robione jest po to, żeby powstał zintegrowany system dowodzenia strukturami i podsystemami bezpieczeństwa w Unii Europejskiej oraz zapewnienie bezpieczeństwa granic Unii Europejskiej.

Uważamy, że udałoby się bardzo ładnie „wstrzelić” w tę inicjatywę, którą w tej chwili Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji podjęło, aby w Warszawie powstała Europejska Agencja Kontroli Granic. Centrum tej agencji znajdowałoby się w Warszawie.

Ostatnie enuncjacje prasowe dowodzą, że jest duża szansa na powstanie takiego centrum. Uważamy, że ten projekt, jak i inne projekty mogłyby się doskonale wpasować w zapewnienie merytorycznej obudowy funkcjonowania tego centrum.

W ramach tego projektu mamy już partnerów w trzech dziedzinach. W dziedzinie dotyczącej badań partnerami są różne instytucje. Jak wspominałem, to jest Europol, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, to jest Europejskie Centrum Satelitarne, Instytut Badań nad Przestępczością we Francji, ITTI, ECOGIS, są również przedsiębiorcy, są duże firmy, którzy

mają wnieść *high tech*. Unia Europejska stawia wymagania, że musi być również dostępność poszczególnych partnerów i muszą występować w kontekście geograficznym, czyli jeśli mamy partnerów z północy Unii Europejskiej, to powinni być również z południa, jeśli z zachodu, to także ze wschodu.

W związku z tym, jak wspomniałem, jeździmy po całej Europie. Wniosek jest taki, że wszyscy partnerzy, z którymi się spotykamy, którzy znają już dosyć szczegółowo ten projekt, stwierdzają, że jest bardzo ciekawy i dobrze, że taki projekt jest oraz że widzą swoją współpracę przy tym projekcie. Ponadto się dziwią, że do tej pory nie było takiej inicjatywy, żeby zbudować jednolity system wymiany informacji i zarządzania działaniami związanymi właśnie z zapobieganiem atakom terrorystycznym czy też występowaniu sytuacji nadzwyczajnych.

Wśród partnerów biznesowych tak zwanych przemysłowych mamy Siemens, mamy Nokię, mamy Polską Telefonię Cyfrową, mamy ECOGIS, mamy Akademię Królewską Obrony z Belgii. Beneficjentami i współpracującymi bezpośrednio z nami przy tym projekcie są policje z wielu państw: z Polski, z Niemiec, z Hiszpanii, z Francji, Słowenii, Litwy, Słowacji, Węgier, Estonii. Odbyły się rozmowy z przedstawicielami policji tych państw, stosowne umowy są w tej chwili na drodze do podpisania.

Jakie są korzyści z realizacji tego projektu.

Polska w Unii Europejskiej walczy o swoją pozycję. Uważamy, że ponieważ na tym etapie przygotowań do pozyskania środków finansowych, które Unia Europejska chce przeznaczyć na budowę systemu bezpieczeństwa, Polska jako pierwszy z krajów złożyła wnioski, możemy więc w dalszym ciągu być krajem wiodącym. Myślę, że jest szansa, żeby osiągnąć wiodącą rolę Polski we wdrażaniu nowoczesnych technologii monitorowania, zapobiegania oraz zarządzania siłami antykryzysowymi w wypadku ataku terrorystycznego. Wsparcie merytoryczne koncepcji budowy i funkcjonowania Europejskiej Agencji Kontroli Granic z siedzibą w Warszawie, pozyskiwanie dodatkowych środków z Unii Europejskiej na badania oraz rozwój infrastruktury. Są to olbrzymie pieniądze, które powinny być wchłonięte przez naszą naukę.

Przygotowanie kadr policji i innych służb do profesjonalnego reagowania w przypadku ataku terrorystycznego, wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych, pozyskanie partnerów naukowych i instytucjonalnych z kraju i za granicą. Systemy bezpieczeństwa zawsze stanowiły w świecie o potencjale danego państwa, były dużym krokiem ku rozwojowi gospodarczemu i ku rozwojowi nowoczesnych technologii.

Na koniec chciałbym się zwrócić z apelem, ponieważ są na sali przedstawiciele praktycznie wszystkich służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne w naszym kraju.

Uważamy, ta grupa, która w tej chwili opracowuje koncepcję tego projektu, że na pewno nie posiadliśmy wszystkich rozumów. Chcielibyśmy współpracować ze wszystkimi służbami państwa. Są środki finansowe, które możemy na ten cel przeznaczyć, pozyskać z Unii Europejskiej. Dlatego zwracam się z gorącym apelem, szczególnie do Straży Pożarnej i Straży Granicznej i do innych służb, o współpracę, dlatego że te środki finansowe, które będą pozyskane w ramach tych projektów unijnych, do państwa spłyną. To te służby będą bezpośrednio beneficjentami tych środków, my jedynie, mówiąc skromnie, robimy robotę administracyjno-papierkową, żeby spróbować zbudować takie konsorcjum, które wygrałoby na rynku unijnym walkę o środki finansowe.

Senator Wiesław Pietrzak

Szanowni Państwo, z tych dwóch wystąpień, z tych dwóch programów widać, jak wiele w naszym kraju można zrobić, jeżeli jest chęć i determinacja w lokalnych organizacjach, w lokalnych stowarzyszeniach pozarządowych, jeżeli jest po prostu dobry grunt do działalności.

W jednym i w drugim województwie zebrała się grupa, przepraszam, że tak powiem może językiem młodzieżowym, pozytywnie zakręconych ludzi. Ta grupa pociągnęła za sobą innych, pociąga za sobą duże środki finansowe, duże programy. Myślę, że konsekwencja w realizacji tych zamierzeń będzie mimo wszystko owocowała.

Serdecznie dziękuję za te dwa wystąpienia. Szanowni Państwo, ta działalność lokalna musi mieć również pewnego rodzaju podstawy prawne. Wobec tego zaproponowaliśmy państwu temat, który może będzie trochę pouczający, może trochę szkolny, ale chcielibyśmy, żeby został podjęty. Brzmi on: „Uwarunkowania prawne inicjatyw lokalnych w zakresie bezpieczeństwa”.

Chcielibyśmy, aby w pigułce zostały państwu podane uwarunkowania prawne, na których możecie państwo opierać się przy podejmowaniu inicjatyw lokalnych. Podjęła się tego również Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie. Proszę bardzo, pan doktor Piotr Bogdalski, kierownik Zakładu Prawa.

Uwarunkowania prawne inicjatyw lokalnych w zakresie bezpieczeństwa

Szanowni Państwo!

Muszę powiedzieć, że trudno przedstawić w pigułce materię prawną, mogę więc się tylko skupić na pewnych wybranych zagadnieniach, które z punktu widzenia tematyki konferencji na pewno nam się do czegoś przydadzą.

Zanim do tego przejdę, chciałem zdefiniować obszar zainteresowania, ponieważ do tej pory tak na dobrą sprawę taka definicja nie padła. Mówimy o inicjatywach lokalnych w zakresie bezpieczeństwa, a to jest pojęcie niezdefiniowane prawnie, w związku z czym trzeba byłoby dokonać jego krótkiej wykładni.

Jeżeli więc chodzi o pojęcie „inicjatywy”, to z punktu widzenia językowego jest to zdolność do samodzielnego znajdowania rozwiązań, pomysłów, do inicjowania jakichś działań. Jest ona rozumiana również jako wyprzedzanie w czymś kogoś, jako pierwszeństwo, umożliwiające skuteczne działanie przeciw komuś, zdobycie przewagi.

Oczywiście dookreślenie inicjatywy terminem „lokalna” należy tutaj rozumieć jako odniesienie do społeczności lokalnej, na rzecz, której tego typu inicjatywy są podejmowane. W przyjętym tu rozumieniu społeczność lokalna będzie uważana za zbiorowość ludzi, którzy mieszkają na określonym obszarze i są ze sobą powiązani różnego rodzaju zależnościami, w szczególności: wspólnotą warunków życia, tradycjami kulturowymi.

Społeczność lokalną mogą tworzyć mieszkańcy określonych wsi, osiedli, dzielnic miasta, miast czy gmin. Biorąc to pod uwagę, można już pokusić się o zdefiniowanie inicjatywy lokalnej w zakresie bezpieczeństwa. Będzie ona

Nadkom. dr Piotr Bogdalski – kierownik Zakładu Prawa w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.

rozumiana jako inicjowanie, przygotowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zapobieganie zjawiskom kryminogennym w środowisku społeczności lokalnej.

Oczywiście kwestią pierwszoplanową jest określenie lub wskazanie uwarunkowań prawnych, z których może wynikać albo obowiązek podejmowania tego typu inicjatyw, albo też uprawnienie do takich działań, a także wskazanie adresatów tego typu norm.

Przede wszystkim utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest zadaniem należącym do właściwości państwa i jako takie wynika z realizacji jego funkcji wewnętrznej. Wykonanie tego zadania obciąża różne podmioty wchodzące w skład administracji rządowej, przy czym bez wątpienia instytucją o podstawowym znaczeniu w tym zakresie jest policja, oczywiście mówię o inicjatywach lokalnych zdefiniowanych jak na wstępie.

Ponieważ system bezpieczeństwa przyjęty w Polsce został oparty na modelu mieszanym, istotną rolę obok wyspecjalizowanych organów administracji rządowej pełnią organy samorządu terytorialnego. Zgodnie z przepisami ustaw ustrojowych jednostek samorządu terytorialnego zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego są wpisane do ich podstawowych zadań własnych. Oczywiście inicjatywy lokalne mogą wpływać także i z innych źródeł. Nie jest tak, że wyłącznie administracja rządowa i samorządowa są tymi właściwymi do podejmowania takich działań.

Coraz częściej w działalności tej uczestniczą stowarzyszenia, fundacje, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe. Można je tu określić, oczywiście na potrzeby tego referatu, jednym wspólnym pojęciem „organizacji pozarządowych”. Formy i zakres działania tego typu organizacji są najczęściej wyznaczone zakresem zadań statutowych, przy czym trzeba powiedzieć, że istnieje duża tendencja wzrostowa tego zjawiska, uczestnictwa tego typu organizacji w inicjatywach lokalnych na rzecz bezpieczeństwa

Społeczeństwo obywatelskie tego typu działania uważa za swój priorytet. Oczywiście skuteczność podejmowanych inicjatyw w dużej mierze będzie uzależniona od współpracy administracji rządowej, samorządowej i organizacji pozarządowych. Wiadomo, że tylko wspólne inicjatywy mają szansę być tak naprawdę skuteczne.

Jeżeli chodzi o warunki prawne, to wyrazem takiego międzyinstytucjonalnego współdziałania są komisje bezpieczeństwa i porządku. Tego typu komisje są tworzone w każdym powiecie, mają one wspierać starostę w realizacji jego ustawowych zadań w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami,

inspekcjami i strażami. Istnieje obowiązek tworzenia takich komisji; został on wprowadzony nowelą ustawy o samorządzie powiatowym w 2001 r.

Jaki jest skład komisji i jakie są jej zadania?

Jeżeli chodzi o skład, to nie ogranicza się ona wyłącznie do przedstawicieli starostwa. Oczywiście oprócz starosty wchodzi w skład komisji dwóch radnych, którzy są delegowani przez radę powiatu. Mamy także dwóch przedstawicieli delegowanych przez komendanta powiatowego. W pracach komisji uczestniczy prokurator wskazany przez prokuratora okręgowego, a ponadto starosta zaprasza, jako członków stałych, do komisji trzech przedstawicieli organizacji pozarządowych, działających na rzecz bezpieczeństwa, ale mogą to być również przedstawiciele pracowników oświaty czy różnego rodzaju organizacji, które mają na celu zwalczanie zjawisk patologii społecznej i zapobieganie bezrobociu.

Jakie są zadania komisji?

Oczywiście nie będę ich tutaj wszystkich wymieniał, powiem tylko, że generalnie sprowadzają się one do pewnych zadań opiniotwórczych w zakresie działań, które inicjuje powiat na rzecz bezpieczeństwa, natomiast szczególną kompetencją tych komisji jest przygotowanie powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

Ten program stanowi swego rodzaju strategię bezpieczeństwa na poziomie lokalnym, w przeciwieństwie do innych programów, które powiat czy w ogóle jednostki samorządu terytorialnego mogłyby realizować. Ten program uzyskał ustawowe umocowanie, a jego przygotowanie zostało zaliczone do podstawowych i obowiązkowych zadań tychże powiatowych komisji bezpieczeństwa. Sam program, po jego przygotowaniu, jest uchwalany przez radę powiatu.

Oczywiście przy realizacji tego zadania komisja może współpracować z samorządami gmin z terenu powiatu, ze stowarzyszeniami, fundacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi itd. W konsekwencji można stwierdzić, że działalność komisji bezpieczeństwa umożliwia tworzenie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa na poziomie lokalnym oraz ułatwia współpracę wszystkich podmiotów, które są tak naprawdę zainteresowane lokalnym bezpieczeństwem i porządkiem publicznym.

Duże znaczenie dla tego, żeby takie uwarunkowania prawne mogły być tworzone, mają również organizacje międzynarodowe, których uczestnikiem jest Polska, które też dostrzegają znaczenie rozwijania tego typu inicjatyw.

Chciałbym tutaj wspomnieć o dwóch regulacjach międzynarodowych. One później owocują określonym działaniem organów państwa i organów

rządowych. Pierwszym takim aktem prawnym są rekomendacje Rady Europy. Jest to co prawda miękkie prawo, niemniej jednak państwa członkowskie Rady Europy z reguły do tego typu rekomendacji się stosują. Chodzi mi o rekomendację 87/19 w sprawie organizacji zapobiegania przestępczości.

Rada Europy zaleca w tej rekomendacji rządów krajów członkowskich, aby ustanowiły, propagowały i wspierały agendy zajmujące się prewencją na szczeblach krajowym, regionalnych i lokalnych. Zakres funkcji takich agend powinien obejmować w szczególności: planowanie i realizowanie programów prewencyjnych, koordynowanie działalności prewencji policji i wszystkich innych agend, które mają zapobiegać przestępczości i zapewniać aktywną partycypację publiczną w działalności prewencyjnej. Mówiliśmy też o mass mediach. Te agendy powinny również szukać wsparcia i współpracy właśnie z mass mediami.

Kolejną tego typu międzynarodową inicjatywą jest decyzja Rady Unii Europejskiej z 2001 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Systemu Zapobiegania Przestępczości. Jego celem jest rozwój różnych aspektów zapobiegania przestępczości na poziomie unijnym, ale także krajowym i lokalnym.

System odnosi się przede wszystkim do zapobiegania przestępczości nieletnich, przestępczości wielkemiejskiej i narkotykowej, czyli tych, które tak naprawdę z punktu widzenia społeczności lokalnej mają najistotniejsze znaczenie.

Jeżeli chodzi o formy aktywności tego typu systemu, to ma on się skupiać na wymianie informacji i doświadczeń między podmiotami zajmującymi się zapobieganiem przestępczości, gromadzeniem i analizą informacji na temat inicjatyw na rzecz bezpieczeństwa, czyli tworzeniem swego rodzaju banku dobrych praktyk i wymianą tych informacji pomiędzy zainteresowanymi. Także identyfikacją, rozwijaniem nowych obszarów badawczych i szkoleniowych oraz organizowaniem spotkań, które mają propagować ideę bezpieczeństwa.

System działa opierając się na punktach kontaktów. W każdym państwie członkowskim musi być ich nie więcej niż trzy, przy założeniu, że jednym z nich będzie zawsze rządowa instytucja właściwa do spraw zapobiegania przestępczości. W Polsce taki punkt został zlokalizowany w Ministerstwie Sprawiedliwości, natomiast pozostałe punkty kontaktowe mogą być lokowane w jednostkach badawczych, akademickich albo pozarządowych. Oczywiście jako przedstawiciel Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie nie mogę pominąć tej kwestii, że szkoła ta aspiruje do tego, aby być jednym z takich punktów kontaktowych.

Decyzją komendanta szkoły w 2003 r. utworzone zostało w Wyższej Szkole Policji Centrum Monitorowania Inicjatyw Obywatelskich na Rzecz Poprawy Bezpieczeństwa Społeczności Lokalnych.

Centrum stanowi system monitoringu i wspomagania jednostek policji oraz doradztwa prawnego, przy czym, co istotne, to wspomaganie prawne dotyczy nie tylko jednostek terenowych policji, ale także udzielamy pomocy samorządom, które mają jakieś problemy w tym zakresie i chcą współpracować ze szkołą.

Jeżeli chodzi o swoje podstawowe zadania, to Centrum określa, formuluje wytyczne działań profilaktycznych do realizacji, tworzy też bazę dobrych praktyk, udziela pomocy prawnej tym, którzy się o to zwracają, jeśli chodzi o inicjatywy w zakresie budowania programów profilaktycznych.

Z działalności Centrum wynika, iż najistotniejszą formą inicjatyw lokalnych, w których uczestniczy policja, są programy profilaktyczne. W tej chwili w kraju działają trzysta dziewięćdziesiąt dwa takie programy, z czego dwieście dziewięćdziesiąt pięć to programy adresowane do osób nieletnich.

O programach profilaktycznych będzie jeszcze mowa w sesji popołudniowej dzisiejszej konferencji. Chciałem tylko powiedzieć, że z uwagi na zakres oddziaływania mogą one dotyczyć ochrony osób i mienia, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, patologii, ofiar przestępstw oraz bezpieczeństwa ogólnego. Z uwagi na cel możemy je podzielić na programy informacyjne, edukacyjne, alternatywne, interwencyjne. Oczywiście realizacja tych programów, jeśli chodzi o policję, jest możliwa tylko o tyle, o ile uzyska ona wsparcie jednostek samorządowych z organizacji pozarządowych, które działają na terenie, gdzie tego typu programy są realizowane.

Warto również zaznaczyć jeszcze inną inicjatywę szkoły w kwestii poprawy bezpieczeństwa lokalnego. Szkoła organizuje szkolenia dla starostów i członków powiatowych komisji bezpieczeństwa. Dotychczas przeprowadzono dziewiętnaście takich szkoleń, w których łącznie przeszkolono blisko czterysta osób, starostów powiatowych i członków powiatowych komisji bezpieczeństwa.

Jeżeli chodzi o zakres takiego szkolenia, obejmuje ono informację na temat nowatorskich rozwiązań dotyczących zapobiegania przestępczości, na temat patologii społecznych. Uczestnicy szkolenia poznają zasady i etapy budowy programów profilaktycznych, a także podstawy projektowania bezpiecznych przestrzeni. O tym dzisiaj nie mówiliśmy, ale tak naprawdę strategia Crime Prevention Through Environmental Design drugiej generacji, której nauczamy, dotyczy zapobiegania przestępczości przez projektowanie fizyczne przestrzeni w środowiskach lokalnych. Oczywiście

opieramy się nie tylko na doświadczeniu wyłącznie naszej szkoły, ale też takich krajów, jak: Wielka Brytania, Holandia, Kanada czy Stany Zjednoczone. Te doświadczenia wskazują na to, że takie kształtowanie fizycznej przestrzeni nie tylko poprawia jakość życia, ale także przyczynia się do zmniejszania ryzyka popełniania przestępstw i zwiększa poczucie bezpieczeństwa.

Z jednej strony sprzyja ono zacieśnianiu więzów między mieszkańcami, z drugiej zaś zwiększa prawdopodobieństwo ujawniania faktów dokonania przestępstwa.

Podsumowując krótko, trzeba powiedzieć, że inicjatywy lokalne podejmowane w celu poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego mogą przejawiać bardzo różne formy. Oczywiście podmiotami, które z woli ustawodawcy są odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego, są wyspecjalizowane służby, inspekcje i straże, wyposażone oczywiście w odpowiednie umiejętności i instrumenty prawne.

Zgodnie z konstytucyjną zasadą decentralizacji władzy publicznej, troska o utrzymanie ładu spoczywa również na samorządach lokalnych, wspieranych przez organizacje pozarządowe. Zakładam, że jedynie współpraca wszystkich tych trzech segmentów może zapewnić skuteczność inicjatyw lokalnych podejmowanych na rzecz bezpieczeństwa i myślę, że pomocne w tym zakresie są komisje powiatowe, które tworzą strategię bezpieczeństwa na poziomie lokalnym.

Senator Wiesław Pietrzak

Dziękuję bardzo za przedstawienie nam uwarunkowań prawnych podejmowania inicjatyw lokalnych na rzecz bezpieczeństwa.

Na tym wyczerpaliśmy pierwszą część naszej konferencji, a mianowicie referaty. Teraz mamy czas na dyskusję. Jako pierwszy zgłosił się pan Robert Dynak.

Diskusja

Robert Dynak

**Dyrektor Wydziału Ochrony Ludności i Zarządzania Kryzysowego
w Starostwie Powiatowym w Pułtusk**

Reprezentuję szczebel lokalny, ten najniższy, wykonawczy. Chciałbym serdecznie podziękować panu przewodniczącemu, senatorom i państwu za zaproszenie powiatu pułtuskiego do tej konferencji.

Chciałbym również podziękować Akademii Obrony Narodowej i Wyższej Szkole Policji w Szczytnie za przygotowanie niektórych radnych do działań w dziedzinie bezpieczeństwa, które spoczywają na samorządach lokalnych. Dzięki temu właściwie mógł powstać program bezpieczeństwa, który przedstawił pan prof. dr hab. Waldemar Kitler. Chciałbym również państwu powiedzieć, że powiat pułtuski współpracuje z Akademią Obrony Narodowej. Organizujemy ćwiczenia systemu reagowania, związane również z bezpieczeństwem narodowym.

Dzięki Akademii Obrony Narodowej dowiedzieliśmy się, co to jest bezpieczeństwo oraz że bezpieczeństwa nie można tylko postrzegać jako ratownictwa czy też porządku publicznego, ale termin ten dotyczy wszelkich zagrożeń, które wpływają na ten stan. Dzięki temu właśnie inicjatywy lokalne mogły mieć taką formę, jaką mają.

Samorząd lokalny realizuje zadania, które zaspokajają potrzeby wspólnoty samorządowej, ale często to bezpieczeństwo nie jest najlepiej postrzegane, nie jest priorytetowe dla niektórych radnych. Jeżeli mamy klęskę powodzi, takiej jak np. ta, która dotknęła nas w 1997 r., nie chodzi mi o powiat pułtuski, ale o Polskę w ogóle, czy jak ta, która dotknęła powiat pułtuski w 1979 r., często się uważa, że skoro powodzi nie było, to i nie będzie, a więc szkoda środków finansowych na ochronę przeciwpowodziową.

Dlatego ustawodawca powinien, między innymi w ustawie o stanie klęski żywiołowej – jeżeli to jest wniosek w dyskusji – uwarunkować również zasady finansowania ochrony przeciwpowodziowej, nie tylko poprzez zapis, że należy to do zadań własnych gminy czy powiatu, ale również konkretne przydzielenie środków finansowych na ten cel.

Dużo mówimy o bezpieczeństwie obywateli, o szkoleniu, edukacji młodzieży. Ale konia z rzędem temu, kto powie, w ilu szkołach ponadgimnazjalnych są fantomy do nauki reanimacji krążeniowo-oddechowej. To przecież jest bardzo ważna sprawa.

Kiedyś były modne obozy przysposobienia obronnego, wojskowego, których później w wielu miejscach zaniechano. Jedynie w niektórych powiatach się je realizuje. W naszym powiecie zorganizowaliśmy kilka takich obozów, dzięki Państwowej Straży Pożarnej, dzięki policji, wojsku. Pomagały nam w tym wszystkie instytucje: PCK, ZHP, ZHR itd.

Jakie było najważniejsze motto tych obozów?

Byłem kiedyś komendantem takiego obozu. Pewnego razu przyszła do mnie uczennica i powiedziała, że dziękuje, bo dzięki mnie uratowała swojego studenta, który zasłabł, a ona udzieliła mu prawidłowej pomocy i skutecznie go reanimowała. To jest właśnie przykład, że problem bezpieczeństwa jest dostrzegany przez obywatela.

Chciałem jeszcze powiedzieć o innych kwestiach, o bezpieczeństwie obronności, bo bezpieczeństwo obywateli to również obronność. Jak wygląda tu sytuacja w gminach, w powiatach? Potęga państwa zależy od potęgi i mocy samorządów. Każde zdarzenie odbywa się właśnie w tych samorządach. Ale czy stanowisko do spraw obronnych w gminach, w powiatach jest usytuowane prawnie? W województwach, owszem. Ale jak wygląda sytuacja w gminach, w powiatach?

Na tych ludzi są nakładane różne zadania. Pracownik gminny, oprócz tego, że zajmuje się sprawami obronnymi, ochroną informacji niejawnych, ochroną przeciwpowodziową, ma też inne zadania, które narzucił mu wójt. Rolą państwa jest unormowanie tej sprawy.

Jeszcze raz dziękuję za wyróżnienie naszego powiatu.

Senator Wiesław Pietrzak

Zależy nam właśnie na tym, żeby wsłuchać się w głosy od dołu i żeby czerpać z tej zbiorowej mądrości i wyciągać wnioski. Ktoś tu ładnie powiedział, że my nie jesteśmy wszechwiedzący i wszechmądrzy i że wszystko

wiemy najlepiej. Nie. My musimy posiłkować się zbiorową mądrością. To pięknie, że powiat pułtuski znalazł sobie takiego świętego partnera.

Z tego, co wiem, Akademia Obrony Narodowej, panie pułkowniku Pawłowski, jest otwarta na taką współpracę i na podzielenie się swoim dorobkiem naukowym i swoim doświadczeniem ze wszystkimi, którzy z tego będą chcieli korzystać. Znam takie inicjatywy Akademii Obrony Narodowej i za to również Akademii serdecznie dziękuję.

Szanowni Państwo, wprawdzie zima mija i śniegi powoli będą topniały, nawet w górach, ale myślę, że o bezpieczeństwo w górach powinniśmy zadbać i zimą, i latem. GOPR zgłasza się do przedstawienia swoich problemów, chętnie o tym usłyszymy.

Piotr Van der Cogh

Członek Zarządu Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego

Reprezentuję Zarząd Główny Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, na co dzień pełnię funkcję naczelnika Grupy Jurajskiej GOPR. Tak się złożyło, że jestem też samorządowcem właśnie z Komisji Bezpieczeństwa powiatu zawierciańskiego na terenie województwa śląskiego.

Chciałem na gorąco podzielić się swoimi uwagami, bo temat tego spotkania jest bardzo ciekawy. Bardzo dziękuję za zaproszenie w imieniu władz naczelnych GOPR.

Myślę, że pan senator w swoim wystąpieniu poruszył bardzo ciekawą rzecz, że najgorsza jest bezczynność. W sprawie bezpieczeństwa obserwujemy na co dzień ogromną bezczynność społeczeństwa. Jednocześnie, jak pan doktor Kitler powiedział, bezpieczeństwo jest największą potrzebą człowieka, chyba większą niż potrzeba zaspokojenia głodu czy snu. Ludzie po prostu nie mogą się bać, a bardzo często się boją.

Co ciekawe, boją się, a jednocześnie oczekują, że to bezpieczeństwo za nich zapewni ktoś inny. Myślę, że powodem tego jest historia Polski. Proszę pamiętać, że myśmy jednak byli przez wiele lat pod zaborami, wobec tego człowiek w mundurze kojarzył się z kimś złym. Popieranie władz było czynem nagannym, wobec tego przez pokolenia pojawiła się w nas niechęć do przedstawicieli chociażby na przykład policji. Każda sprzeciwianie się poleceniom władz było postrzegane jako chluba, potem przyszedł czas okupacji, później z kolei czas nie przez wszystkich akceptowanego systemu, który istniał jeszcze niedawno.

W dobrym stylu było sprzeciwianie się władzy. Tak w niektórych kręgach po prostu było i niestety nawarstwiało się to przez wiele, wiele lat. W konsekwencji mamy społeczeństwo, które nie popiera ludzi reprezentujących władzę. Dlaczego? Jedni twierdzą, że się nie chcą mieszać, drudzy chcą mieć święty spokój, ale jednocześnie chcą się czuć bezpieczni.

Nie dalej jak tydzień temu mieliśmy śmiertelny wypadek. Człowiek, który jechał na skuterze śnieżnym i trafił szyją w rozciągnięty łańcuch, zginął na miejscu. Trudno było zidentyfikować, kto to jest. Ponieważ miał przy sobie telefon komórkowy, obecni przy mnie policjanci razem z panią prokurator z tego telefonu zaczęli dzwonić do jego znajomych, żeby zapytać, jak on się nazywa.

Proszę sobie wyobrazić, że na kilkanaście telefonów wykonanych przez policjantów początek był taki: Dzień dobry, tutaj policja. Do kogo należy ten telefon? Wszyscy odbierający odkładali słuchawkę. Był to wyraz braku zaufania. W końcu użyto wybiegu i powiedziano, że ta komórka została znaleziona i pytano, czy osoba odbierająca połączenie może powiedzieć, do kogo telefon należy. Oczywiście na takie pytanie odpowiedź była natychmiastowa.

Niestety, taka jest sytuacja. Moim zdaniem, najważniejszą rzeczą jest zmiana społecznej mentalności. Ludzie muszą rozumieć, że to oni są gospodarzami miasta, wsi, miasteczka, a policjant jest po prostu ich przedstawicielem, którego ustawodawca wyposażył w pewne możliwości egzekwowania prawa, aby chronić tego człowieka. Policjant, strażak, strażnik graniczny, każdy z tych ludzi, który egzekwuje prawo, jest po to, byśmy wszyscy byli bezpieczni. Jest szalenie ważne, żeby ludzi o tym przekonać.

Są na świecie kraje, podam na przykład Anglię, gdzie jeżeli dochodzi do przestępstwa, społeczeństwo pomaga policji i innym instytucjom.

Dlaczego? Bo obywatel uważa, że bandzior jest bandziorem, czyli kimś po drugiej stronie barykady. U nas się to jeszcze ludziom cały czas miesza i to jest chyba jednym z najważniejszych problemów.

Mówię o tym, bo nasze drogi ratowników górskich ciągle krzyżują się z drogami policjantów, strażaków, żołnierzy straży granicznej. My się ciągle gdzieś spotykamy przy różnych zdarzeniach. Niestety, bardzo często widzimy ten opór społeczeństwa, zupełnie irracjonalny, bo to jest działanie wbrew sobie.

Konieczna jest ogromna praca edukacyjna, ażeby ludzie zrozumieli, że są u siebie, a te służby są po to, żeby ich chronić.

Wojciech Kazanecki

Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych

Reprezentuję organizację pozarządową, Dolnośląski Ośrodek Studiów Strategicznych, założoną przez absolwentów i studentów Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, w jakimś sensie jest to społeczność akademicka. Jednocześnie jestem też studentem senator Marii Berny, więc z tej strony zwiększam również tę liczną kolonię przyslaną przez panią senator.

Mówiono dużo o bezpieczeństwie w referacie doktora Kitlera, bardzo dobrym, jeśli chodzi o stronę teoretyczną, tak ośmielałam się go ocenić. Chciałem powiedzieć, że bezpieczeństwo, w mojej opinii, jest podstawowym celem strategicznym państwa. Często pisze się w prasie, czy także często politycy mówią, że celami strategicznymi Polski było wejście do NATO i do Unii Europejskiej.

Otóż z mojego punktu widzenia to były jedynie środki prowadzące do pewnego celu, którym było zapewnienie bezpieczeństwa. Dyskusja na temat nowych celów strategicznych jest więc bezzasadna, bo cel strategiczny jest tylko jeden, to zapewnienie bezpieczeństwa.

Teraz trzeba się zastanowić nad kolejnymi środkami, które będą prowadziły do zwiększenia procesu bezpieczeństwa. I tu moja uwaga do pana doktora Kitlera, który definiując bezpieczeństwo odniósł się tylko do aspektu stanu, to znaczy, definiował to jako stan tylko i wyłącznie.

Nie? Aha, rozumiem, bo chciałem właśnie zauważyć, że naukowcy, na których się pan powoływał, na przykład profesor Ziemia wyróżnia również kontekst procesualny bezpieczeństwa.

Mam pytanie do pana Janusza Rogacza, który przygotował analizę realizacji programu „Bezpieczna Polska”. Ten program mamy w materiałach, a przynajmniej jakiś fragment tego programu. W części „Warunki organizacyjne i finansowe”, to jest str. 17, są pkty a i b. Przeczytam jedynie pkt b zawierający rekomendacje, co rząd postanawia w odniesieniu do resortów, co mają zrobić, żeby ten program realizować. Tekst brzmi: „Minister nauki przygotowuje koncepcję badań nad zjawiskiem terroryzmu i możliwościami jego występowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

Mam pytanie, czy ktoś z państwa może mi powiedzieć, czy taka koncepcja została zrealizowana, czy to po prostu była deklaracja, która nie doczekała się realizacji?

Jeszcze ostatnia uwaga do referatu pana doktora Kitlera. Na str. 8 tego referatu, który mamy w załączonych materiałach, autor wyróżnia w podej-

ściu podmiotowym jednostki, grupy społeczne i państwo jako takie. My natomiast mówimy tutaj dużo o wymiarze regionalnym bezpieczeństwa, o podejściu grup lokalnych, ale w rozumieniu regionów. Dla mnie to jest synonim województwa w jakimś sensie.

Czy pan zapomniał o tym, czy celowo nie wyróżnił pan regionu? A jeśli tak, to z jakiej przyczyny?

Senator Wiesław Pietrzak

Zanim oddam głos celem udzielenia odpowiedzi, zarówno panu dyrektorowi Rogaczowi, jak i panu doktorowi Kitlerowi, powiem, że zespół redakcyjny przygotował roboczą wersję, projekt dokumentu, który chcemy wypracować. Mamy wątpliwości nawet wewnątrz zespołu, dlatego prosimy o państwa uwagi.

Proszę się głęboko zastanowić i odpowiedzieć, jak państwo wolicie, czy to ma być stanowisko Komisji Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego, przyjęte z tej konferencji, czy ma to być nasze wspólne stanowisko uczestników konferencji?

Jest nieco więcej egzemplarzy tego projektu, więc jeżeli ktoś chce, to puścimy je w obieg. Jeżeli ktoś chce przekazać swoje uwagi, to bardzo proszę.

Do końca konferencji zostanie zmieniona jego nazwa: Stanowisko uczestników konferencji i pełna nazwa tej konferencji.

Proszę bardzo, kto pierwszy z panów odpowiada? Pan Rogacz czy pan profesor?

Janusz Rogacz

**Wicedyrektor Departamentu Bezpieczeństwa
i Porządku Publicznego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Myślę, że pan mówi tu o str. 17 i sprawie utworzenia decyzją prezesa Rady Ministrów Centrum do Spraw Zwalczenia Przemocowej i Międzynarodowego Terroryzmu. O to pan pytał?

Wojciech Kazanecki
Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych

Tak, natomiast bardziej chodziło mi o koncepcję badań międzynarodowego terroryzmu, czy została ona opracowana, czy mieści się w ramach tego Centrum, które nad nią pracuje. Jak to jest realizowane?

Janusz Rogacz
Wicedyrektor Departamentu Bezpieczeństwa
i Porządku Publicznego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych
i Administracji

To Centrum funkcjonuje do dziś w ramach ministerstwa i w związku z tym, że jest powołane decyzją prezesa Rady Ministrów, również zewnętrznych podmiotów. Jest to podmiot, który zajmuje się w całości tym problemem.

Senator Wiesław Pietrzak

Widzę, że pan Kazanecki jest bardzo zainteresowany, dociekliwy i dużo na ten temat już wie. Myślę, że jeśli ktoś jest zainteresowany włączeniem się do pracy w takim zespole, to już za pana dyrektora Rogacza mówię, to droga jest otwarta, można się włączyć do pracy.

Dr hab. Waldemar Kitler
Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej
w Warszawie

Muszę powiedzieć, że z wielką przyjemnością wysłuchałem sugestii i uwag pana Kazaneckiego. To miło, że pan dostrzegł moją skromną osobę. W dydaktyce stosuje się taki prosty zabieg, by sprawdzić, czy uczestnicy konferencji lub wykładu uważnie słuchają tego, co głosi wykładowca, i specjalnie wprowadza się w błąd. Dzięki temu wiem, że pan słuchał.

Rzeczywiście ma pan rację, na stronie 5 jest mowa o tym, że bezpieczeństwo to proces i obejmuje różnorodne zabiegi mające na celu nie tylko ochronę obrony, ale też tworzenie warunków bezpiecznego bytu. Tam, gdzie jest ten rysunek, na str. 5 mojego referatu, który państwo mają przed sobą, jest mowa o tym procesie.

Zgadzam się z tą uwagą i jeśli nawet niedostatecznie zadbałem o to, żeby podnieść rangę zjawiska, jakim jest bezpieczeństwo, podkreślić, że jest procesem, nie tylko stanem uzyskanym w wyniku zorganizowanej ochrony obrony przed zagrożeniem, to zgadzam się z panem, że to jest bardzo ważne.

Zresztą prosty przykład odbytego rok temu Forum Ekonomicznego. Przecież tam nie było zagrożeń, bo forum służyło dobrej sprawie, ale w związku z forum pojawiły się pewne sytuacje. To pokazuje procesowy charakter zjawiska i szereg innych rzeczy.

Druga sprawa to sprawa grup społecznych. Upomina się pan o grupy o charakterze regionalnym.

Proszę Pana, w nauce jest najlepiej dopisać na końcu słowa „i inne”. Wtedy wszystko można do tego włączyć. W grupowym ujęciu bezpieczeństwo dotyczy każdej grupy społecznej, która może zaistnieć. Może to być grupa formalna, jak powiat, społeczność lokalna, powiatowa, gminna czy regionalna, jaką jest województwo. Może to być grupa w postaci bardzo użytecznej instytucji pozarządowej, organizacja, np. GOPR, WOP, TOP, Towarzystwo Wiedzy Obronnej, a więc każda grupa ludzi, która łączy się wokół jakiegoś celu, żeby w ramach jego realizacji służyć bezpieczeństwu własnemu i innych naszych współbraci, mówiąc językiem bardziej rekolekcyjnym, to wówczas jest to też ważne. Proszę sobie tam dopisać tę grupę regionalną, jaką stanowi też samorząd wojewódzki, albo region w związku z połączeniem kilku różnych struktur organizacyjnych czy społecznych, bo oczywiście każda grupa jest elementem, także grupa, jaką są różnego typu regiony.

Wojciech Kazanecki
Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych

Dziękuję bardzo.

Roman Falkowski
Prezes Stowarzyszenia Wspierania Bezpieczeństwa Obywateli
„Tarcza”, Ząbki

Jestem przedstawicielem organizacji pozarządowej i pożytku publicznego o nazwie „Tarcza”.

Tu większość spraw jest omawiana na poziomie akademickim, w związku z powyższym troszkę zejść na ziemię.

Kolega z GOPR mówił na temat świadomości obywatelskiej i nieufności obywateli w stosunku do lokalnej władzy, do policji, do innych organizacji.

Myślę, że przede wszystkim składa się na to złe prawo, dlatego że każdy z nas jako obywatel prawdopodobnie chętnie by pomógł, ale jak zastanowi się nad tym, ile razy będzie występował w sądzie i że może wylecieć za to z pracy, to unika udzielania pomocy. Taka jest rzeczywistość.

Druga sprawa to środki finansowe. Mówimy o wielkich środkach z SAPARD, o jakichś wirtualnych pieniądzach, które może kiedyś przyjdą. Ale my działamy w tej chwili. Środki finansowe pożytkowi publicznemu zapewniła ustawa mówiąca o 1%. Ale to też nie jest do końca prawda. Ten 1% albo wpłynie, albo nie, a jest to znikoma kwota i nie bardzo każdemu chce się wpłacać 5, 10 czy 15 zł z podatku.

W związku z tym organizacje pożytku publicznego nie mają tak słodko, a rozliczenia, które narzucono tym organizacjom, są wręcz nieprawdopodobne. Ustawodawca zapomniał o jednej rzeczy. Czy tę kwotę jednego procenta można odprowadzać w trakcie roku, czy można ją odprowadzać tylko na koniec roku? Oczywiście interpretacja Ministerstwa Finansów jest jednoznaczna: po rozliczeniu podatku. Ale podatek należny jest cały czas. Dlatego apeluję do parlamentu, żeby przemyślał sprawę, jak można naprawić tego typu ustawę.

Co najważniejsze, organizacje pożytku publicznego i organizacji działających na rzecz bezpieczeństwa jest w Polsce bardzo dużo. Jestem pierwszy raz na takim spotkaniu. Myślę, że należałoby przede wszystkim zebrać organizacje, które działają bezpośrednio, zrobić takie spotkania, analizę, bo z materiałów, które tutaj otrzymałem, a zdążyłem tylko je przejrzeć, okazuje się, że jest bardzo dużo tego typu organizacji. Każdy sobie rzepkę skrobie, coś tam robi, a można byłoby te prace skoordynować, co przyniosłoby na pewno dużo większy efekt.

Senator Wiesław Pietrzak

Mogą być tu różne zdania. Myślę, że lepiej, że powstaje wiele organizacji i niech każda sobie swoją rzepkę skrobie, byle był efekt i pożytek dla osiągnięcia celu na rzecz bezpieczeństwa obywateli.

Jeżeli zaczniemy formalizować wszystko od początku do końca, to znów powstanie system nakazowy. Osobiście bardzo popieram i polecam rozwój inicjatyw lokalnych i stworzenie jakichś ram prawnych, jakichś sposobów finansowania.

My również w swoim stanowisku chcemy zawrzeć zapis, żeby były zasady finansowania tego typu organizacji, tego typu przedsięwzięć przez budżet państwa. Na razie państwo się broni przed przyjęciem na siebie obowiązku finansowania, bo to oznacza nałożenie na siebie zobowiązania do utrzymywania czy dofinansowywania tego typu inicjatyw.

Nie chciałbym przesądzać, ale może państwo również swoje zdania wypowiedzieć o tym, czy starać się te organizacje skupiać. To jest między innymi nasz cel, żeby je zinwentaryzować – bo ja tak postrzegam między innymi cel tej konferencji. Powinniśmy spróbować zinwentaryzować te wszystkie małe, większe i duże przedsięwzięcia na rzecz bezpieczeństwa. Po przerwie pani doktor szykuje się do przedstawienia takiej próby inwentaryzacji przedsięwzięć na rzecz bezpieczeństwa przez organizacje pozarządowe.

Witold Hołubowicz

Kierownik Zakładu Informatyki Stosowanej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przysłuchując się Państwa dyskusji, chciałem zwrócić może jeszcze uwagę na jeden aspekt, który wydaje mi się interesujący, mianowicie na kwestię innowacyjności. Sytuacje, o których tu mówiliśmy, właściwie dotyczą dwóch kategorii zdarzeń. Jednej, w której właściwie rozwiązania są bardzo znane, dobrze, powiedzmy, rozpowszechnione. Właściwie wydaje się, że jest już tylko problem, kto to robi, i oczywiście środków finansowych.

Mnie jako przedstawiciela środowiska naukowego bardziej interesują te sytuacje, w których wymagana jest pewna innowacyjność. Wydaje mi się, że nie dość często jeszcze zdajemy sobie sprawę, że warto wdrażać nie tylko te powszechnie znane rozwiązania, ale warto podejmować rozwiązania mniej typowe. Bardzo pozytywnym przykładem wydają mi się te inicjatywy, które prezentowała dziś Wyższa Szkoła Policyjna ze Szczytna i pan nadkomisarz Klimczak.

Natomiast chciałem zwrócić uwagę na to, że Unia Europejska ma specjalne fundusze właśnie na tego typu działania i są one bardzo często w kategorii naukowo-badawczej, ale tę naukowość nazwałbym bardziej innowacyjnością. Rozwiązania, które są niestandardowe, nieprzetestowane szeroko w skali europejskiej, kwalifikowane są do funduszy badawczo-rozwojowych. Te fundusze są dystrybuowane jakby inną ścieżką niż fundusze strukturalne. Wydaje mi się, że ta odwaga jest warta spróbowania i z całą pewnością

szereg zespołów naukowych istniejących w Polsce, zarówno branżowych, jak i cywilnych, byłby zainteresowany taką współpracą.

Muszę powiedzieć, że jesteśmy ogromnie zadowoleni ze współpracy z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie.

Senator Wiesław Pietrzak

Teraz będą prezentowane te – nie powiem najciekawsze, bo bym trochę zdyskredytował poprzedników – ale bardzo ciekawe, bo czysto lokalne inicjatywy. O wielu z nich państwo może już wiecie, ale na pewno z przyjemnością posłuchacie, z jakim wielkim zaangażowaniem i z jakim wielkim sercem przedstawiają te inicjatywy ich twórcy.

Najpierw jednak zapoznamy się z próbą zinwentaryzowania tych wszystkich lokalnych przedsięwzięć. Poprosiłem o to panią Aleksandrę Skrabacz z Akademii Obrony Narodowej. Na pewno dziś nie zrobimy tego w całości, ale będzie to jakaś próba inwentaryzacji.

Proszę uprzejmie, Pani Doktor.

Referaty

Dr Aleksandra Skrabacz

Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych

Mam przyjemność przedstawić uogólnione w zasadzie wiadomości na temat funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem miejsca i ich roli w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako motto przyjąłem jedną z dyrektyw strategicznych opracowanych przez francuskiego stratega. Pozwolę sobie zacytować: „Zadaniem strategii jest osiągnięcie celów ustalonych przez politykę, przy jak najlepszym wykorzystaniu posiadanych środków”.

Główną tezą mojego referatu jest to, że organizacje pozarządowe w III Rzeczypospolitej są prawdziwym asem w rękawie, jeśli chodzi o wykorzystanie możliwości ich działania na rzecz tworzenia bezpieczeństwa narodowego. Ze względu na skrócony czas swojego wystąpienia chciałabym się skupić na kilku podstawowych тезach dotyczących mojego referatu złożonego w wersji pisemnej. Pokrótkę je omówię.

Po pierwsze, współczesne wyzwania i zagrożenia niemilitarne są równie groźne jak zagrożenia militarne. Państwo i społeczeństwo powinny posiadać zdolność przewycięzania i minimalizowania skutków tych zagrożeń niemilitarnych.

Po drugie, to właśnie społeczności lokalne są najbardziej narażone na działanie negatywnych zjawisk, zatem poprzez edukację i profilaktykę powinny być przygotowywane do reagowania na zagrożenia.

Po trzecie, potrzeby, jeśli chodzi o bezpieczeństwo, znacznie przekraczają możliwości reagowania instytucji rządowych, istnieje zatem potrzeba wzmocnienia ich działań przez podmioty pozarządowe.

Dr Aleksandra Skrabacz – Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej w Warszawie.

Po czwarte, funkcjonowanie organizacji pozarządowych jest istotą systemu demokratycznego, w którym od obywateli oczekuje się przede wszystkim aktywności we współzarządzaniu swą „małą ojczyzną”.

Po piąte, tradycje i doświadczenia historyczne wskazują, iż posiadamy duży potencjał społeczny, który nie został jeszcze w pełni uruchomiony.

Pokrótkie ustosunkuję się do tych tez i przede wszystkim postaram się odpowiedzieć na pytanie: dlaczego właśnie organizacje pozarządowe są tym strategicznym środkiem, którym dysponuje nasze państwo?

Dla nikogo nie jest nową informacją, że każde państwo demokratyczne składa się z trzech podstawowych sektorów. Pierwszy sektor stanowią organy władzy i administracji. Celem działania tego sektora jest stanowienie i przestrzeganie prawa. Drugi sektor to działalność rynkowa, a więc wszystkie te podmioty, które są nastawione na zysk i na dystrybuowanie tego zysku, przede wszystkim na swoje własne potrzeby.

Trzeci sektor, nazywany bardzo często sektorem nierządowym, pozarządowym czy ewentualnie non profit, stanowią organizacje pozarządowe. Celem działania tego sektora jest zaspokajanie potrzeb społecznych. To oczywiście są wiadomości, które posiadamy wszyscy jako obywatele państwa demokratycznego.

Pragnę zwrócić uwagę na bardzo znamienne ramy czasowe, które zostały określone przez niemieckiego socjologa i politologa profesora Dahrendorfa. Otóż okazuje się, że aby mogły powstać i funkcjonować organy władzy wykonawczej, ustawodawczej, administracyjnej w państwie o ustroju demokratycznym, potrzeba na to około 6 miesięcy. Aby mogła funkcjonować gospodarka wolnorynkowa i aby stworzone zostały mechanizmy wolnorynkowe, potrzeba około 6 lat.

Proszę zaś zwrócić uwagę na to, co jest charakterystyczne i bardzo znamienne. Budowa czy odbudowa społeczeństwa obywatelskiego, o którym już tutaj była mowa, wymaga, jak profesor Dahrendorf wyliczył, około 60 lat. Po prawie 15 latach funkcjonowania w nowych warunkach ustrojowo-polityczno-gospodarczych zdajemy sobie wszyscy sprawę z tych sukcesów, które już mamy, ale z drugiej strony proszę zwrócić uwagę, jak długi jeszcze czas musimy poświęcić właśnie na budowę społeczeństwa obywatelskiego.

W związku z tym można postawić pytanie, jak przyspieszyć te procesy, żeby nie trzeba było aż tak długiego okresu na faktyczną budowę społeczeństwa aktywnego, obywatelskiego?

Dlaczego organizacje pozarządowe są tak bardzo ważne w państwie demokratycznym?

Posłużę się tutaj cytatem znanego polskiego politologa Wojciecha Lamentowicza, który określił bardzo znamienne warunki przetrwania i roz-

woju państwa. Mianowicie państwo, aby przetrwać, musi być pionowym układem funkcjonariuszy, którzy przestrzegają prawa, stanowią je, egzekwują jego przestrzeganie, uchwalają pewne normy i zasady postępowania.

Proszę zwrócić uwagę, że państwo, aby móc się rozwijać i umożliwić rozwój cywilizacji, musi być także poziomą więzią obywateli i ich stowarzyszeń z władzą publiczną.

Przytoczę podstawowe dane o liczbie organizacji pozarządowych, które funkcjonują w Polsce, dlatego że posługujemy się tutaj ciągle terminem „organizacje pozarządowe”, poza tym wciąż mówimy, że jest tych inicjatyw bardzo dużo.

Według danych prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny liczba podmiotów pozarządowych zarejestrowanych w Polsce przekracza 96 tysięcy. Oczywiście należy tutaj dodać pewną informację wyjaśniającą. Wiecie państwo o tym dobrze, zwłaszcza ci, którzy faktycznie pracują w takich organizacjach, że mają one obowiązek zarejestrowania się, ale nie ma obowiązku wyrejestrowania swojej działalności, w związku z tym tych organizacji cały czas jakby nam przybywa.

Spółecznicy, którzy prowadzą bazy danych na temat organizacji, szacują, że 3/4 z tej liczby faktycznie aktywnie działa. Możemy wobec tego te konkretne dane przełożyć na liczbę obywateli, którzy działają w organizacjach. W związku z tym ta liczba to ponad 5 milionów dorosłych Polaków, zaangażowanych w działalność organizacji pozarządowych, a do tego trzeba doliczyć 2 miliony wolontariuszy czy 1,5 do 2 milionów, w zależności od źródeł.

Co istotne, wolontariuszami są najczęściej ludzie młodzi, którzy poprzez pracę w organizacji uspołeczniają się – piękne określenie profesor Ossowskiej – o uspołecznianiu młodzieży pracującej w organizacjach. Nabywają pewnych cech liderów, przywódców, a przecież kiedyś w swym dorosłym, aktywnym życiu będą właśnie tymi, na których spocznie kontrolowanie i funkcjonowanie państwa.

Jeżeli przełożymy te dane statystyczne na faktyczny obraz, który wyłania się w badaniach, jakie prowadzone są przez różne podmioty monitorujące, to wychodzi, że co czwarty Polak, czyli 24% Polaków, deklaruje poświęcenie swojego czasu na działalność społeczną.

Okres funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce podsumuję słowami Jana Nowaka-Jeziorańskiego, który wyraził się w ten sposób: „6 lat III Rzeczypospolitej nie jest latami upadku, nastąpił w tym czasie żywiołowy wybuch energii społecznej, wyzwolonej z pęt dogmatu. I żaden inny kraj postkomunistyczny nie wykazał właśnie takiego ducha inicjatyw i tyle żywotnych sił co Polska.”.

Bardzo często wskazuje się, że największym sukcesem III Rzeczypospolitej, bo najmniej spodziewanym, jest właśnie wybuch tych inicjatyw obywatelskich, które zaowocowały spontanicznie powstającymi fundacjami, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi. Moglibyśmy tutaj te typy organizacyjnoprawne mnożyć w nieskończoność.

Jeszcze na jedną rzecz trzeba zwrócić uwagę. Zdecydowana większość Polaków, ponad 70%, nie działa w żadnej organizacji. Co istotne z kolei, ponad 50% obywateli naszego państwa deklaruje chęć wzięcia udziału właśnie w takiej działalności. Poziom aktywności Polaków jest w miarę stabilny, ponieważ od 6 lat nie zmienia się i właśnie na tym poziomie się utrzymuje.

W związku z tym możemy wyciągnąć wniosek, że posiadamy olbrzymią niewykorzystaną, niejako uśpioną gotowość do pracy społecznej. A właśnie misją państwa powinno być pobudzanie tej aktywności społecznej, która drzemie w każdym człowieku ze względu na jego uwarunkowania psychofizyczne.

Równocześnie rolą państwa powinno być ukierunkowywanie tych inicjatyw obywatelskich na te pole aktywności, które są najbardziej potrzebne, jak bezpieczeństwo i porządek publiczny, które są dzisiaj naszym głównym tematem obrad.

Podejście do roli organizacji pozarządowych w demokratycznym państwie, również w Polsce, zaczyna się stopniowo zmieniać. Przejawem tego są między innymi zapisy w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2003 r. Ta strategia jest na pewno znana państwu, w związku z tym nie będę jej całej czytała, zwrócę tylko uwagę na bardzo piękny zapis, mianowicie: „Niezbędne jest spójne uregulowanie zadań i kompetencji organów instytucji publicznych i właśnie organizacji społecznych działających na rzecz bezpieczeństwa państwa”.

Kolejny dokument to właśnie „Bezpieczna Polska”, czyli program poprawy bezpieczeństwa obywateli i jego zapisy, że każdy obywatel poprzez aktywność samorządu lokalnego i właśnie aktywność organizacji pozarządowych może wziąć udział w zapewnieniu bezpieczeństwa sobie, swoim najbliższym, swojemu otoczeniu.

Tworzymy programy, zastanawiamy się, jaka będzie bezpieczna Polska, jaki będzie bezpieczny obywatel. Dla zobrazowania możliwości działania organizacji pozarządowych pozwolę sobie przytoczyć dwa fakty. Może będzie to zgrzyt w porównaniu z tymi statystykami, które tutaj już podawano, jeśli chodzi o działania policji, ale takie są dane i nie będziemy ich zmieniać.

W roku 2004 w Warszawie i w okolicach odnotowano ponad 120 tysięcy przestępstw, z czego prawie w samej stolicy ponad 90 tysięcy. Międzynarodowe badania ofiar przestępstw wykazały, że policja powiadamiana jest o co trzecim przestępstwie, które zostało popełnione na obywatelach. Co istotne, przestępstwa takiego typu jak zabójstwa czy jakieś inne ciężkie nie dotyczą w tak dużym stopniu społeczności lokalnych. O wiele częstsze są tutaj pospolita kradzież, naruszanie osobistego bezpieczeństwa obywateli. To te przestępstwa najbardziej dotyczą społeczności lokalne.

Proszę zwrócić uwagę, jak bardzo zaniżane są statystyki policyjne.

Przykład kolejny, czyli fakt drugi. Dobrze się składa, ponieważ zauważyłam w programie, że będą szczegółowe informacje na temat jednej z inicjatyw podjętych przez jedną z tysięcy gmin w Polsce, która borykała się właśnie z problemami drobnej przestępczości.

Podjęto inicjatywę, znaną już na terenie całej Polski – utworzenia straży obywatelskich. Gmina o dość dużej powierzchni, 280 kilometrów kwadratowych, powołała siedemdziesięciu ochotników, którzy patrolowali okolice swojego zamieszkania. Nie przekraczali żadnych uprawnień, które ma każdy z nas jako obywatel naszego państwa. Skutek? W roku 2003 spadła przestępczość o 46% w porównaniu z rokiem 2002.

W związku z tym można podzielić działalność organizacji pozarządowych w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego na dwie dziedziny, mianowicie tę bezpośrednią działalność, z którą spotykamy się właśnie poprzez takie akcje, jak bezpieczny powiat, bezpieczne miasto itd., ale również takie działania, jak na przykład szkolenie obronne, szkolenie paramilitarne, ratownictwo, pomoc humanitarna, właśnie bezpieczeństwo, porządek publiczny.

Chodzi też o aktywność pośrednią, mianowicie program edukacji dla bezpieczeństwa, wychowania obywatelskiego, patriotycznego, kształtowania opinii publicznej itd. Inicjatywy, które są podejmowane przez organizacje pozarządowe, są tak różnorodne jak sama różnorodność organizacji.

Na koniec kilka wniosków. Powiedziałam, że organizacje pozarządowe są tym środkiem strategicznym, który powinien być wykorzystany w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego. Proszę zwrócić uwagę, jakie fakty za tym przemawiają. Mianowicie kontynuowanie tradycji samoorganizowania się na rzecz obronności narodu i państwa, sięgające jeszcze okresu zaborów i II Rzeczypospolitej.

W pełni zgadzam się z wypowiedzią pana naczelnika z GOPR, że Polacy mają takie, a nie inne tradycje, doświadczenia historyczne, zarówno negatywne, jak i te piękne, pozytywne. W okresie zaborów, kiedy nie było państwa, właśnie organizacje społeczne pełniły rolę strażnika wartości narodowych,

walki o niepodległość, utrzymania niepodległości, czego zresztą były piękne przykłady w czasie krótkiego funkcjonowania II Rzeczypospolitej. Organizacje pozarządowe i ich działalność na rzecz bezpieczeństwa narodowego mają piękne tradycje, choćby w Ochotniczych Strażach Pożarnych, Związku Harcerstwa Polskiego, Strzelcu, Sokole, PCK itd. Listę organizacji można byłoby tu mnożyć w nieskończoność.

Kolejna szansa to inicjatywy podejmowane przez same organizacje pozarządowe, jak wspomniana już tutaj akcja „Bezpieczny powiat”, bardzo piękna, szczytna, która skupia działalność różnych podmiotów – rządowych, samorządowych i właśnie pozarządowych czy innych o mniejszym zasięgu.

Efektywność działania organizacji pozarządowych wynika z niskich kosztów utrzymania, orientacji w terenie, wyłapywania tych bolączek społecznych, do których państwo ze względu na rozbudowaną mniej lub bardziej strukturę administracji rządowej, samorządowej, nie jest w stanie dotrzeć, oraz doświadczeń innych demokracji zachodnich. Mam tutaj na myśli przykłady rozwiązań w Szwecji, gdzie organizacje pozarządowe zostały bardzo pięknie zaangażowane właśnie w pracę na rzecz bezpieczeństwa państwa, w tworzenie obrony powszechnej, czy Niemiec, gdzie organizacje pozarządowe stanowią jeden z fundamentów organizacji bezpieczeństwa powszechnego, przede wszystkim w zakresie udzielania pierwszej pomocy, ratownictwa i innych działań.

W związku z tym istnieje bardzo pilna potrzeba włączenia elit politycznych, organizacji rządowych, systemu edukacji i nauki we wspieranie tych organizacji, które już istnieją, inspirowanie tworzenia nowych organizacji oraz przede wszystkim we współpracę z organizacjami pozarządowymi na rzecz bezpieczeństwa narodowego.

Na zakończenie podsumuję swoją wypowiedź. Ludziom złym najbardziej potrzebna jest bierność dobrych. Jeżeli nie będziemy o tym rozmawiać, jeżeli nie będziemy nagłaśniać możliwości wykorzystania organizacji pozarządowych, to niestety w dalszym ciągu będziemy borykać się z naszymi kłopotami codziennymi i ciągle będziemy stać w miejscu i zadawać sobie pytanie: co robić? A rozwiązanie jest bardzo proste.

Jeszcze jedno, bardzo piękne hasło, które przyświeca społecznikom działającym w naszej szarej rzeczywistości: „Gdzie państwo nie może, tam społeczeństwo po prostu musi”. Ale państwo powinno wspomóc społeczeństwo w tym, żeby to hasło nie było tylko hasłem, ale zostało przekute, jeżeli mogę użyć takiego słowa, faktycznie na czyny.

Senator Wiesław Pietrzak

Myślę, że te po raz pierwszy wywołane brawa świadczą o poziomie i o wielkim zainteresowaniu pani referatem. Serdecznie dziękuję.

Szanowni Państwo, przejdziemy teraz do drobnych przykładów inicjatyw na rzecz poprawy bezpieczeństwa podejmowanych przez społeczności lokalne. Chcemy przedstawić państwu kilka przykładów, które zinwentaryzowaliśmy. Między innymi pokażemy patrole obywatelskie z gminy Świątajno.

Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo!

Dziękuję, że po raz drugi mam możliwość wzięcia udziału w takiej konferencji, jak również możliwość przekazania państwu, w jakie umiejętności my, nauczyciele dolnośląskich szkół i przedszkoli, wyposażamy nasze dzieci, aby teraz i w przyszłości jako już ludzie dorośli mogli czuć się bezpiecznie na ulicach naszych miast i wsi.

Już w przedszkolach uczymy dzieci zasad udzielania pierwszej pomocy, będąc najpierw sami uczestnikami szkoleń, które na terenie naszego powiatu organizuje jeleniogórzanin, autor między innymi podręcznika „Mały ratowniczek”, pan Marian Stebelski.

Na prezentowanych zdjęciach zobaczyć można, jak dzieci się uczą:

na zdjęciu nr 1 – zabezpieczać złamaną nogę,

na zdjęciu nr 2 – pomagać przy krwotoku z nosa,

na zdjęciu nr 3 – rozpoznawać poszczególne numery telefonów alarmowych.

Nauczyciele z Jeleniej Góry biorą również udział w ogólnopolskich konkursach, organizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, pod hasłem „Bezpieczna Polska – bezpieczna szkoła”. Jeden z programów, który realizowałam w pracy z dziećmi, nosił nazwę: „Leśne wędrówki Kuby i Kleksa, czyli szkoła przetrwania dla dzieci”, a dotyczył zagadnienia bardzo ważnego, mianowicie, jak dziecko powinno się zachować, gdyby zagubiło się w lesie.

Zwieńczeniem cyklu zajęć teoretycznych były zajęcia w terenie, gdzie każde dziecko z pomocą swoich rodziców mogło wykazać się praktyczną znajomością zasad postępowania w sytuacji, gdyby zaginęło w lesie.

Elżbieta Lorenc-Mytnik – nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 8 w Jeleniej Górze.

Na prezentowanych zdjęciach możecie państwo to zobaczyć:
na zdjęciu nr 4 – jak dzieci budują szałas,
na zdjęciu nr 5 – układają ściółkę na odpowiednią wysokość, aby odizolować ciało od zimnego podłoża,
na zdjęciu nr 6 – w sposób widoczny oznaczają teren wokół siebie,
na zdjęciu nr 7 – układają z materiałów przyrodniczych znaki sygnalizacyjne, informujące ewentualną pomoc nadchodzącą z góry o miejscu swojego pobytu,
na zdjęciu nr 8 – szukają przyjaciela, aby nie czuć się bardzo samotnie w lesie,
na zdjęciu nr 9 – wzywają pomocy używając sygnałów dźwiękowych.

Podczas lekcji i zajęć, tak w szkołach, jak i w przedszkolach, uczymy nasze dzieci bezpiecznych zachowań w kontaktach z nieznanymi osobami, z nieznanymi zwierzętami, jak również podczas bezpośredniego ataku psa. Uczymy wyboru bezpiecznych miejsc do zabawy, zwracając jednocześnie uwagę na zagrożenia wynikające z zabaw: na ulicy, na placach budowy bądź w opuszczonych starych domach. Uczymy zasad postępowania na wypadek, gdyby dziecko znalazło się w płonąym pomieszczeniu.

Prowadząc zajęcia pokazowe dla rodziców, na których dzieci prezentowały zdobyte umiejętności, obserwowałam, że dzieci niejednokrotnie reedukowały dorosłych, zaskoczonych niekiedy faktem, że w danej sytuacji tak właśnie należałoby się zachować.

Mimo ogromnej pracy i zaangażowania nauczycieli naszego miasta w podniesienie świadomości dzieci w tej dziedzinie, skutek tej pracy nie byłby tak duży, gdyby nie pomoc z zewnątrz. Mam tutaj na myśli koalicję, która zawiązała się na terenie naszego miasta, a tworzą ją: Straż Pożarna, Policja i Straż Miejska. Przedstawiciele tych służb, uczestnicząc w prelekcjach i pogadankach organizowanych na terenie placówek oświatowych, wzmacniają sytuacje edukacyjne stwarzane przez nauczyciela. Prezentują swoje miejsca pracy, uwrażliwiają na pewne sytuacje, których konsekwencje mogą być wręcz tragiczne. Pokazują się dzieciom jako przyjaciele i sprzymierzeńcy w walce ze złem.

Działania nauczycieli wspierane są również przez organizacje pozarządowe, działające na naszym terenie. Mam tutaj na myśli Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Nysa”. To dzięki dużemu zaangażowaniu tego podmiotu możliwa jest realizacja rozpoczętej już pierwszej edycji konkursu pod hasłem „Uczę się bezpiecznie żyć”. W konkursie tym biorą udział wszystkie dzieci, od klasy zerowej do klasy szóstej szkoły podstawowej, które zamieszkują na terenie gmin wchodzących w skład Euroregionu

„Nysa”, a jest ich obecnie aż czterdzieści osiem. Wielki finał przewidziany jest na 30 maja bieżącego roku w Jeleniej Górze.

Pojawił się również projekt rozszerzenia prezentowanego wcześniej programu Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu ”Leśne wędrówki Kuby i Kleksa, czyli szkoła przetrwania dla dzieci”, na wszystkie gminy wchodzące w skład Euroregionu „Nysa”, również po stronie czeskiej i niemieckiej. Zao-wocować to może, oprócz wymiernych korzyści związanych z realizacją programu, również wymianą doświadczeń w dziedzinie bezpieczeństwa. Wspólna realizacja tego programu wpłynąć może również na to, że te trzy państwa, które w przeszłości miały istotny problem, jeśli chodzi o zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, mogą stać się wzorowym przykładem współpracy ponadregionalnej, owocującej wzrostem bezpieczeństwa.

Jeżeli na terenie całej Polski działania nauczycieli związane z edukacją dla bezpieczeństwa wspierane będą przez koalicję służb mundurowych, a organizacje pozarządowe czynnie i chętnie wspierać będą takie przedsięwzięcia, to można pokusić się o stwierdzenie, że wychowamy obywateli o większej świadomości, otwartych i chętnych do niesienia pomocy, jak również mających świadomość konsekwencji wynikających ze złych zachowań.

Senator Wiesław Pietrzak

Jak mówiłem wcześniej, czego Jaś się nie nauczy, tego Jan nie będzie umiał. Tu jest właśnie początek edukacji na rzecz bezpieczeństwa, na rzecz wyrabiania pewnych nawyków u najmłodszych. Od tego powinno się zaczynać.

Szanowni Państwo, dalsza prezentacja będzie dotyczyła ogólnopolskiej kampanii „Dziecko w sieci” i centralnych i lokalnych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci, nowego określenia bezpieczeństwa dzieci w Internecie. Jest to nowe zjawisko, które jest coraz bardziej groźne, i to tym bardziej groźne, że trudne do uchwycenia, zwłaszcza przez starsze pokolenie, które z wielką rezerwą podchodzi do komputera, do Internetu.

Jest tu jeszcze dodatkowa trudność polegająca na tym, że jak to pokolenie już zacznie wychowywać swoich następców, to już będzie wiedziało więcej na ten temat, chociaż należy się spodziewać, że technika pójdzie do przodu.

Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych

Powiem dwa słowa o samej Fundacji. Fundacja jest organizacją pozarządową, która już blisko 15 lat działa na rzecz dzieci krzywdzonych. Zajmujemy się problematyką dzieci krzywdzonych fizycznie, dzieci wykorzystywanych seksualnie, pomagamy dzieciom ofiarom przestępstw. Kilka lat temu zajęliśmy się problemem bezpieczeństwa w Internecie i problemem wykorzystywania seksualnego dzieci także przez Internet, bowiem coraz częściej Internet służy pedofilom do uwodzenia dzieci, służy do dystrybucji i do pozyskiwania pornografii dziecięcej.

Stąd pomysł na kampanię społeczną „Dziecko w sieci”, w której zajmujemy się nie tylko problemem pedofilii, ale także innymi zagrożeniami związanymi z Internetem oraz ogólnie bezpieczeństwem dzieci w Internecie. Podejmujemy też problematykę promocji bezpiecznego Internetu, bo ważne jest, żeby dzieci, rodzice, dorośli znali zagrożenia związane z Internetem i żeby umieli tych niebezpieczeństw unikać. Przed przystąpieniem do pierwszego etapu kampanii „Dziecko w sieci”, co miało miejsce w lutym zeszłego roku, przeprowadzaliśmy badania związane z zachowaniami dzieci w Internecie. Okazało się, że dzieci bardzo często podają obcym poznany w Internecie dane personalne, podczas gdy zachowanie anonimowości powinno być podstawową zasadą bezpieczeństwa.

Ponad 40% dzieci podaje obcym swój adres, dzieci bardzo często podają również numer telefonu, adres, e-mail, inne dane personalne. To jest wynik niepokojący.

Co dalej, jeżeli chodzi o zachowania dzieci w Internecie?

Dzieci bardzo często otrzymują propozycje spotkań poza Internetem, spotkań z osobami, z którymi kontaktują się i które znają wyłącznie z Inter-

netu. Ponad 78% dzieci deklaruje, że otrzymuje takie propozycje. Te wyniki są zweryfikowane, o czym będę mówił w dalszej części, przez kolejne badania, które przeprowadziliśmy. Potwierdzają one, że dzieci nie tylko bardzo często otrzymują propozycje spotkania, ale też bardzo często z takich propozycji korzystają. Ponad 1/4 badanych, a uczestniczyło w nich blisko 9 tysięcy dzieci, deklaruje, że co najmniej raz spotkało się z osobą poznaną w Internecie. Tak więc nie możemy absolutnie wykluczyć takich spotkań. Internet staje się taką naturalną płaszczyzną kontaktów, zawierania nowych znajomości.

Bardzo ważne jest natomiast, żeby dzieci znały zasady, które powinny towarzyszyć takim spotkaniom, jeżeli ma do nich dojść. W przypadku młodszych dzieci ważne jest, żeby jednak do takich spotkań nie dochodziło, a jeżeli miałyby dochodzić, to tylko za wiedzą i w towarzystwie rodziców.

Takie informacje posłużyły nam do tego, żeby zaplanować kampanię „Dziecko w sieci”. Jej pierwszym etapem była kampania medialna. Przewodiliśmy ją przez blisko pół roku. Jest w niej bohaterka i bohater głównych przekazów medialnych, 12 letnia Ania „czatująca”, i dorosły, utrzymujący, że ma 12 lat i ma na imię Wojtek. To jest reklama prasowa, podobnie wygląda reklama telewizyjna: dialog między dziewczynką a Wojtkiem. Główne hasło kampanii brzmiało: „Nigdy nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie”. Tą kampanią medialną chcieliśmy głównie zwrócić uwagę na występowanie problemu i uświadomić, że Internet może być niebezpieczny, chociaż nie musi.

Obecnie realizujemy działania edukacyjne, o których za chwilę powiem.

Próbuję wyemitować spot. Ten sam dialog, ścieżka dźwiękowa ze spotu telewizyjnego stanowiła reklamę radiową. Dzięki temu, że do kampanii włączyło się bardzo wiele mediów, wszystkie ogólnopolskie telewizje, bardzo dużo ogólnopolskich i lokalnych rozgłośni radiowych, wiele tytułów prasowych, kampania miała bardzo dużą widoczność. Ponad 85% badanych w badaniach przeprowadzonych przez Agencję GEMIUS spotkało się co najmniej z jednym z przekazów kampanii „Dziecko w sieci”.

Oprócz kampanii medialnej prowadziliśmy również działania edukacyjne we współpracy z Centrum Edukacji Obywatelskiej poprzez inicjatywę „Szkoła z klasą”, „Studenci z klasą”. Zajęcia były prowadzone w całej Polsce przez wolontariuszy, również przez nauczycieli. Dzięki wsparciu ambasady brytyjskiej wydrukowaliśmy dziesiątki tysięcy materiałów edukacyjnych, które dystrybuowaliśmy podczas tych zajęć.

Tak wyglądał pierwszy etap kampanii. Jest to już któraś kampania prowadzona przez Fundację „Dzieci niczyje”. Wyniki widoczności są jak do-

tychczas najwyższe, dlatego jesteśmy bardzo z tego zadowoleni. Nie poprzestajemy na tym. Od stycznia tego roku Fundacja „Dzieci niczyje” koordynuje program Komisji Europejskiej Safer Internet Action Plan. Realizujemy go wspólnie z naukową i akademicką siecią komputerową NASK.

Polska jest pierwszym krajem, i jak do tej pory jedynym wśród nowych krajów członkowskich, który przystąpił do tego programu. W jego ramach przeprowadziliśmy kolejne badania, bo chcieliśmy dowiedzieć się więcej o doświadczeniach dzieci, szczególnie jeżeli chodzi o spotkania z obcymi osobami.

Okazało się, że dzieci, wbrew podstawowym regułom bezpieczeństwa, bardzo często chodzą na takie spotkania w pojedynkę. Blisko 50% dzieci deklaruje, że nie bierze nikogo ze sobą na takie spotkania. Bardzo rzadko dzieci informują również o takich spotkaniach rodziców. To są główne wyniki badań kształtujące naszą kampanię, którą prowadzimy w tej chwili.

Kilka słów na koniec o tym, co już realizujemy i co będziemy realizować w latach 2005–2006, jeśli chodzi o drugi etap kampanii „Dziecko w sieci”, prowadzony w ramach europejskiego programu Safer Internet. 8 lutego po raz pierwszy obchodziliśmy „Dzień bezpiecznego Internetu” w ramach „Dnia bezpiecznego Internetu”. Podejmowane były inicjatywy lokalne przez szkoły, przez organizacje społeczne. W całej Polsce, w każdym województwie w szkołach, w domach kultury zostało przeprowadzonych kilkadziesiąt takich akcji.

W trakcie kolejnych 2 lat będziemy realizować działania głównie we współpracy z partnerami lokalnymi. We wszystkich miastach wojewódzkich zorganizujemy konferencje dotyczące również bezpieczeństwa w Internecie. Na poziomie lokalnym będziemy realizować we współpracy ze szkołami i organizacjami akcję edukacyjną w ramach drugiego etapu kampanii „Dziecko w sieci”. Przeprowadzimy również ogólnopolską kampanię medialną.

Pod koniec maja tego roku taka pierwsza lokalna konferencja odbędzie się w Warszawie, również pod koniec maja zorganizujemy wraz z urzędem miasta dużą imprezę plenerową poświęconą bezpieczeństwu w Internecie. Tych działań jest wiele, o wszystkich nie zdążę państwu powiedzieć. Ważny jest serwis „Sieciaki.pl”. To jest pierwszy w polskich zasobach Internetu serwis przeznaczony dla dzieci, dotyczący właśnie bezpiecznego korzystania z Internetu. Bardzo ciekawy, interaktywny, przygotowany wraz z telewizją dziecięcą i z wieloma innymi partnerami, tak aby zapewnić atrakcyjność tego serwisu, bo tylko w ten sposób można dotrzeć do dzieci w Internecie.

Zapraszam wszystkich zainteresowanych na nasze strony internetowe „Dziecko w sieci” Safer Internet pl.

Senator Wiesław Pietrzak

To piękne inicjatywy i gdyby nie nasze dzisiejsze spotkanie, może niewiele wiedzielibyśmy, a przynajmniej twórców tych programów nie widzielibyśmy na własne oczy. Dziś wiemy, kto to zainicjował w telewizji właśnie takie medialne ramówki, programy czy scenki, które uprzedzają nas lub nasze dzieci o niebezpieczeństwie.

Kolejny temat, bardzo popularny: „Bezpieczne dzieci na polskich drogach” przedstawi pan Roman Falkowski.

Chcę tylko dodać, że patronat honorowy nad tą kampanią sprawuje minister spraw wewnętrznych i administracji oraz minister edukacji narodowej i sportu.

Bezpieczne dzieci na polskich drogach

Na początek dwa słowa o naszej organizacji. Jest to stowarzyszenie pożytku publicznego, bardzo młode, działające dopiero od 2 lat. Zostało ono utworzone przez grupę ludzi, która się zebrała i stwierdziła, że w zasadzie należy pomóc policji, przede wszystkim, jeśli chodzi o sprzęt. Stało się tak dlatego, że zauważyliśmy że policja ma duże braki w sprzęcie różnego typu.

W związku z tym, że weszła w życie ustawa zabraniająca dofinansowywania policji, jak również przekazywania darów rzeczowych, grupa ludzi utworzyła to stowarzyszenie, zaczęła zbierać dary i przekazywać je policji. W ten sposób powstało stowarzyszenie, które zaczęło się rozwijać w dosyć szybkim tempie. Przez półtora roku udało nam się zebrać dary za około 1,3 miliona zł. Były to samochody, komputery, programy komputerowe, aparaty fotograficzne, cyfrowe i inne rzeczy.

Zapraszamy wszystkich do współpracy. My bardzo chętnie dary rzeczowe przekazujemy bezpośrednio komendom policji. Nie jest tak, że kiedy coś dostajemy, to przekazywane jest to do Komendy Stołecznej czy Komendy Głównej, a oni to rozprowadzają.

Poza tym doszliśmy do wniosku, że będziemy prowadzili również działalność na rzecz rodzin policyjnych, policjantów w służbie. Mówi się bardzo dużo o rodzinach po poległych policjantach, natomiast nie mówi się nic na temat policjantów, którzy pracują, i to ciężko, mają wielodzietne rodziny, a zarabiają w granicach od 1200 do 2000 zł.

W związku z powyższym staramy się im pomóc w sposób rzeczowy, wysyłając dzieci bezpłatnie np. na ferie zimowe. Oczywiście nie jest to organi-

Roman Falkowski – prezes Stowarzyszenia Wspierania Bezpieczeństwa Obywateli „Tarcza”, Ząbki.

zacja, która ma olbrzymie środki finansowe, pozwalające na wysłanie większej liczby dzieci, ale jest to powoli odczuwalne.

„Bezpieczne dzieci na polskich drogach”. Widać w prawym rogu logo akcji „Bezpieczne dzieci na polskich drogach”. Jest to logo, które powstało podczas kampanii. Pierwszą nagrodę za nie otrzymała uczennica. Więcej powiem o tym później.

Sama akcja została zainicjowana przez Stowarzyszenie „Tarcza”, ale przy współpracy Związku Nauczycielstwa Polskiego, Stowarzyszenia „Zalew Zegrzyński” i Edytora S.A. Obejmuje ona całą Polskę. To nie są jedynie lokalne działania. Akurat w tym przypadku mamy możliwości dotarcia poprzez lokalne kuratoria do prawie wszystkich szkół.

Pokazuję państwu w tej chwili prace dzieci nadsyłane do nas. Są one oceniane przez komisję i oczywiście są nagrody. To jest jedna z prac. Patronat nad akcją objęli minister spraw wewnętrznych oraz minister edukacji narodowej, a więc minister Sawicki i minister Kalisz.

Proszę zauważyć, że prace, które tu widać, są pracami uczniów ze szkół podstawowych. To robiły dzieci, które tylko były inspirowane przez nauczycieli, bo w tej akcji rzeczywiście bierze udział dosyć dużo osób, między innymi powiatowe komendy policji, które bardzo często wysyłają policjantów, żeby nauczycieli dzieci właściwych zachowań na drodze. Bo jak tu wspomniano, „czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. Później ono nie będzie przechodziło na czerwonym świetle, bo już wie, że tego nie wolno. Jest tu kilka prac, które pokazują, jak dzieci reagują, są nawet bardzo ciekawe rymowanki. Oczywiście chcemy jak najbardziej zwiększyć zaangażowanie w tę sprawę urzędów gminnych i miejscowego biznesu, ze względu na to, że taka akcja wymaga jednak dosyć sporych środków w każdej gminie czy szkole.

Będziemy starali się przy następnej edycji uwrażliwić przede wszystkim kierowców, dotrzeć do rodzin, do rodziców, do kierowców, chcemy, żeby dzieci zaangażowały swoich rodziców w hasło: „Tato, zapnij mi pasy”, bo bardzo często się spotyka, że rodzice, którzy wożą dzieci w samochodach, tego nie robią, mimo że przepis do tego zobowiązuje. Jeżeli jednak to dziecko powie rodzicowi, żeby to zrobił, to on to zrobi, chociażby dla świętego spokoju, a to na pewno uchroni wiele dzieci od wypadków.

To są prace, które zostały nadesłane, a my wybraliśmy z nich tylko kilka ze względu na ograniczony czas. Przyszło do nas ponad tysiąc prac. Przedstawiamy tu krótką historię kampanii. W zeszłym roku nadesłano na konkurs 170 programów edukacyjnych, które wykonały dzieci wspólnie

z nauczycielami. W 2003 r. uczestniczyło blisko dwa tysiące uczniów, a więc niemało. Ta liczba się powiększa. W tym roku nadesłano na konkurs ponad tysiąc prac, więc mieliśmy naprawdę z czego wybierać.

Było blisko trzysta relacji nauczycieli, którzy brali w tym udział i zwiększyła się o prawie 10 tysięcy liczba uczestników ze szkół podstawowych i gimnazjów.

Mówiłem już o tym, że ta kampania jest adresowana do dzieci, rodziców, nauczycieli i że przynosi jakiś efekt. A skąd w zasadzie wzięła się ta kampania? Między innymi stąd, że proponowano dzieciom, żeby nosiły jakieś narzuty odblaskowe i inne rzeczy.

Robiąc analizę, rozmawiając z psychologami doszliśmy do wniosku, że to nie zda egzaminu, dlatego że przymuszenie dziecka do czegoś nie przynosi żadnego efektu. Jeżeli ono samo pokaże, co chce nosić, jakie odblaski i w jaki sposób, to przyniesie to efekt, a wyrzucanie pieniędzy na coś, co ktoś wymyślił, jakieś narzuty odblaskowe na całe dziecko, nie przyniesie rezultatu, bo ono wyjdzie ze szkoły i to wyrzuci albo schowa, dlatego że dzieci lubią chodzić w czymś, co im odpowiada.

Jeżeli zaś zastosuje się jakieś odblaskowe gadżety, uchroni się dzieci przed nierozważnymi kierowcami, ale jak się je jeszcze nauczy, którą stroną drogi mają chodzić, to na pewno będzie to bardzo korzystne dla wszystkich.

Ku naszemu zdziwieniu muszę państwu powiedzieć, że przybyło nam sporo szkół gimnazjalnych, bo raczej liczymy na szkoły podstawowe, w których dzieci bardzo chętnie w takich akcjach uczestniczą. Ponieważ wzrasta liczba szkół gimnazjalnych, będziemy chcieli na obecnym etapie kampanii pokazać, jak młodzi ludzie jeżdżą i jakie skutki przynosi ich nieprzemysłana jazda i brawura..

Liczba policjantów, którzy wzięli udział w akcji, była naprawdę imponująca. Te dane zostały podane przez samych nauczycieli, więc są raczej wiarygodne, mamy też nauczycieli, których liczbę podały kuratoria.

Zrobiliśmy uroczyste zakończenie naszej kampanii w Rodzinnym Centrum Rozrywki „HULAKULA” w Warszawie. Brało w nim udział około pięciuset dzieci, połączone to było z zabawą. Na zdjęciu widać, że nagrodę za najlepsze nadesłane prace wręcza pan minister Brachmański. Nagrodę prezesa ZNP dostała Szkoła Podstawowa im. J. Wawrzynka w Kuźni Raciborskiej. Nagrody ministra edukacji dostała Szkoła Podstawowa w Bożem, woj. warmińsko-mazurskie, Szkoła Podstawowa nr 1 w Murowanej Goślinie, województwo wielkopolskie, Szkoła w Łodzi, Szkoła Podstawowa nr 3 w Mielcu, woj. podkarpackie. Jak Państwo widzą, ta akcja obejmuje całą Polskę, przynajmniej staramy się o to.

Nagrody ministra spraw wewnętrznych otrzymały szkoły podstawowe w Lęborku, woj. pomorskie, w Leżajsku, woj. podkarpackie i Poniatowej, woj. lubelskie.

Nagroda wojewody przypadła Szkole Podstawowej im. I Armii WP w Giżycach. Tu jest moja nagroda, jako prezesa „Tarczy”, którą wręczyliśmy Patrycji Strędze za projekt plakatu kampanii, z Górzna, województwo mazowieckie.

Uważam, że to bardzo ciekawa praca. Dziewczynka ma 12 lat, na zdjęciu widać wręczanie jej nagrody.

Nagrodę prezesa Wydawnictwa EDYTOR za projekt logo dostała Ewa Mroczek. Przyjeliśmy to logo i będzie ono już cały czas towarzyszyło kampanii. Ponieważ mamy sygnały, żeby tę kampanię rozwijać i utrzymać, myślę, że w następnych latach również będziemy ją prowadzili.

Nagrodę prezesa Grupy Image otrzymała Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima z Parzęczewa. Ponadto, żeby zachęcić, daliśmy wszystkim uczestnikom kampanii dyplomy. Policjanci również dostali przy okazji upominki: dyktafony albo aparaty cyfrowe, które im się przydadzą później w pracy.

Na pokazywanym przeze mnie slajdzie jest bardzo ładny wierszyk, który dzieci same ułożyły.

„Gdy zielone światło świeci, to ostrożnie przejdźcie dzieci”.

Proszę zwrócić uwagę na to, że mimo iż w wierszyku występuje zielone światło, pojawia się słowo: ostrożnie. „Gdy czerwone światło świeci, nie przechodźcie nigdy dzieci”. To są prace dzieci w wieku od 8 do 12 lat.

Na slajdzie widać też, jak umieszczać odblaski, żeby dzieciaki były zadowolone.

Oczywiście staramy się jak najbardziej nagłośnić kampanię ze względu na to, że im więcej ludzi weźmie w niej udział, to do większej liczby osób to dotrze i wtedy ta kampania ma większy sens.

Następnie mamy sponsorów, którzy brali bardzo aktywny udział w kampanii.

Bank PKO nas sponsoruje Totalizator, CEFARM, VIP Service, Chemia. Myślę, że bardzo dużo jest ludzi, którzy chętnie będą sponsorowali tego typu kampanie. Będą się włączali, bo to dotyczy w bardzo wielu przypadkach również ich dzieci. Oczywiście są też tak zwani patroni medialni, czyli Radio dla Ciebie, TVP3.

Staramy się w każdej kampanii wykorzystać środki masowego przekazu, bo to nie jest tylko jednorazowa kampania.

Senator Wiesław Pietrzak

Jeżeli takich inicjatyw będzie więcej, to mniej będzie wypadków, niebezpiecznych zdarzeń na drogach. Chronić trzeba szczególnie dzieci. I to jest bardzo cenne, i za to w imieniu komisji, w imieniu swoim własnym serdecznie dziękuję i kłaniam się Stowarzyszeniu „Tarcza”.

W ubiegłym roku mieliśmy podsumowanie, zresztą odbywa się ono co roku, ogólnopolskiego bezpieczeństwa ruchu drogowego. Rząd przedstawia nam informacje, a my je oceniamy. W tym roku również będziemy mieli takie podsumowanie, w maju lub w czerwcu, kiedy Ministerstwo Infrastruktury wraz z innymi podmiotami przedstawi nam wnioski. Wtedy postaramy się również tego typu inicjatywy przekazać.

W ubiegłym roku nawet zarekomendowaliśmy wniosek nietypowy, kontrowersyjny. Zwróciliśmy bowiem uwagę na drzewa rosnące blisko jezdni. Jest to trochę nadeptanie na odcisk stowarzyszeniom ekologicznym. Ja też bardzo kocham środowisko, ale jeżeli te drzewa rosnące przy drogach, czasem wielkie, z ogromnymi konarami, zagrażają bezpieczeństwu, to uważam, że jak najszybciej powinno je się wyciąć, a w to miejsce posadzić dziesięć innych, ale już dalej od drogi.

Myślę, że jest to też akcja dla wszystkich stowarzyszeń działających na rzecz bezpieczeństwa, ponieważ coraz więcej na tych naszych krętych polskich drogach pojawia się długich i wysokich zestawów samochodowych. Kierowca się boi, że np. plandeką zawadzi o drzewo, jedzie więc środkiem, a mały musi uciekać z drogi do rowu.

Niestety, ta świadomość, żeby chronić te przydrożne drzewa, w moim przekonaniu całkiem niepotrzebnie, jest trochę utopijna i niestety jeszcze pokutuje. Tego się nie da przeliczyć na życie ludzkie.

Szanowni Państwo, przechodzimy do ostatniej informacji, już zresztą zapowiadanej. Patrole obywatelskie mogą być sposobem na podniesienie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego, co widać na przykładzie gminy Świątajno. Gmina ta zdobyła w 2003 r. tytuł najbezpieczniejszej gminy w Polsce. Dziś przedstawi ten problem jeden z twórców tych patroli, pan Jan Lisiewski.

Jan Lisiewski

Pozarządowe inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo!

Przede wszystkim dziękujemy bardzo, w imieniu naszej pięcioosobowej delegacji, za zaproszenie na dzisiejszą konferencję. Może przede wszystkim powinienem podziękować w imieniu wójta gminy Świętajno za zaproszenie. Niestety, z przyczyn obiektywnych, jest kontuzjowany, nie mógł dzisiaj tutaj przyjechać.

Nasza gmina już się dziś przewijała tak po trochu w trakcie konferencji. Pani doktor Skrabacz również chyba mówiła o naszej gminie, chociaż nie padła nazwa Świętajno, ale ze szczegółów, które tutaj usłyszeliśmy, doszedłem do wniosku, że mówi o nas.

Gmina Świętajno, powiat szczycieński, Mazury, charakteryzuje się przede wszystkim bogatymi walorami przyrodniczymi. Pozwolę sobie na przytoczenie tutaj tylko takich nazw, jak: Puszcza Piska, kajakowy szlak Krutyni. To już chyba dużo mówi. Te miejsca działają na turystów jak magnes. Kilkaset domów letniskowych i stale zwiększająca się ich liczba świadczy o szerokim zainteresowaniu wielu osób z zewnątrz naszą gminą.

Tak jak tutaj pan przewodniczący już wcześniej wspomniał, końcówka 2003 r. upłynęła pod znakiem dużego sukcesu gminy. Tytuł „Bezpieczna gmina” spośród osiemdziesięciu gmin wiejskich zgłoszonych w tym konkursie to niewątpliwie duża sprawa. W konkursie oceniany był stan bezpieczeństwa, oryginalność, nowoczesność prezentowanych działań mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa, skuteczność tych działań oraz możliwość ich wykorzystania przez inne gminy w Polsce. Oceniana była skala zaangażowania gminy, a elementami, które zaważyły na

Jan Lisiewski – inspektor do spraw ochrony środowiska w Urzędzie Gminy w Świętajnie.

tym, że właśnie gmina Świątajno odniosła sukces, był między innymi spadek przestępczości w 2002 r. w stosunku do 2001 o ponad 20%.

Dane statystyczne państwo znajdziecie na końcu tego opracowania, a ja pozwolę sobie tylko do tego dodać, że na tym się nie skończyło pasmo sukcesów w dziedzinie podnoszenia bezpieczeństwa, gdyż w kolejnym już roku, kiedy już nie startowaliśmy w następnej edycji konkursu, nastąpił dalszy, 40% spadek przestępczości na terenie gminy. Proces ten trwa do dzisiaj.

Elementem, który również wpłynął na ten sukces, był trzydziestosześciprocentowy wzrost w stosunku do roku poprzedniego nakładów z budżetu gminy na sprawy związane z bezpieczeństwem. Niezwykle pomocne były także różnego rodzaju formy wsparcia policji na naszym terenie. Ułatwianie m.in. zapewniania funkcjonariuszom policji mieszkań na terenie gminy.

Przede wszystkim jednak były to inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa i walki z patologiami społecznymi. Wśród nich były takie działania, jak autorski program „Edukacja komunikacyjna w klasach IV-VI”, wdrożony przez jedną z nauczycielek naszej szkoły podstawowej, bezpłatne znakowanie przedmiotów wartościowych w ramach programu „Chroń swoje mieszkanie”, którego z kolei autorem i wykonawcą na naszym terenie był obecny tu aspirant Karol Rutkowski. Jednakże tę najważniejszą rolę w tym wszystkim miało właśnie utworzenie patroli obywatelskich, powołanych spośród ochotników, czyli mieszkańców gminy.

Jak to wyglądało?

Gmina Świątajno leży w regionie stosunkowo biednym. Występuje tu wysoki wskaźnik bezrobocia, w naszej gminie jest to średnio 30%, a czasami ten wskaźnik jest przekroczony. To rodzi sporo sytuacji patogennych.

Drugi element, który może również wpłynąć na obniżenie poziomu bezpieczeństwa, to właśnie napływ dużej liczby turystów. To zjawisko ma dwa oblicza.

Po pierwsze, turyści często są również właścicielami domów letniskowych, niejednokrotnie są to osoby zamożne, które przyjeżdżają wyposażone w jakiś majątek w postaci chociażby samochodu czy kosztownych przedmiotów. Wyzwała to chęć posiadania tego czegoś przez osoby nie mające tych dóbr.

Z drugiej strony, osoby napływające z zewnątrz są nam, miejscowym, mało znane, a więc są anonimowe, czyli mogą tutaj działać, zdawałoby się, bezkarnie.

W latach 1998–2000 na terenie gminy Świątajno gwałtownie wzrosła liczba włamań do domków letniskowych i sklepów. Działania policji doprowadziły do wykrycia i zatrzymania zaledwie kilku procent sprawców. Przestępczość skupia się głównie w kompleksach domków letniskowych,

usytuowanych w mało zaludnionych miejscach, które po sezonie letnim pozostawały najczęściej bez opieki. Były one łatwym łupem.

W związku z tym wiosną 2001 r. w Urzędzie Gminy Świętajno funkcjonariusze policji rozpoczęli cykl spotkań ze społeczeństwem. Miały one na celu zainicjowanie działań opartych na współpracy policji z mieszkańcami, w celu informowania o występujących zagrożeniach. Właścicielom sklepów przedstawiono oferty firm ochroniarskich. Zainteresowanie tematem było duże, jednak ze względów ekonomicznych nie zawsze było to podejmowane.

Podjęto wówczas inicjatywę utworzenia patroli obywatelskich. Zawiązano grupę ochotników, najpierw w Świętajnie, a po wyraźnych oznakach korzyści wypływających z tego faktu – również w Spychowie. Spychowo jest drugą pod względem wielkości miejscowością w gminie Świętajno. Ostatnim akcentem w tej dziedzinie jest przyłączenie się do tych inicjatyw mieszkańców wsi Piastów, trzeciej miejscowości w gminie Świętajno. Tam w lipcu 2004 r. doszło do utworzenia trzeciego w gminie patrolu obywatelskiego. Grupy liczą dziś w sumie ponad stu członków, działających na podstawie regulaminu i stosownego zakresu obowiązków.

O tym, jak działa taki patrol, za chwileczkę, teraz chciałbym jeszcze tylko dodać, że korzyści wypływające z utworzenia tych patroli były tak zauważalne i tak jasne, że poza granicami naszej gminy podjęto również podobne inicjatywy. W tej chwili w sąsiedniej gminie, Rozogi, od listopada 2003 r. działa taki patrol, a nawet pojawił się, również wzorowany na naszych grupach, patrol w Myszyńcu. Myszyńiec to już kurpiowskie miasteczko, w województwie mazowieckim, leżące stosunkowo niedaleko od nas, około 30 kilometrów.

Obecnie w powiecie szczycieńskim w sąsiedniej gminie, gminie Wielbark, podejmuje się także działania mające na celu utworzenie takich grup.

Teraz może dwa słowa o tym, jak działają takie patrole.

Na terenie gminy Świętajno są trzy patrole, złożone są z właścicieli i pracowników miejscowych placówek handlowych, firm, a także zwyczajnych mieszkańców, którym leżą na sercu sprawy bezpieczeństwa na naszym terenie. Wskazówek do działania tym grupom udzielają policjanci. Odbywają się z nimi systematyczne spotkania, na których po pierwsze, ukazywane są potrzeby, sygnalizowane są szczególnie narażone na patologiczne czyny tereny, obiekty, na które należy zwrócić przede wszystkim uwagę. W praktyce działanie patroli opiera się na pełnieniu przez ich członków nocnych służb, w czasie których obserwują oni określony teren.

Chcę zaznaczyć, że działalność takich patroli jest absolutnie bezinteresowna, społeczna, czyli nie wiąże się z żadną korzyścią materialną. Porusza-

ją się własnymi samochodami, czyli można rzec, że osoby, które tam działają, praktycznie z własnych środków kupują paliwo, poruszają się własnymi samochodami nie oczekując niczego w zamian.

Każdorazowo zgłaszane jest rozpoczęcie takiej służby telefonicznie do dyżurnego komendy w Szczytnie. Podawany jest numer samochodu, kolor, marka, nazwiska patrolujących osób. Patrole działają według grafików i każdy z patroli ma swojego szefa, który ma grafik. Jest on sporządzany i przestrzegany przez tego prowadzącego. Obecny tu kolega Roman Basista jest właśnie szefem takiego patrolu w Świątajnie.

Więść o działaniach patroli rozeszła się szybko, zwłaszcza że miały miejsce takie przejawy ich aktywności, jak udaremnienie włamań do sklepów, samochodów czy wszczęcie w porę alarmów w przypadku wybuchu pożaru. Taki pożar został bardzo szybko zauważony, a straż powiadomiona w stosunkowo krótkim czasie i w ten sposób pożar zduszono w zarodku.

Potencjalni przestępcy zdają sobie sprawę, że w stosunkowo niewielkim środowisku prawie wszyscy się znają, co ułatwia identyfikację, zaś pojawienie się obcego samochodu, obcego w cudzysłowie oczywiście, czy też obcej twarzy, nie uchodzi uwagi mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy pełnią akurat służbę. Patrole współdziałają również z władzami gminy. W tych spotkaniach, o których mówiłem, że odbywają się z policjantami, biorą udział również przedstawiciele samorządu. Mówi się tam właśnie o potrzebach związanych z działaniami tych patroli. Do akcji społecznych miejscowe społeczeństwo odnosi się przychylnie, gdyż przekłada się to w sposób prosty na spokojniejszy sen mieszkańców.

Jednostki samorządu terytorialnego, ze względu na skromność budżetów i szeroki wachlarz zadań, mają ograniczone możliwości skutecznego przeciwdziałania wszystkim przejawom patologii na swoim terenie. Mają jednak ogromny potencjał w postaci fachowych sił, zajmujących się profilaktyką i w postaci grupy osób, które w ramach społecznego działania są gotowe podjąć wiele wartościowych ze społecznego punktu widzenia wyzwań.

Senator Wiesław Pietrzak

Szanowni Państwo, to była ostatnia prezentacja, myślę, że również interesująca i pożyteczna. Warto takie przykłady rozpowszechniać.

W ramach dyskusji postaramy się przeczytać stanowisko, które zostało przygotowane przez zespół i ewentualnie je przyjąć, odrzucić lub poprawić.

O głos jako pierwszy w dyskusji w tej części poprosił Ryszard Zaręba, rzecznik prasowy Komendy Wojewódzkiej we Wrocławiu.

Diskusja

Ppłk Grzegorz Zaręba **Rzecznik prasowy Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu**

Poprosiłem o głos dlatego, że dzisiaj mówiliśmy bardzo dużo o roli samorządów, o roli organizacji pozarządowych i chciałbym w tak ważnym miejscu dla wszystkich Polaków, w Senacie, podziękować dwóm organizacjom z Dolnego Śląska.

Chciałem podziękować za to, co zrobili do tej pory i oczywiście prosić o jeszcze. Tych ludzi z nami nie ma. Mam na myśli: Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Obywateli, któremu patronuje i przewodzi pani senator Maria Berny, oraz władzom samorządowym Wrocławia.

Postaram się krótko uzasadnić, dlaczego im dziękuję.

Stowarzyszenie jest młodą organizacją, ma 4 lata. Jest organizacją ogólnopolską. Przez te 4 lata wykonało ogrom pracy. Oprócz tego, że ma własne wydawnictwo, stworzyło kasetę telewizyjną: „Codzienne kłopoty Maćka i Doroty”. Są to trzyminutowe bajki na dobranoc, przedstawiające dziecko, które trafia na jakąś przeszkodę, na przykład psa za ogrodzeniem. Ja temu dziecku podszeptuję, żeby tego pieska pogłaskało. Ono wchodzi za ogrodzenie, następuje atak psa itd. Powstaje kilkanaście takich odcinków filmu. Po obejrzeniu filmiku dziecko zachowuje się potem w sposób prawidłowy i przekazuje innym dzieciom, jak się należy zachowywać.

Te trzyminutowe bajki, jak my je nazywamy, obiegły program drugi i trzeci. To jest odpowiedź, że możemy walczyć o to, aby w mediach pokazywały się materiały misyjne, bo według nas jest ich po prostu za mało.

Następna inicjatywa, która powstała dzięki stowarzyszeniu, to wspieranie nas w akcji mającej na celu wychowanie kibica. Możemy mówić bar-

dzo wiele o zachowaniach tak zwanych – przepraszam bardzo za ten język – kiboli, ale my ich już nie zresocjalizujemy. Chcemy z pomocą stowarzyszenia dotrzeć do AWF, do studentów, którzy są na IV roku i poprzez nich, poprzez rozmowę z nimi kształtować nowego polskiego prawdziwego kibica, a nie tego, który przychodzi na mecze na pewno nie po to, aby je oglądać.

Stowarzyszenie to również wsparcie dla nas w sytuacjach szczególnie trudnych. Choćby ostatnio policja dolnośląska zdecydowała się na publikację wizerunków nietrzeźwych kierowców, potencjalnych morderców. To właśnie od stowarzyszenia usłyszeliśmy od razu słowa otuchy, że robimy dobrze i że są z nami. To czasami jest o wiele bardziej ważne niż inne inicjatywy.

Jako pierwsza policja i stowarzyszenie pani senator wprowadziły w życie program „Prewencji przestrzennej”, program policji holenderskiej. Obecnie pod Wrocławiem staje już budynek, który uzyskał patent policji holenderskiej. Nieskromnie powiem, że stowarzyszenie otrzymało pierwszy taki patent od Holendrów w Europie.

Wspólne działania stowarzyszenie prowadzi choćby z policją dolnośląską, z programem trzecim telewizji i Stowarzyszeniem Wspierania Bezpieczeństwa. Podjęto inicjatywę odbudowy cmentarza polskiego w Żytomierzu na Ukrainie. 4 lata, a proszę zobaczyć, ile ważnych przedsięwzięć.

Jeżeli chodzi o samorząd Wrocławia, to przekazali pieniądze na prawie 4500 dodatkowych służb. Ulice patrolowało prawie 600 policjantów. Prawie 600 tysięcy zł przeznaczono na wyposażenie policjantów w radiowozy, noktowizory i inny bardzo ważny sprzęt. Efekt jest taki, że według rankingu „Super Expressu” we Wrocławiu jest najtrudniej kupić narkotyki. Można oczywiście je kupić, ale najtrudniej. Te wszystkie formy i współpracy, o której państwo mówili, monitoringi, patrole obywatelskie, odbywają się również dzięki współpracy z samorządem.

Teraz turniej sportowo-edukacyjny. Sto dwadzieścia szkół na terenie Dolnego Śląska bierze udział w tym programie. Przez pół roku dzieci walcą, ucząc się bezpieczeństwa. Rzucają ringo na pałkę policyjną, aby się nie nudzić, i odpowiadają na pytania. Efekt to wyjazd zwycięskiej drużyny do Francji. Dlaczego do Francji? Ponieważ policja francuska ten pomysł od nas kupuje i podobny program organizuje u siebie.

Jedyny w Polsce system dwustronnej łączności pomiędzy taksówkarzami a policjantami oparty na całodobowej łączności radiowej. Nie możemy dotrzeć jako policjanci wszędzie, na przykład do pubów. Dzięki pieniądzązom przekazanym na działalność prewencyjną wydajemy plakaty, które są rozwieszane w restauracjach, w pubach. Przypominają one, abyśmy

pamiętali o torebkach. Wydajemy podkładki pod kufle, na których również umieszczamy informacje, aby pilnować swojej własności.

Dzięki temu plakatowi, który zawisł w dolnośląskich szpitalach, w okresie kilku miesięcy przestępczość spadła o 30%, bo niestety ludzie idąc do szpitali uważają, że wszystko jest pięknie, bo jest biała służba zdrowia, ale biorą niepotrzebnie ze sobą pieniądze, karty bankomatowe itd.

W sumie mnóstwo programów, o których tutaj koledzy już mówili. Skupię się jeszcze na jednym.

Kolejnym miejscem, gdzie mamy wpływ na bezpieczeństwo, są hipermarkety. Niestety, oceniamy, że bardziej dbają o interes własny niż o interes klienta. Dzięki współpracy z samorządem wrocławskim we wszystkich hipermarketach, a nie było łatwo to wymóc, zawisły na wózkowniach specjalne tablice przypominające, aby dbać o swoje mienie i o mienie pozostawione w samochodach.

Program STOP 24. Specjalne tabliczki, nalepki na szyby samochodów, które powinny stać od 12 w nocy do 4 rano pod domami, przyniósł kolejny efekt w postaci spadku przestępczości.

Grupy prewencyjnego wsparcia szkół to ostatnia rzecz. Zaczęło się od tego, że zaproponowaliśmy kuratorium specjalny program. Policjant, którego dziecko chodzi do szkoły, strażnik, nauczyciel, poseł, osoby, które chcą szkołę wspomóc, tworzą grupę szybkiej reakcji. U nas policjant, który wchodzi w skład tej grupy, ma ułatwioną drogę, praktycznie bez żadnych drabin hierarchicznych, jeśli chodzi o dostęp do komendanta i podejmowanie szybkich decyzji. Takie grupy już obecnie działają prawie w czterdziestu wrocławskich szkołach.

Komisarz Rex, maskotka policji dolnośląskiej, również powstał dzięki współpracy z samorządami. Jest to szeroki program edukacyjny, na pewno państwu znanych z innych policji.

Proszę państwa, to świadczy, że jeżeli jest dobra wola, jest chęć i są, jak pan senator dzisiaj powiedział, ludzie pozytywnie zakręceni, i do tego są środki finansowe, to można naprawdę zdziałać wiele, a Dolny Śląsk w tym naprawdę przoduje.

Senator Wiesław Pietrzak

Potwierdzam, policja dolnośląska zajęła pierwsze miejsce w kraju.

Proszę pana rzecznika prasowego o przekazanie pozdrowienia od nas, od komisji, od uczestników dzisiejszej konferencji, proszę przekazać gratulacje i podziękowania za tak efektywną pracę i służbę na rzecz bezpieczeństwa.

Ppłk Grzegorz Zaręba
Rzecznik prasowy Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu

Dziękuję, przekażę pani senator, panu komendantowi.

Senator Wiesław Pietrzak

Czy są jeszcze chętni do podzielenia się swoimi refleksjami?

Piotr Van der Coghen
Członek zarządu Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego,
Zakopane

Przepraszam bardzo, że po raz drugi, ale zostałem sprowokowany.

My wszyscy jesteśmy właśnie pozytywnie zakręcenii i działamy w głębokiej wierze, żeby wszystko było dobrze. Chciałem jednak zwrócić uwagę na jedną sprawę, która, mam nadzieję, nam nie umknie. Pani doktor była uprzejma w czasie swojego wystąpienia powiedzieć, że jest ogromna liczba stowarzyszeń, które się zajmują ogólnie pojętym bezpieczeństwem. Oczywiście jednym się to udaje, inne są powoływane i jak to zwykle bywa, umierają śmiercią naturalną, przestają działać, bo ludzie się wypalili.

Chciałem zwrócić uwagę, że bywają też stowarzyszenia, które podpierając się ideą bezpieczeństwa niekoniecznie działają zgodnie z założeniami, a co najgorsze, na te stowarzyszenia idą pieniądze. Żeby nie być gołosłownym, pamiętam taką grupę off-roadowców, którzy chcąc jeździć swobodnie samochodami po terenie gór polskich, pogranicza, parku, zawiązali coś, co nazwali „Straż Górską”. Na samochodach zamontowali niebieskie koguty. Powstała taka sytuacja, że mieszkańca myśleli, że to jest GOPR, również tak samo traktowali ich leśnicy, a im chodziło o to, żeby sobie po prostu pojeździć. I przez pewien czas funkcjonowali ze szkoda, bo nic dobrego nie robili.

Znam też osobiście pewne osoby, które założyły jakieś stowarzyszenie ratownictwa podwodnego czy coś takiego. Gdy spytałem, gdzie nurkują, odpowiedzieli, że na Adriatyku. Ja na to, że to bardzo ciekawe, bo przecież nazywają się ratownikami. A oni odpowiadają: No bo inaczej byśmy nie dostali z magistratu pieniędzy.

W ten oto sposób najłatwiej się pieniądze uzyskuje.

Straż pożarna bardzo ładnie sobie tę sprawę załatwiła. Ponieważ jest demokracja, więc każdy może się zrzesać, każdy może zorganizować jakieś stowarzyszenie. Straż pożarna zrobiła to tak, że wśród wielu ochotniczych straży pożarnych pewne jednostki powołała do Krajowego Systemu Ratowniczego. Widząc, kto działa, a kto tylko udaje, że działa albo działa niemrawo, straż inwestuje w mocne jednostki, ludzi bardzo zaangażowanych, którzy robią wspaniałą robotę. A inni niech sobie działają tak jak, powiedzmy, koło gospodyń wiejskich.

Zastanawiam się nad tym – mimo pełnej demokracji oczywiście, bo każdy ma prawo działać – czy nie powinniśmy wdrożyć pewnych mechanizmów obronnych, bo społeczeństwo powinno się bronić również przed cwaniakami, gdyż wiadomo, że na bezpieczeństwie, które jest tak bardzo potrzebne społeczeństwu, bardzo łatwo jest, mówiąc kolokwialnie, ślizgać się.

Mówię o tym dlatego, że sam jestem ze stowarzyszenia, któremu ciągle brakuje pieniędzy na wszystko i czasem spotykając się z samorządowcami dowiaduję się, że jest tyle różnych stowarzyszeń i że niestety więcej pieniędzy nam nie mogą dać, bo wiele różnych stowarzyszeń muszą utrzymywać.

Nie wiem, czy nie powinno być jednak jakiejś kontroli społecznej nad tym, czy dane stowarzyszenie „X” rzeczywiście działa dla społeczeństwa, czy tylko udaje.

Senator Wiesław Pietrzak

Myślę, że pan w poprzedniej wypowiedzi sobie sam trochę odpowiedział, mówiąc, że jest działaczem samorządowym. Samorząd jest instytucją publiczną upoważnioną albo do dawania pieniędzy, albo niedawania i może być dobrym wujkiem dla wszystkich i wszystkim dawać po równo, tylko musi być, Panie Pułkowniku, wojskowa zasada głównego uderzenia.

Jeżeli samorząd skupia ten główny wysiłek finansowy na przykład na bezpieczeństwie dzieci, to wspomaga te stowarzyszenia, które realnie coś robią w tej dziedzinie. Jeżeli samorząd chce być dobrym wujkiem dla wszystkich stowarzyszeń, to okazuje się, że każdy radny walczy o swoje, o strefy wpływów, a potem tak jest, że podzielone na wszystkich, oznaczają, że wszyscy są niezadowoleni, nikomu nie wystarcza, a jakoś tam wegetują.

Niestety samorząd nie może być dobrym wujkiem, samorząd musi umieć też uderzyć pięścią w stół i powiedzieć, że temu nie dajemy pieniędzy, bo to jest towarzystwo wzajemnej adoracji istnieją tylko dla zaspokojenia swoich ambicji, swoich potrzeb wewnętrznych.

Dziękuję, że pani doktor mnie wspiera, widzę, że kiwa głową na potwierdzenie moich słów.

Płk dr hab. Jacek Pawłowski
Komendant-dziekan Wydziału Strategiczno-Obronno-
Akademii Obrony Narodowej w Warszawie

Szanowny Panie Senatorze! Szanowni Państwo!

Zdaję sobie sprawę z tego, że w tej chwili nie czas na jakieś merytoryczne zabieranie głosu, ale pozwólcie państwo, że podziękuję panu przewodniczącemu za możliwość aktywnego i twórczego udziału w tej konferencji, która, jak pewno wszyscy wychodząc stąd ocenimy, była bardzo potrzebna.

Dziękuję za umożliwienie wystąpień pracownikom Wydziału Strategiczno-Obronno-Akademii Obrony Narodowej.

Chcę podzielić się swoją obserwacją z sali, iż miałem możliwość spotkać sporo absolwentów Wydziału Strategiczno-Obronno, nie tylko wyższych kursów obronnych, ale także absolwentów nowego kierunku studiów, który w ubiegłym roku po raz pierwszy zakończył się tytułami magisterskimi na kierunku: bezpieczeństwo narodowe. Jeszcze raz, Panie Senatorze, bardzo serdecznie dziękuję w imieniu swoim i rektora uczelni za umożliwienie nam wystąpień na tej konferencji.

Senator Wiesław Pietrzak

Zaszczyt to dla nas był wielki, jeszcze w słowie końcowym powiem na ten temat.

Mjr Katarzyna Bielecka
Kierownik Samodzielnego Zespołu Analizy Ryzyka
w Komendzie Głównej Straży Granicznej w Warszawie

Mam tylko jedną refleksję związaną z bardzo ciekawym wystąpieniem pani Skrabacz. Jedna natomiast rzecz mi się nie spodobała, mianowicie pewne sformułowanie, którego pani użyła, a które, jak mi się wydaje, niestety pokutuje również wśród władzy samorządowej i naszej władzy tutaj, nas, urzędników. Powiedziała pani mianowicie, że organizacje pozarządowe są

środkiem do wykorzystania. Dopóki my nie zaczniemy tych pozarządowych organizacji traktować nie jako przedmioty, tylko podmioty, jako partnerów w naszych działaniach na rzecz bezpieczeństwa, to w zasadzie będziemy mieli tych pożytków niewiele. Zastanawialiśmy się tutaj między innymi nad przyczynami zbyt małej aktywności obywateli w terenie. Dzieje się tak właśnie dlatego, że władza bardzo często traktuje tę część kraju, którą jej powierzono, nie jako odpowiedzialny zarządca, ale jako właściciel.

Na tym właśnie polega błąd, że my nie umiemy rozmawiać z tymi ludźmi jak z partnerami. Wydajemy im polecenia, usiłujemy coś tam narzucać albo po prostu lepiej wiemy. Bardzo często ci aktywni obywatele, nawet jeżeli próbują coś zrobić, to w takim kontakcie z urzędnikiem po prostu bardzo szybko się wypalają. Profesor Bralczyk kiedyś powiedział, że prawdziwy stosunek do danej rzeczy bądź osoby obrazuje słownik, jakiego używamy. Wydaje mi się więc, że warto by było, szczególnie kiedy uczelnia ma takie dobre programy, poprzez właśnie to słownictwo, którego się używa, odchodzić od takich sformułowań, uczyć ludzi tego innego myślenia, między innymi właśnie przez używane słowa.

Myślę, że to też stworzy inną atmosferę i jakiś rodzaj poczucia wspólnoty i współodpowiedzialności za ten kawałek bezpieczeństwa, który nam powierzono. To po pierwsze.

Druga sprawa, która dotyczy tego programu, a właściwie reklamy „Dziecko w sieci”. To bardzo dobrze, że tego typu reklamy zaczęły się pojawiać. Ja się tylko zastanawiam nad jednym: po pierwsze, kto był grupą docelową tej reklamy, właściwie tego programu informacyjnego. Jeżeli rodzice, to być może rzeczywiście taki sposób pokazania, kto może siedzieć po drugiej stronie terminala, być może wywoła jakąś reakcję. Jeżeli zaś było to skierowane do dzieci, to moim zdaniem środek był absolutnie źle dobrany i na dodatek jeszcze zakłamuje w pewien sposób sytuację, ponieważ nic mi na ten temat nie wiadomo, być może nie ma takich badań, ale, jak mi się wydaje, policja dysponuje takimi danymi. Nie sądzę, żeby większość pedofili siedzących po drugiej strony terminala wyglądała tak jak ten pan, który tam siedzi, czyli zapluty facet, w za ciasnym podkoszulku i za ciasnych gatkach.

Moim zdaniem to jest pewien sposób zakłamania tego przesłania, które się tak naprawdę chce pokazać, ponieważ dziecko patrząc na ten obraz wyrabia sobie pewną reakcję, czy zakodowuje być może pogląd, że właśnie ten, który może mu zrobić krzywdę, brzydko wygląda, jest niechlujny itd. Niestety, większość zdarzeń z udziałem wykorzystywania seksualnego

dzieci jest związana albo z kręgiem znajomych i rodziny, albo właśnie niestety z kręgiem osób, które wcale tak nie wyglądają jak pan w tej reklamie.

Senator Wiesław Pietrzak

Proszę pana senatora Józefa Dziemdziałę o odczytanie propozycji jeszcze w tej chwili naszego końcowego stanowiska.

Senator Józef Dziemdziałę

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo!

Przede wszystkim chciałem podziękować wszystkim, którzy uczestniczyli w redakcji naszego stanowiska.

Myszę, że to będzie taka ostatnia, robocza część, w czasie której ustalimy pewne sformułowania, przecinki i poprawimy stanowisko, które zostanie rozesłane do wszystkich uczestników, ale również do adresatów, których dzisiaj tu wymienialiśmy, przy realizacji naszego celu, czyli poprawy bezpieczeństwa narodowego.

Stanowisko uczestników konferencji „Wpływ inicjatyw lokalnych na realizację rządowego programu poprawy bezpieczeństwa obywateli »Bezpieczna Polska«, zorganizowanej przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego Senatu RP w dniu 15 marca 2005 r.”

„Budowa bezpieczeństwa każdego suwerennego państwa bez udziału podmiotów pozarządowych nie jest możliwa. Za tą tezę przemawia wiele argumentów, przywoływanych podczas dzisiejszej konferencji.

Wszyscy jesteśmy świadomi faktu, iż bez aktywności obywateli na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa żadne państwo nie jest w stanie osiągnąć pozytywnych rezultatów. Tym bardziej w państwie o ustroju demokratycznym, które w swojej istocie zakłada, iż obywatele swą aktywność wykazują nie tylko przez udział w wyborach, ale przede wszystkim tworząc społeczeństwo aktywne.

Współcześnie, kiedy tak bardzo dotkliwie odczuwamy skutki zagrożeń, zwłaszcza tych związanych z terroryzmem, z przestępczością pospolitą, patologiami społecznymi, narkomanią, istnieje potrzeba budowy silnego społeczeństwa, które kumulując kapitał społeczny, będzie w stanie przeciwstawiać się tym zagrożeniom. Instytucje rządowe i samorządowe same nie są w stanie spełnić wszystkich oczekiwań społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa. Nie jest to możliwe ze względu na zasięg, rozmiar za-

grożeń, szczupłość środków finansowych, ciągłość reorganizacji systemu bezpieczeństwa oraz wiele innych czynników. Dlatego organizacje pozarządowe powinny w szerszym zakresie zostać włączone do współpracy w celu wsparcia inicjatyw rządowych. Wszyscy bowiem będąc obywatelami państwa budujemy wspólnie naszą Ojczyznę.

Można sformułować kilka zasadniczych tez odnoszących się do miejsca i roli organizacji pozarządowych w tworzeniu bezpieczeństwa III RP.

1. Powszechne zaangażowanie organizacji pozarządowych w działalność na rzecz bezpieczeństwa narodowego stanowi normę w państwach o ugruntowanych tradycjach demokratycznych.

2. Organizacje pozarządowe stanowią drugi, obok organizacji rządowych i samorządowych konieczny, niezastępowalny komponent organizacji bezpieczeństwa narodowego, wychodząc naprzeciw zagrożeniom XXI wieku.

3. Organizacje pozarządowe nie tylko mogą wspomagać, ale nawet w określonym zakresie wyręczać państwo w wypełnianiu wielu obowiązków i powinności względem obywateli. Dotyczy to również sfery bezpieczeństwa, zwłaszcza na szczeblu lokalnym i regionalnym, przy wsparciu organizacyjnym, szkoleniowym i finansowym ze strony instytucji państwowych, budżetu państwa oraz środków pozyskiwanych z Unii Europejskiej.

4. Ważnym elementem poprawy bezpieczeństwa jest wykorzystanie i transponowanie inicjatyw lokalnych na poziom ogólnokrajowy, dlatego też program poprawy stanu bezpieczeństwa porządku publicznego na Dolnym Śląsku, jak też i dziś przedstawiane, bardzo ciekawe i skuteczne inicjatywy społeczności lokalnej powinny stać się podstawą budowy programu ogólnopolskiego. Program ten powinien zostać ukierunkowany również na wykorzystanie środków europejskich.

5. Przed polską nauką stoi wyzwanie tworzenia systemu wiedzy o organizacjach pozarządowych oraz ich współdziałanie w kształtowaniu bezpieczeństwa Polski w XXI wieku, przede wszystkim poprzez wsparcie władz oraz edukację na rzecz bezpieczeństwa.

6. Niezbędne wydaje się intensyfikowanie, czy zintensyfikowanie, prac nad budową powszechnego systemu edukacji dla bezpieczeństwa, składającego się zarówno z wprowadzanych do szkolnych zagadnień programów z tego zakresu, jak i programu upowszechniania wiedzy na ten temat, realizowane między innymi za pośrednictwem mediów publicznych i organizacji pozarządowych. Celem takiego programu powinno być szerzenie wiedzy o zagrożeniach zarówno naturalnych, jak i cywilizacyjnych oraz kształtowanie i propagowanie wzorców zachowań adekwatnych do określonej sytuacji.

Istotnym elementem zmierzającym do poprawy stanu bezpieczeństwa powinno być przyspieszenie prac legislacyjnych nad uregulowaniami prawnymi z zakresu bezpieczeństwa powszechnego”.

Senator Wiesław Pietrzak

Czy są jakieś wnioski, propozycje zmian, skreśleń czy dodania czegoś?

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

Czy postrzegamy narkomanię jako patologię społeczną? Jeżeli to jest patologia społeczna, to już to powiedzieliśmy i ja bym narkomanię wykreślił, a jeśli ją utrzymujemy, to dodałbym na przykład alkoholizm.

Senator Józef Dziemdziała

No może narkomania jest podkreśleniem... Podkreśleniem, bo alkoholizm, to już każdy wie i dlatego można dyskutować...

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

A o narkomanii nie wie?

Senator Józef Dziemdziała

To znaczy, jest to od niedawna zjawisko tak szeroko omawiane.

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

W tej wersji, którą dostaliśmy, jest skreślone AIDS.
Rozumiem, że o AIDS wszyscy wiedzą.

Senator Józef Dziemdziela

Bo to jest nie patologia, ale bardziej choroba.

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

Aha, rozumiem.

Senator Józef Dziemdziela

To nie jest patologia i dlatego to zostało skreślone.

Senator Wiesław Pietrzak

Proszę państwa, my możemy to wykreślić...

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

To jest moja propozycja i jedynie pytanie, ja się przy tym nie upieram.

Senator Wiesław Pietrzak

Osobiście proponowałbym nie wykreślać, niech by to tak pozostało, jak jest w tym wydaniu.

(Głos z sali: W szczególności narkomania, bo narkomania jest patologią.)

Wojciech Kazanecki **Prezes Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych**

A może po prostu wpisać przestępczość narkotykową.

Senator Wiesław Pietrzak

„W szczególności narkomania”. Takie podkreślenie, bo tu chodzi o znaczenie.

Stanisław Wilczkowiak Dyrektor Departamentu Spraw Obronnych w Ministerstwie Środowiska

Mam pewne wątpliwości, czy powinniśmy tutaj zaakcentować terroryzm. Mówimy o inicjatywach lokalnych, nie wiem, czy akurat w tej dziedzinie adresowanie walki z tym zagrożeniem do organizacji pozarządowej jest właściwe. Oczywiście w pewnym zakresie edukacji, uwrażliwiania na pewne zagrożenia związane z terroryzmem jest istotne.

Z całej konferencji wynikało, że to, o czym mówiliśmy, dotyczyło przede wszystkim przestępczości pospolitej, patologii społecznych itd. W związku z tym proponuję, żeby skutki zagrożeń, zwłaszcza tych związanych z terroryzmem, zostawić na końcu, a nie umieszczać na samym początku.

Wydaje mi się, że to bardziej by odpowiadało temu, co było przedstawiane na konferencji.

Druga moja uwaga. Nie wiem, czy takie adresowanie tej konferencji i wnioski, które w zasadzie dotyczą głównie organizacji pozarządowych, to właściwe ustawienie tej sprawy, bo mówimy o inicjatywach lokalnych, a nie o organizacjach pozarządowych. Oczywiście zdajemy sobie sprawę, że organizacje pozarządowe są cywilizacyjną formą tych inicjatyw lokalnych. Nie wiem jednak, czy tutaj trochę więcej nie powinniśmy powiedzieć o inicjatywach lokalnych i dopiero wtedy ująć rolę organizacji pozarządowych. Poza tym wydaje mi się, że troszeczkę niezręcznie byłoby, gdybyśmy w punkcie trzecim mówili, że istnieje tutaj jakby możliwość wyręczenia państwa przez organizacje pozarządowe z pewnych jego funkcji i roli. Rola państwa jest zapisana i wydaje mi się, że powinniśmy mówić o współpracy, współdziałaniu, natomiast raczej chyba w tym dokumencie niezręcznie byłoby mówić o wyręczeniu.

Senator Wiesław Pietrzak

Pan proponuje, żeby w 2 akapicie terroryzm dać jako ostatnie zjawisko tutaj. Zgadząmy się.

Stanisław Wilczkowiak
Dyrektor Departamentu Spraw Obronnych
w Ministerstwie Środowiska

Nie jako pierwszy, tylko jako jeden z ostatnich.

Senator Wiesław Pietrzak

To już wtedy jako podsumowanie. Zresztą dla inicjatyw lokalnych terroryzm faktycznie jest bardziej odległy. Możemy mówić tylko o jakiejś edukacyjnej czy ratunkowej roli.

W 4 akapicie, przed wyliczanką, można sformułować kilka zasadniczych tez odnoszących się do miejsca i roli. Można po prostu zmienić tekst i napisać – nie „organizacji pozarządowych”, ale „inicjatyw lokalnych na rzecz bezpieczeństwa”.

Wobec tego tutaj zamiast „organizacji pozarządowych” piszemy „inicjatyw lokalnych”, z tym że trzeba będzie potem jeszcze popatrzeć, czy będzie się to dobrze zgrywało.

„Wyręczanie państwa”. Faktycznie, jest to pewnego rodzaju niezręczne sformułowanie. Organizacje pozarządowe nie tylko mogą wspomagać, ale nawet w określonym zakresie uzupełniać państwo w wypełnianiu wielu obowiązków.

Wszystkie wnioski państwa zostały uwzględnione.

Czy są jeszcze jakieś propozycje?

Dr hab. Waldemar Kitler
Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej
w Warszawie

Szanowny Panie Przewodniczący! Drodzy Państwo!

Dzisiejsza dyskusja dotyczyła problemów nie tylko bezpieczeństwa, porządku publicznego, ale także innych zdarzeń, które godzą w bezpieczeń-

stwo ludzi. Proszę zobaczyć, że wymieniliśmy tutaj w drugim akapicie zagrożenia o charakterze przestępczym i okołoprzestępczym, czyli wszystko, co się wiąże ze szkodliwą działalnością człowieka przeciwko drugiemu człowiekowi.

Może warto tu zaakcentować pewne sprawy, które wiążą się z innymi zagrożeniami, bo przecież mowa jest o wszystkich zagadnieniach dotyczących bezpieczeństwa powszechnego obywateli. Mamy takie zagrożenia jak przestępczość, patologię, narkomanię, a więc wszystko złe, co jedni ludzie robią drugim. A gdzie awarie, katastrofy, które też wpływają na stan bezpieczeństwa. Może należałoby to jakoś uogólnić? Teraz dopiero pojawiła się u mnie taka wątpliwość.

A być może chodzi tylko o to, czy zagrożenia środowiska, życia, zdrowia, takie wynikające z działalności człowieka, i skutki jego poczynań i sił natury. Można by uogólnić ten akapit. „Współczesne zagrożenia wynikające z negatywnej działalności człowieka i sił natury”. Mielibyśmy wszystko w tym stwierdzeniu.

Określenie „negatywne działania człowieka” obejmuje zaniedbanie i działania przestępcze, a skutki działania sił natury to samo za siebie mówi. Może tak byłoby jeszcze lepiej?

Senator Wiesław Pietrzak

Teraz wiemy, dlaczego konwent nie przyjął wyliczanki w religiach w preambule, bo gdzie tę wyliczankę skończyć. Zawsze ktoś będzie niezadowolony. Wobec tego jest tylko „dorobek religii” czy coś podobnego, takie ogólne sformułowanie, które zadowala wszystkich. A może rzeczywiście i tutaj jakoś uogólnić skutki?

Dr hab. Waldemar Kitler

**Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej
w Warszawie**

„Współcześnie tak bardzo dotkliwie odczuwamy skutki zagrożeń spowodowanych przez negatywną działalność człowieka lub działanie sił natury”. I mamy wszystko.

Senator Wiesław Pietrzak

Czy taka jest państwa wola?

Skoro nikt nie oponuje, wobec tego autor zapisze to tutaj i wykreślamy wyliczankę. Uogólnimy. Upoważniacie nas Państwo do tego, żebyśmy sami uogólnili?

Dr hab. Waldemar Kitler

**Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej
w Warszawie**

Panie Przewodniczący, w trzecim akapicie kończymy takim zapisem o roli organizacji pozarządowych w tworzeniu bezpieczeństwa III RP. Może dodajmy: „obywateli III RP”, bo chyba przede wszystkim o obywateli chodzi.

Czym innym jest zbudowanie bezpieczeństwa państwa jako takiego, a czym innym obywateli.

Senator Wiesław Pietrzak

Tak jest, już napisaliśmy.

Proszę Państwa, wobec tego formalności musi się stać zadość, wszyscy głosują.

Kto jest za tym, żebyśmy to stanowisko przyjęli jako nasze, uczestników dzisiejszej konferencji?

Przy 2 głosach wstrzymujących stanowisko zostało przyjęte.

Formalnie rzecz biorąc wyczerpaliśmy porządek dzisiejszej konferencji. Myślę, że tematu faktycznie nie wyczerpaliśmy. Ale chciałbym również, żeby dyskusja dziś zainicjowana przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego Senatu przeniosła się na dyskusję w waszych środowiskach, waszych organizacjach samorządowych, waszych organizacjach pozarządowych, rodzinach, w szkołach, pracy, ponieważ uważam, że bezpieczeństwo, niezależnie jakie, czy finansowe, ekonomiczne, drogowe, kryminalne czy jakiegokolwiek inne, jest rzeczą najważniejszą dla obywateli. Wobec tego zadbajmy o nie wszyscy.

Przewijało się tu – sprowokowane przeze mnie – stwierdzenie, że nie możemy być obojętni na zło, które nas otacza. Jeżeli będziemy obojętni na zło, które nas otacza, a nas osobiście nie dotyczy, to przyjdzie czas, że to zło przyjdzie do

nas również – na nasze podwórko, do naszego bloku, do naszej klatki schodowej. Jeżeli nie zajmiemy się blokami wcześniej, profilaktycznie i nie damy im gdzieś tej adrenaliny upuścić, to oni znajdą dla niej ujście w złym postępowaniu.

Uważam, że więcej środków powinno być przeznaczonych na sport, na kulturę dla dzieci i młodzieży. Tam powinna się młodzież wyżywać, tam powinna być w sposób dyskretny podawana dzieciom i młodzieży oferta zagospodarowania czasu. Nawet po to, aby oderwać ich od komputera, który jest dobry do pewnego momentu, ale potem jest granica, po przekroczeniu której zaczyna się jego szkodliwość.

Cieszę się niezmiernie z dzisiejszej dyskusji, z państwa aktywności, z dzisiejszej frekwencji, z tego, że uczestnikami są przedstawiciele różnych pokoleń, począwszy od takich panów jak ja, a skończywszy na młodych, prężnych, dużo wiedzących, zaangażowanych osobach, które się uczą, studiują. Cieszę się, że są służby mundurowe, które za bezpieczeństwo odpowiadają, ale raduję się przede wszystkim tym, że jest tyle osób, które na rzecz bezpieczeństwa chcą działać.

W imieniu komisji senackiej serdecznie dziękuję wszystkim uczestnikom, pracownikom, wszystkim stowarzyszonym w waszych organizacjach.

Zamykam dzisiejszą konferencję. Życzę Państwu zdrowych, wesołych, radosnych i twórczych świąt. Na jednym ze spotkań pani senator Maria Szyszkowska zwróciła mi uwagę, aby nie życzyć spokojnych świąt, bo co to znaczy: spokojnych świąt? To znaczy, lenistwa, błogości, nicnierobienia itd. Wobec tego ja życzę twórczych świąt, radosnych.

Życzę bezpiecznego powrotu do waszych domów, do waszych rodzin.

Zamykając konferencję w imieniu marszałka Senatu Rzeczypospolitej, pana profesora Longina Pastusiaka, który przyjął patronat nad tą konferencją, serdecznie dziękuję.

Materiały uzupełniające

Bezpieczna Polska

Program poprawy bezpieczeństwa obywateli

Niniejszy program został przyjęty przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 28 sierpnia 2002 roku. To kolejny krok w realizacji naszych zobowiązań wyborczych, w tym zwłaszcza w zakresie porządkowania państwa i zwiększania bezpieczeństwa obywateli.

Bezpieczeństwo obywateli jest obecne w programach wszystkich partii politycznych. Każdy rząd dopisuje je do priorytetów swojego działania i każdy dokłada do tego wspólnego dzieła jakąś swoją cegiełkę.

Przejrzyliśmy te plany, odrzuciliśmy to, co się nie sprawdza, kontynuujemy to, co dobre. Wprowadzamy nowe propozycje. Odnosi się to do całego, szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości. Cel jest wspólny: więcej bezpieczeństwa oraz sprawiedliwość szybka i skuteczna.

Ten cel uważam za podstawowy obowiązek państwa i kierowanego przez mnie rządu wobec milionów uczciwych obywateli.

Dokument „**Bezpieczna Polska**” jest programem:

- rządowym, gdyż wyznacza zadania dla wszystkich resortów,
- kompleksowym, gdyż obejmuje społeczny kontekst i genezę przestępczości,
- otwartym na wszelkie konstruktywne i dobre propozycje.

Przestępczość zawsze uderza w obywateli i państwo. Oczekuję i mam nadzieję, że program jej zwalczania stanie się płaszczyzną współpracy wszystkich odpowiedzialnych sił politycznych. Dla dobra obywateli i dobra naszego państwa.

Leszek Miller

PUNKT WYJŚCIA

Jednym z ubocznych efektów transformacji ustrojowej jest wzrost poziomu przestępczości – zarówno kryminalnej, jak i gospodarczej. Po lawinowym wzroście przestępczości na przełomie 1989 i 1990 roku następował stały, choć już nie tak gwałtowny, proces zwiększania się liczby przestępstw. W latach 1997–2000 wzrosła jednak poważnie, często o kilkadziesiąt procent, liczba najpoważniejszych przestępstw kryminalnych – zabójstw, rozbojów i kradzieży mienia.

Specyficznym problemem jest przestępczość zorganizowana – szczególnie gospodarcza. Coraz lepiej wyedukowani przestępcy, powiązani z grupami interesu, uczestnicząc w niedozwolonym przemieszczaniu kapitału, wyłudzeniach kredytów, subwencji, świadczeń asekuracyjnych oraz wielkiej ilości towarów – godzą zarówno w stabilizację obrotu gospodarczego, jak i w indywidualne interesy obywateli. Nasila się nowe, groźne zjawisko – przestępstwom o charakterze ekonomicznym często towarzyszą brutalne przestępstwa kryminalne.

Do niespotykanych poprzednio rozmiarów wzrosła również pospolita przestępczość kryminalna, z pozoru drobniejsza, jednak dokuczliwa dla obywateli – pospolite kradzieże, rozboje i wymuszenia – nierzadko bezmyślne i brutalne. Częściej niż uprzednio popełniane są przestępstwa z użyciem broni palnej oraz materiałów wybuchowych. Nasilił się terroryzm kryminalny, przestępczość porachunkowa oraz uprowadzenia osób w celu wymuszenia okupu.

Otwarcie się Polski na świat skutkuje też umiędzynarodowieniem zjawiska przestępczości – niezależnie od stopnia jej zorganizowania. Postępuje najbardziej groźna dla państwa przestępczość zorganizowana i gospodarcza, mająca swoje źródła w integracji międzynarodowej gospodarki, swobodnym przepływie obywateli, a także w nowych możliwościach technicznych, w szczególności informatyzacji światowego obrotu finansowego.

Zwłaszcza po 11 września 2001 roku obszary przestępczości ekonomicznej i korupcyjnej mogą być czasem powiązane z działaniami o charakterze terrorystycznym i stanowiącymi nowy element w świecie przestępczości międzynarodowej.

* * *

Pierwsze półrocze 2002 roku daje podstawy do ostrożnego optymizmu. Ogólny poziom przestępczości wydaje się stabilizować. Spadła liczba stwierdzonych zabójstw, bójek i pobić, włamań oraz – co wydaje się bardzo ważne – kradzieży, zwłaszcza kradzieży samochodów. Nie zwalnia to właściwych organów państwa od wzmożenia wysiłków na rzecz dalszego ograniczania przestępczości.

* * *

Począwszy od 1989 roku kolejne rządy, dostrzegając powagę problemu zagrożenia bezpieczeństwa obywateli, podejmowały próby zatrzymania wzrostu przestępczości, wzmocnienia demokratycznych mechanizmów wymuszających przestrzeganie prawa.

Próbę taką stanowił przygotowany w 1999 roku, choć nigdy nie poddany pod sejmową dyskusję, Krajowy Program Przeciwdziałania Przestępczości. Program ten zawierał wartościowe rozwiązania, które zostały wdrożone – np. stworzenie instytucji Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, bądź są przygotowywane do wprowadzenia – np. Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej.

Niestety, część zawartych w tym programie przedsięwzięć miała charakter postulatyczny, a realizacja niektórych kosztownych projektów nie miała zapewnionego źródła finansowania.

Nie spełniły się także, w dużej części dotyczące poprawy bezpieczeństwa, oczekiwania związane z reformą administracyjną państwa, wprowadzoną z początkiem 1999 roku. Co prawda położono podwaliny pod szersze zaangażowanie się wspólnot samorządowych w problematykę porządku publicznego, ale jednocześnie niektóre rozwiązania, jak na przykład sposób finansowania Policji, utrudniły skuteczne działania na rzecz bezpieczeństwa.

Zasadniczą przyczyną niepowodzenia było to, że działania te nie miały charakteru systemowego, były fragmentaryczne i niespójne. W zasadzie oddzielnie podejmowano działania w obszarze sądownictwa, prokuratury i służb porządku publicznego. Oddzielnie traktowano sferę aktywności oby-

watelskiej. Pomniejszono znaczenie edukacji, problemów czasu wolnego młodzieży, sytuacji gospodarczej kraju i położenia socjalnego obywateli. Lekceważono cywilizacyjne i społeczne uwarunkowania przestępczości.

* * *

Istotą programu są wyznaczone w nim cele strategiczne, które powinny pozostać niezmiennie i być konsekwentnie realizowane. Nie oznacza to, że w toku jego realizacji nie będą przyjmowane propozycje, wzbogacające arsenał środków zaplanowanych do osiągnięcia tych celów. Sojuszników w zwalczaniu przestępczości rząd będzie szukał zawsze i wszędzie.

Program zatem w równym stopniu dotyczy instytucji państwa, jak i sfery określanej jako społeczeństwo obywatelskie – organizacji pozarządowych i społecznych, wobec których państwo nie ma uprawnień władczych. Obowiązkiem rządu jest w tym wypadku stwarzanie warunków do aktywnego działania. Rzeczą zaś organizacji obywatelskich i lokalnych społeczności jest, na ile warunki te wykorzystają.

GŁÓWNE CELE

Program „Bezpieczna Polska” ma umożliwić osiągnięcie następujących celów:

- **Przywrócenie autorytetu państwa jako konstytucyjnego gwaranta bezpieczeństwa obywateli**

Państwo przez podejmowanie szczególnych działań skierowanych przeciw przestępcom musi ukazać swoją siłę, przewagę nad przestępcami, odzyskać zaufanie obywateli. Walkę z przestępczością będą toczyły wszystkie instytucje państwa.

- **Przygotowanie państwa do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa w ramach Unii Europejskiej**

Międzynarodowa aktywność przestępców staje się nowym wyzwaniem dla porządku i bezpieczeństwa świata. Perspektywa członkostwa w Unii Europejskiej stawia przed Polską wyzwanie zapewnienia porządku publicznego nie tylko na terenie Rzeczypospolitej, ale także uczestnictwa w europejskim systemie bezpieczeństwa. Polskie instytucje wymuszania przestrzegania prawa muszą działać zgodnie ze standardami i procedurami przyjętymi przez zjednoczoną Europę.

- **Budowa społeczeństwa obywatelskiego**

Zasadą konstytuującą społeczeństwo obywatelskie jest zaangażowanie obywateli w życie publiczne, w coraz większym stopniu przejmowanie współodpowiedzialności za los własny i otoczenia. Każdy obywatel – poprzez aktywność samorządu i organizacji pozarządowych – wspierać powinien działania organów państwa na rzecz poprawy bezpieczeństwa.

- **Zredukowanie poziomu przestępczości i poprawa społecznego poczucia bezpieczeństwa**

Żaden z obszarów przestępczej aktywności nie będzie przez państwo lekceważony czy tolerowany. Dotyczy to w równym stopniu przestępczości zorganizowanej, zwłaszcza korupcyjnej, jak i pospolitej przestępczości kryminalnej, która jest najdotkliwiej odczuwana przez obywateli, a także zjawiska przemocy w rodzinie, której ofiarami są kobiety i dzieci.

Na społeczne poczucie bezpieczeństwa wpływa nie tylko rzeczywisty poziom przestępczości, ale także subiektywne opinie obywateli wyrażające się w lękach i niepewności o swój spokojny byt i bezpieczeństwo rodziny. Obywatel ma niezbywalne prawo liczyć, że państwo jest silniejsze niż przestępcy i potrafi wymierzyć sprawiedliwość.

PODSTAWOWE WARUNKI REALIZACJI

- **Ponadpartyjna zgoda** i społeczna aprobata kierunków działań przewidzianych programem, zapewniająca ciągłość jego realizacji. Porozumienie ponad podziałami oraz przyjęcie wieloletniej – poza wymiar jednej kadencji – perspektywy, jest warunkiem skuteczności podjętych zamierzeń.

- **Eliminowanie lub osłabianie** społeczno-ekonomicznych przyczyn i uwarunkowań przestępczości.

- **Systemowa współpraca** instytucji państwowych i organizacji pozarządowych, realizowana w ramach wieloletniego harmonogramu.

- **Zwiększenie** sprawności funkcjonowania organów państwowych odpowiedzialnych pośrednio i bezpośrednio za stan bezpieczeństwa.

- **Wzrost aktywności obywatelskiej** w zakresie zwiększania bezpieczeństwa własnego i środowiska zamieszkania.

- **Zapewnienie finansowania** działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz innych możliwych źródeł, także w ramach wsparcia ze strony UE.

REALIZACJA GŁÓWNYCH CELÓW

Działania, mające zapewnić osiągnięcie założonych głównych celów programu, usystematyzować można w następujących obszarach:

- **Zapobieganie przestępczości i powrotowi do przestępstwa**

Najbardziej pożądane z punktu widzenia społecznego i ekonomicznego jest niedopuszczenie do popełnienia przestępstwa. Niezbędne jest skoordynowanie w skali państwa wysiłków skierowanych na eliminowanie czynników, które sprzyjają przestępstwu, oraz działań redukujących ryzyko stania się ofiarą przestępstwa.

- **Skuteczne ściganie i karanie sprawców przestępstw**

Należy stworzyć warunki do sprawnego wykrycia i zatrzymania sprawcy przestępstwa, następnie zaś do jego szybkiego i zgodnego z prawem osądzenia oraz konsekwentnego wyegzekwowania orzeczeń sądowych.

- **Warunki organizacyjne i finansowanie**

Skuteczne zwalczanie i wykrywanie przestępstw wymaga istotnych zmian w strukturze, organizacji i wyposażeniu organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości. Niezbędne jest także stworzenie odpowiedniego systemu finansowania instytucji odpowiedzialnych w państwie za ściganie i karanie sprawców przestępstw.

Przestępczość jest zjawiskiem wymiernym i związanym z realnymi zdarzeniami. W praktyce jednak występuje subiektywna obawa ludzi przed przestępczością. Konieczna jest zatem taka aktywność zarówno państwa, jak i instytucji społeczeństwa obywatelskiego w komunikowaniu społecznym, która zmierza do poprawy subiektywnego poczucia bezpieczeństwa obywateli i kształtowania rzetelnego obrazu naszego kraju w społeczności międzynarodowej. Oznacza to ukazywanie siły i determinacji państwa w wykrywaniu przestępców, osądzaniu ich i właściwym karaniu. W odczuciu społecznym najbardziej skuteczną karą jest odebranie dóbr nabytych drogą przestępstwa. W tym kierunku zmierzać winny prace legislacyjne.

ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI I POWROTOWI DO PRZESTĘPSTWA

I. Na poziomie krajowym zapobieganie przestępczości jest domeną odpowiedzialności państwa i obejmuje przede wszystkim:

1. Zapewnienie gwarantowanego przez państwo standardu w zakresie porządku publicznego dla całego kraju, niezależnie od poziomu założeń danej społeczności lokalnej przez:

- 1) Dostosowanie struktur i metod działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości do lokalnych potrzeb w celu zapewnienia większej skuteczności działania tych instytucji w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości. Pozwoli to na racjonalne i zgodne z oczekiwaniami społecznymi rozdysponowanie środków będących w dyspozycji państwa:

Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości do połowy 2003 roku przedstawią wspólną propozycję rozwiązań organizacyjnych i logistycznych w zakresie działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości odpowiadających rzeczywistym potrzebom społeczności lokalnych, wraz z kosztami ich wdrażania.

- 2) Opracowanie nowoczesnego miernika stanu bezpieczeństwa, uzupełniającego tradycyjne statystyki i uwzględniającego poziom subiektywnego poczucia bezpieczeństwa, oraz nowoczesnych mechanizmów oceny pracy Policji i innych instytucji odpowiedzialnych za porządek publiczny, zwłaszcza wymiaru sprawiedliwości:

Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości, w porozumieniu z Ministrem Nauki i Informatyzacji, do połowy 2003 roku przedstawią założenia projektu badawczego, mającego na celu opracowanie zasad statystyki i funkcjonowania jednego, spójnego i zintegrowanego systemu statystyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

2. Przeciwdziałanie ekonomicznym i społecznym źródłom przestępczości przez:

- 1) Przeciwdziałanie bezrobociu i promowanie aktywności ekonomicznej młodego pokolenia:

a) Minister Pracy i Polityki Społecznej przyspieszy wdrażanie programu „Pierwsza praca”, który ma zminimalizować negatywne zjawiska związane z bezrobociem wśród absolwentów szkół oraz dostosuje go do regionalnego zróżnicowania zagrożeń przestępczością;

b) Minister Gospodarki przyspieszy wdrażanie programu „Przedewszystkim przedsiębiorczość”, który ma zlikwidować formalne utrudnienia w tworzeniu nowych przedsiębiorstw i tworzyć warunki do zwiększania zatrudnienia w sektorze wytwórczym i usługowym;

c) Minister Pracy i Polityki Społecznej do połowy 2003 roku przygotowuje założenia ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Ustawa ta ma

dać możliwość dynamicznego reagowania na powstawanie sytuacji kryzysowych związanych z wpływem bezrobocia na poziom przestępczości w danym rejonie, a także możliwość stworzenia podstaw egzystencji osobom deklarującym chęć zerwania z przestępstwem.

2) Stworzenie mechanizmów promujących prospołeczną i prawną edukację młodzieży:

a) *Minister Edukacji Narodowej i Sportu, wspólnie z Ministrami Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości, opracuje do połowy 2003 roku podstawy programowe w zakresie wiedzy prawnej oraz edukacji na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego;*

b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji i Minister Edukacji Narodowej i Sportu wspólnie z organizacjami pozarządowymi opracują do połowy 2003 r. program działania na rzecz kształtowania prospołecznych postaw i prawnej edukacji młodzieży.*

3) Doskonalenie systemu nadzoru właścicielskiego w spółkach Skarbu Państwa:

Minister Skarbu Państwa do połowy 2003 roku opracuje zasady właściwego wykonywania obowiązków związanych z zarządzaniem majątkiem państwowym w organach spółek oraz przedsiębiorstw państwowych z udziałem Skarbu Państwa oraz doboru osób do tych organów.

4) Rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie rozpoznawania i zwalczania przestępstw na rynkach kapitałowych:

Minister Finansów w 2003 roku przedstawi projekt nowelizacji ustawy o publicznym obrocie papierami wartościowymi, wprowadzającej możliwość prowadzenia postępowań na wniosek zagranicznych instytucji nadzorujących rynki kapitałowe.

3. Stworzenie i utrzymywanie w sprawności ogólnokrajowych, zintegrowanych systemów informatycznych i rejestrów.

W pierwszej kolejności konieczne jest uruchomienie Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej, Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców oraz systemu statystyki przestępczości organów odpowiedzialnych za porządek publiczny, uzupełnionego o rejestracje wykroczeń. Wszystkie te działania powinny uwzględniać obowiązki koordynacyjne Ministra Nauki – Przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych w zakresie infrastruktury informatycznej, systemów i sieci teleinformatycznych, technologii i technik informacyjnych oraz standardów informatycznych,

a także informatyzacji administracji rządowej i samorządowej. Mają być one również adekwatne do przewidywanych środków zwalczania nowych rodzajów przestępstw, w szczególności przestępstw powstałych w związku z rozwojem technologii i technik informatycznych, w tym także przestępstw dokonywanych za pomocą systemów teleinformatycznych lub związanych z ich wykorzystywaniem:

- a) *Minister Nauki przedstawi do końca 2003 roku koncepcję zbudowania systemu rejestrów państwowych, uwzględniającą potrzeby wynikłe z przystąpienia do UE oraz konieczności związane ze wzmocnieniem działań na rzecz porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zainspiruje także program badań nad bezpieczeństwem informatycznym kraju;*
- b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji doprowadzi do oddania do eksploatacji systemów Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej i Krajowego Systemu Informatycznego w 2003 roku oraz Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców w 2004 roku;*

4. Zapewnienie szerokiego dostępu do rzetelnej i obiektywnej informacji o stanie bezpieczeństwa w kraju.

W tym celu opracowane zostaną i wprowadzone do stosowania zasady polityki informacyjnej w dziedzinie bezpieczeństwa i porządku publicznego, uwzględniające aspekt edukacyjny i redukcję elementu sensacji w przekazie informacji. Zasady te będą obowiązywać wszystkich funkcjonariuszy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Częścią polityki informacyjnej w dziedzinie bezpieczeństwa stanie się też program promocji Polski – jako kraju bezpiecznego – za granicą:

- a) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych do końca 2002 roku opracują założenia polityki informacyjnej, poprzedzwszy ich przygotowanie szerokimi konsultacjami z przedstawicielami mediów i rozpoczną natychmiastowe, wspólne wdrażanie jej w życie;*
- b) *Ministerstwo Kultury w 2003 roku opracuje program wspomagania filmu, telewizji oraz twórczości literackiej propagującej zaangażowanie obywatelskie w zwalczanie zła społecznego i przestępczości. Szczególnie ważnym jest promowanie ludzi, którzy w organach wymuszających przestrzeganie prawa działają bezkompromisowo, powodując się dobrem państwa i poszanowaniem wartości. Uzasadnionym jest, aby program taki uzyskał wsparcie Kościołów i autorytetów społecznych oraz organizacji twórczych;*

- c) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości w oparciu o system statystyczny służący rejestracji przestępstw i wykroczeń oraz ich wykrywalności, a także wyników podjętych czynności procesowych, dokonają oceny efektywności pracy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Dane te będą udostępniane opinii publicznej do 31 marca każdego roku.*
5. Kontynuacja interdyscyplinarnych, szczegółowych programów zapobiegania zjawiskom patologicznym oraz projektowanie i wdrażanie nowych – jeśli okaże się to niezbędne:
- a) *Rada Ministrów do końca 2002 roku dokona analizy skuteczności funkcjonowania programów – Krajowego Programu Zapobiegania Narkomanii, Programu Zwalczania Przestępczości Samochodowej, Krajowego Programu Działań na rzecz Kobiet, Programu Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i oceni celowość oraz warunki ich kontynuacji w latach 2003–2005;*
- b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wspólnie z Ministrem Sprawiedliwości, Ministrem Zdrowia, Ministrem Pracy i Polityki Społecznej, Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu w 2003 roku przygotowuje projekt Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości Wśród Dzieci i Młodzieży.*
6. Stworzenie stabilnych mechanizmów wspierania, także finansowego, instytucji społeczeństwa obywatelskiego w ich aktywności na rzecz bezpieczeństwa:
- a) *Zasady współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi rząd w sposób wystarczający określił w skierowanym do Sejmu w lutym 2002 r. projekcie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz projekcie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Prace nad ustawą i przepisami uzupełniającymi wymagają szybkiego zakończenia i wdrożenia;*
- b) *Minister Edukacji Narodowej i Sportu do połowy 2003 roku opracuje projekt zmian regulacji prawnych, dotyczących finansowania programów profilaktycznych oraz promowania aktywności sportowej, kulturalnej i społecznej, a także rozwijania uzdolnień młodzieży w zorganizowanych formach;*
- c) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca 2002 roku opracuje materiały informacyjne dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego oraz sposób ich przekazania;*

II. Na poziomie lokalnym istotną rolę w zapobieganiu przestępczości odgrywać będą samorządy, organizacje pozarządowe i inne instytucje społeczeństwa obywatelskiego. Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości będą dla nich partnerem, który odpowiada na zapotrzebowanie lokalnych społeczności. Aktywność państwa i społeczeństwa w tym przypadku winna oznaczać:

1. Wychowanie młodzieży i powszechną jej edukację na rzecz bezpieczeństwa, w tym zwłaszcza kształtowanie postaw społecznych jednoznacznie negujących przestępstwo.

Szczególnie ważnym jest przeciwdziałanie stereotypowi awansu materialnego młodzieży poprzez grupowe lub indywidualne działania przestępcze:

Minister Edukacji Narodowej i Sportu do połowy 2003 roku opracuje koncepcję wspomagania działań wychowawczych w tym zakresie, wraz z szacunkami kosztów przedsięwzięcia oraz programem działań legislacyjnych i organizacyjnych w tym względzie.

2. Propagowanie we współpracy z firmami ochrony osób i mienia oraz ubezpieczycielami rozwiązań technicznych, zmniejszających ryzyko stania się ofiarą przestępstwa (instalowanie alarmów w domach, promowanie i wdrażanie rozwiązań urbanistycznych, zapewniających bezpieczeństwo ludzi i mienia):

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku opracuje mechanizmy współdziałania nadzorowanych służb z jednostkami samorządu terytorialnego, firmami ubezpieczeniowymi oraz podmiotami zajmującymi się ochroną osób i mienia w organizacji tego typu działań.

3. Popularyzowanie kursów samoobrony (ze szczególnym przeznaczeniem dla kobiet) i bezpiecznych zachowań oraz różnych form organizowania się lokalnych społeczności, w tym Straży Obywatelskich:

a) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku określi zasady, na jakich tworzone mogą być Straże Obywatelskie, ich zakres uprawnień oraz warunki współpracy z organami ścigania;

b) Opracowane zostaną w 2003 roku nowe zasady wydawania zezwoleń na broń i inne urządzenia osobistej ochrony wymagające nadzoru państwa i kontroli ich użycia lub stosowania.

4. Stwarzanie warunków do bezpiecznego poruszania się po drogach oraz konsekwentne karanie – we współpracy z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości – sprawców przestępstw i wykroczeń drogowych:

- a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca 2002 roku dokona oceny skuteczności współpracy Policji z organami samorządu terytorialnego w zapewnieniu bezpieczeństwa ruchu drogowego;*
 - b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku przedstawi projekt zmian w prawie, dopuszczających użycie automatycznych rejestratorów prędkości przez straże miejskie i gminne;*
 - c) *Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego do końca 2002 roku dokona oceny podejmowanych działań w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego ze szczególnym uwzględnieniem realizacji Krajowego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Polsce „Gambit”.*
5. Stosowanie przez organy wymuszające przestrzeganie prawa skutecznych środków przeciw przestępcom i naruszającym prawo.
Oznacza to szybkie reagowanie na wszelkie przejawy naruszenia prawa w momencie ich powstawania i poprawę poczucia bezpieczeństwa przez: określanie zjawisk i przyczyn wywołujących lokalne zagrożenia, tworzenie prawa miejscowego przeciwdziałającego patologiom oraz stworzenie mechanizmów współpracy organów administracji terenowej z Policją i instytucjami odpowiedzialnymi za porządek publiczny w zakresie wymiany informacji i opracowywania form działalności prewencyjnej:
- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 roku opracuje mechanizmy współpracy resortu z samorządowymi komisjami bezpieczeństwa i porządku oraz strażami gminnymi (miejskimi), a także wspomaganie ich działalności.*
6. Stworzenie i kontynuowanie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych oraz warunków powrotu do normalnego życia dla osób, które weszły w konflikt z prawem, a wyrażają gotowość zerwania z dotychczasowym procederem:
- Ministrowie Sprawiedliwości oraz Zdrowia do końca 2002 roku określą zasady współdziałania podległych im instytucji i organów z jednostkami samorządu terytorialnego w organizacji programów, zwłaszcza zaś dokonają oceny dotychczasowego finansowania programów terapeutycznych i przedstawią propozycje niezbędnych zmian.*

SKUTECZNE ŚCIGANIE I KARANIE SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW

Podmiotem ponoszącym odpowiedzialność za ten obszar jest państwo i jego instytucje. Państwo podejmie działania, zmierzające do doskonalenia systemu prawnego oraz funkcjonowania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

W pierwszej kolejności dokonane zostaną zmiany w prawie, które ułatwią ściganie sprawców przestępstw oraz usprawnią przebieg procesu karnego i poprawią skuteczność wykonania kary. Nie wykluczą one odstępowań w kontrolowany sposób i w niezbędnym zakresie od prowadzenia postępowań – nie rokujących żadnych szans wykrycia sprawcy, które byłyby jednak podejmowane w wypadku pojawienia się jakichkolwiek możliwości ustalenia sprawcy. Podkreślić trzeba, że zmiany te nie będą niosły za sobą obciążeń dla budżetu państwa, zaś w wielu przypadkach przyniosą odczuwalne oszczędności. Projekty niezbędnych aktów prawnych, znajdujących się często w fazie znacznego zaawansowania prac legislacyjnych, odpowiedni ministrowie przedstawią do końca 2003 roku, zmiany zaś dotyczyć będą:

1. Wzmocnienia pozycji obywatela wobec przestępcy:
 - a) *Minister Sprawiedliwości i Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedłożą koncepcję wdrożenia rozszerzonego prawa do obrony koniecznej;*
 - b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji spowoduje szersze stosowanie prawa do posiadania broni do ochrony własnej, zwłaszcza zaś ochrony miru domowego, w myśl zasady "mój dom – moją twierdzą",*
 - c) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycję działań na rzecz zapewnienia skuteczniejszej ochrony obywatela, będącego świadkiem przestępstwa. Monitorować będą realizację zmian w kodeksie postępowania karnego w zakresie ograniczenia możliwości udostępniania stronom danych osobowych świadka oraz powszechniejszego stosowania instytucji świadka incognito;*
 - d) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości, uwzględniając opinię Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawią propozycję zapewnienia skuteczniejszej ochrony ofiary przestępstwa przez opracowanie ustawy o ochronie ofiar przestępstw, która określałaby zakres pomocy udzielanej przez państwo tej grupie osób;*
 - e) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycję wprowadzenia do kodeksu karnego zakazu*

zbliżania się do ofiary bądź świadka, z sankcją za złamanie tego zakazu, jak również do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakazu zbliżania się do ofiary przestępstwa związanego ze stosowaniem przemocy wobec najbliższych członków rodziny.

2. Wzmocnienia prawnej pozycji funkcjonariuszy publicznych, zwłaszcza policjantów, gdy w imieniu państwa występują przeciw przestępcy:
 - a) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycję zaostrzenia sankcji karnych za popełnienie przestępstw godzących w funkcjonariuszy publicznych, zwłaszcza sędziów, prokuratorów, policjantów oraz biegłych – przez nowelizację kodeksu karnego;*
 - b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawi propozycję rozwiązania dopuszczającego popełnienie przez policjanta „błędu w sztuce”, gdy działał w dobrej wierze – przez odpowiedni zapis w ustawie o Policji.*
3. Maksymalnego uproszczenia procedur postępowania, zwłaszcza prowadzenia czynności dowodowych przed sądami, w taki sposób, by uniknąć zbędnego formalizmu:
 - a) *Rząd poprze wprowadzenie instytucji postępowania rejestrowego – pozwalającego na formalne umorzenie postępowań w niektórych kategoriach przestępstw, bez sporządzania pełnej dokumentacji procesowej;*
 - b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji jak najszybciej przedstawi projekt przepisów wykonawczych do zmian w kodeksie postępowania karnego uwzględniających uproszczenie postępowania przygotowawczego polegającego na wprowadzeniu instytucji tzw. dochodzenia zapiskowego.*
 - c) *Minister Sprawiedliwości przedstawi propozycję zmian w procedurze postępowania w sprawach o wykroczenia. Zmiany te polegać będą na wprowadzeniu możliwości natychmiastowego wydania wyroku przez sąd grodzki w sprawach oczywistych, gdy sprawca nie zgłasza sprzeciwu, oraz na przeprowadzaniu postępowania dowodowego bezpośrednio przed sądem, bez dublowania go we wcześniejszych procedurach;*
 - d) *Minister Sprawiedliwości przedstawi propozycję wprowadzenia zasady obligatoryjnego postępowania w trybie przyspieszonym wobec sprawców niektórych kategorii wykroczeń. Wymaga to nowelizacji kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia;*
 - e) *Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów przedstawią projekt zmian w kodeksie karnym skarbowym. Zmiany te mają umożliwić orzeczenie przepadku lub zniszczenia – jeszcze przed za-*

kończeniem postępowania albo w przypadku, gdy sprawca nie jest znany – przedmiotów będących dowodami przestępstwa albo których wytwarzanie, posiadanie i obrót jest zabroniony, oraz wyrobów stanowiących przedmiot przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, nie oznaczonych znakami skarbowymi akcyzy;

- f) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawi propozycje dotyczące możliwości upoważnienia niefinansowych organów dochodzenia do prowadzenia postępowania mandatowego w sprawach związanych z wykroczeniami skarbowymi, dotyczącymi wyrobów akcyzowych;*
 - g) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycje dotyczące zmian w ustawie o cudzoziemcach. Zmiany te mają polegać na wprowadzeniu przepisu o odmowie wydania wizy lub zezwolenia na wjazd cudzoziemcowi, który wwiózł wbrew przepisom towary „akcyzowe”, a także przepisu wprowadzającego karancję wydania cudzoziemcowi wizy lub zezwolenia na wjazd od stwierdzenia wwiezienia przez niego takich towarów.*
4. *Zaostrzenia represji karnej wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw, w tym zorganizowanych:*
- a) *Rada Ministrów poprze zmiany kodeksu karnego zmierzające do zaostrzenia represji karnej przez podniesienie granic ustawowego zagrożenia za najgroźniejsze przestępstwa oraz modyfikacji zasad wymiaru kary, akcentując w większym stopniu funkcję represyjną kary;*
 - b) *Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z Ministrem Finansów, przedstawi projekt ustawy wprowadzającej zmiany w kodeksach: karnym oraz postępowania karnego w zakresie możliwości pozbawiania przestępców pożytków pochodzących z przestępstwa, z jednoczesnym przeniesieniem ciężaru dowodu legalności zgromadzonego majątku na sprawcę przestępstwa;*
 - c) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycję umożliwienia skuteczniejszego zabezpieczenia pochodzącego z przestępstwa mienia przez zniesienie lub zminimalizowanie opłat pobieranych przez komorników – w przypadkach, gdy mienie zostało fizycznie zabezpieczone przez organa ścigania – oraz przez wprowadzenie do kodeksu karnego wykonawczego zapisu o uznaniu postanowienia prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym za tytuł wykonawczy;*
 - d) *Minister Sprawiedliwości przedstawi projekt ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione. Ustawa ta powinna re-*

guluwać kwestie odpowiedzialności szeroko rozumianych osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych bez osobowości prawnej za czyny zabronione osób fizycznych, jeżeli ich sprawca działał na rzecz podmiotu zbiorowego;

- e) *Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów przedstawi propozycję stworzenia instytucji śledztwa fiskalnego – równoległego z postępowaniem karnym – zmierzającego do ujawnienia i zabezpieczenia majątku podejrzanego. Śledztwo takie byłoby prowadzone przez aparat kontroli skarbowej;*
 - f) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawi projekt ustawy o kontroli. Ustawa ta ma zawierać regulacje umożliwiające wzmocnienie roli służb kontrolnych i zaostrzenie odpowiedzialności kierowników jednostek organizacyjnych w przypadku nierealizowania wniosków i zaleceń, które miały na celu zapobieganie lub eliminowanie przyczyn nieprawidłowości wskazanych w protokołach pokontrolnych;*
 - g) *Ministrowie Finansów i Sprawiedliwości dokonają przeglądu rozwiązań legislacyjnych służących przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych, pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. Zmiany te mają ulepszyć instrumenty prawne do przeciwdziałania finansowemu terroryzmowi oraz poprawić dotychczasowe rozwiązania w zwalczaniu procederu prania brudnych pieniędzy;*
 - h) *Ministrowie Gospodarki i Finansów przedstawią propozycje rozwiązań organizacyjnych i prawnych, umożliwiających ponowne włączenie w system kontroli budżetowej agencji, funduszy i innych podmiotów oraz organizacji korzystających ze środków budżetowych.*
5. Zapobieganie i zwalczanie korupcji:
- a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawi do końca października br. Strategię Antykorupcyjną, będącą płaszczyzną współdziałania wszystkich instytucji państwa w walce z korupcją i kreującą negatywny wizerunek zjawiska korupcji w społeczeństwie przez większe oddziaływanie mediów i popularyzację etyki zawodu urzędnika publicznego;*
 - b) *Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości przedstawią propozycję zaostrzenia odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych za korupcję i działania sprzeczne z prawem;*
 - c) *Minister Finansów przedstawi projekty ustaw porządkujących rozliczenia podatkowe, w tym mechanizmy wprowadzania i funkcjonowania oświadczeń majątkowych.*

6. Opracowanie spójnej polityki karnej, która zakładać ma zaostrzenie zasad wykonania kary (bez przywilejów resocjalizacyjnych) dla sprawców najbardziej brutalnych przestępstw, w tym także o charakterze chuligańskim. Wobec pozostałych sprawców szerzej niż dziś stosowane byłyby inne kary i środki karne:
- a) *Rada Ministrów poprze propozycję zmian w kodeksie karnym wykonawczym. Zmiany te polegać powinny na ograniczeniu możliwości ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia kary oraz na ograniczeniu takich przywilejów, jak przepustki oraz widzenia;*
 - b) *Minister Sprawiedliwości przedstawi koncepcję utworzenia zakładu karnego dla szczególnie niebezpiecznych przestępców, w którym wyroki odbywane będą w standardzie najniższym z możliwych do zaakceptowania przez prawo międzynarodowe;*
 - c) *Minister Sprawiedliwości opracuje projekt nowelizacji kodeksu karnego i kodeksu karnego wykonawczego w zakresie środków karnych wraz z zasadami ich stosowania uwzględniającymi rozszerzenie stosowania środków probacyjnych.*

WARUNKI ORGANIZACYJNE I FINANSOWANIE

Równoległe ze zmianami w prawie konieczne jest rozwijanie nowych form i metod pracy służb odpowiedzialnych za ściganie sprawców przestępstw oraz ich sądenie, doskonalenie struktur organizacyjnych i mechanizmów zarządzania. Część z niezbędnych przedsięwzięć jest już w trakcie realizacji.

1. W ramach utworzonego już decyzją Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowego Centrum ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej i Międzynarodowego Terroryzmu uruchamiane są pierwsze zespoły zadaniowe, zapewniające koordynację działań przeciwko grupom przestępczym w skali państwa. Zespoły te będą narzędziem do walki z najgroźniejszymi zjawiskami przestępczymi, wykorzystującym cały potencjał państwa:
- a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego do końca października br. powoła zespół wszechstronnej analizy zagrożeń terrorystycznych oraz środowisk przestępczych w Polsce, które winny podlegać rozpracowaniu i likwidacji.*

- b) *Minister Nauki przygotowuje koncepcję badań nad zjawiskiem terroryzmu i możliwościami jego występowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;*
2. *Usprawnienie funkcjonowania Policji:*
- a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawi do połowy 2003 roku projekt nowej ustawy o Policji oraz określi docelowy model jej funkcjonowania. Nowa ustawa o Policji będzie odpowiadała obecnym wyzwaniom oraz zawierała rozwiązania umożliwiające wprowadzenie takiego modelu pracy Policji, który usprawni pracę Policji na szczeblu lokalnym – stosownie do zapotrzebowania społecznego i możliwości ekonomicznych zarówno państwa, jak i samorządu terytorialnego oraz wprowadzi mechanizmy skutecznej kontroli i oceny realizowanych zadań. Doświadczenia uzyskane w ramach porządkowania struktur i zarządzania Policją w Warszawie zostaną wykorzystane do wdrożenia nowych rozwiązań strukturalno – organizacyjnych w aglomeracjach wielkomiejskich, polegających na wyodrębnieniu komend rejonowych Policji. Jednocześnie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji opracuje zasady wynagradzania policjantów, stosownie do specyfiki służby w aglomeracjach miejskich;*
- b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, do końca 2002 roku przedstawi rozwiązanie umożliwiające odbywanie zasadniczej służby wojskowej w określonych formacjach służb porządku publicznego, przede wszystkim w Stołecznym Oddziale Prewencji Policji.*
3. *Rozwiązanie problemu konwojowania osób tymczasowo aresztowanych: Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości do końca 2002 roku przedstawią propozycję rozwiązania problemu. Rozwiązanie zakładać ma przede wszystkim racjonalizację systemu zlecenia konwojów przez organa wymiaru sprawiedliwości. Drugim elementem ma stać się zasada, że za konwoje między zakładami karnymi i aresztami śledczymi odpowiada resort sprawiedliwości, natomiast konwojowaniem osób tymczasowo aresztowanych do sądów i prokuratur zajmie się Policja – za odpłatnością będącą częścią kosztów procesu.*
4. *Rozszerzenie zakresu pracy operacyjnej prowadzonej przez uprawnione służby:*
- a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do połowy 2003 r. przedstawi propozycję przyjęcia ustawowej możliwości pozyskiwania przez Policję i Straż Graniczną osobowych źródeł informacji na podstawie*

materiałów obciążających, co umożliwi rozszerzenie pracy operacyjnej na znacznie szersze kręgi przestępców;

- b) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, dokona do połowy 2003 r. nowelizacji obowiązujących przepisów, przyznając Policji uprawnienie do znacznie szerszego prowadzenia, ale pod szczególnym nadzorem, prostych form pracy operacyjnej z nieletnimi;*
 - c) Minister Sprawiedliwości i Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowuje do połowy 2003 roku projekt nowelizacji kodeksu karnego wykonawczego, umożliwiający prowadzenie rozpoznania w aresztach śledczych i zakładach karnych.*
5. Weryfikacja zakresu dodatkowych, niezwiązanych z zapewnieniem bezpieczeństwa, zadań nałożonych na Policję:
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji dokona do końca 2002 roku przeglądu ustawodawstwa i przedstawi propozycje legislacyjne, zmierzające bądź do przejęcia dodatkowych zadań przez inne instytucje, bądź też do wprowadzenia możliwości refundowania poniesionych przez Policję kosztów związanych z wykonywaniem tych zadań.
6. Wdrożenie programu kompleksowej ochrony granicy RP, uwzględniającego wszystkie wymogi Unii Europejskiej – w tym postulat pełnego uzawodowienia Straży Granicznej:
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji dokona do końca 2002 roku analizy najpilniejszych potrzeb związanych z rozbudową infrastruktury granicznej na przyszłych zewnętrznych granicach Unii, w kontekście możliwości pokrycia związanych z tym wydatków z budżetu państwa i środków pomocowych, i opracuje optymalny wariant realizacji tego zadania jako priorytetowego z punktu widzenia interesów państwa.
7. Udoskonalenie procedur związanych z uczestnictwem funkcjonariuszy służb porządku publicznego w misjach pokojowych za granicami kraju:
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca 2002 roku opracuje zasady uczestnictwa sił policyjnych w misjach pokojowych, biorąc pod uwagę przewidywane zmiany w sposobie organizowania i finansowania tej działalności przez społeczność międzynarodową.
8. Pełne przygotowanie służb porządku publicznego do współpracy międzynarodowej, w tym w ramach Europolu i Systemu Informacyjnego Schengen:
a) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca 2002 roku dokona przeglądu obowiązującego prawa – zwłaszcza prawa policyjnego

– pod kątem jego zgodności z uregulowaniami obowiązującymi w Europie;

b) *Minister Spraw Zagranicznych na arenie międzynarodowej będzie promował takie rozwiązania prawne, które pozbawią przestępców możliwości korzystania z pozaprawnej aktywności krajowej i zagranicznej.*

9. Ujednoczenie właściwości terytorialnej służb porządku publicznego oraz organów wymiaru sprawiedliwości:

Minister Sprawiedliwości do końca 2003 roku dokona analizy możliwości dostosowania właściwości terytorialnej organów wymiaru sprawiedliwości do zasadniczego podziału administracyjnego kraju, uwzględniając konieczność tworzenia sieci sądów grodzkich, i oszacuje koszty tego rozwiązania.

10. Poprawa skuteczności działania aparatu skarbowego i celnego przez uporządkowanie struktur administracji skarbowej i celnej, rozszerzenie kompetencji kontroli skarbowej w zwalczaniu zagrożeń występujących w obrocie gospodarczym oraz zwiększenie efektywności ścigania osób żyjących ponad stan legalnych dochodów:

Minister Finansów po uchwaleniu ustawy o zniesieniu Generalnego Inspektora celnego do końca 2002 roku utworzy pionierstwa celny i skarbowy w strukturach ministerstwa oraz jednostki terenowe tego pionierstwa.

11. W perspektywie najbliższego dziesięciolecia – wyposażenie służb porządku publicznego oraz organów wymiaru sprawiedliwości w nowoczesne narzędzia pracy i zapewnienie stabilnego ich finansowania.

Doposażenie Policji i organów bezpieczeństwa będzie miało sens tylko pod warunkiem zwiększonego profesjonalizmu kadr i skutecznego dostosowania się do reguł prawnego i demokratycznego państwa. Dlatego zostanie sporządzona ocena przygotowania państwa do zwalczania nowoczesnej przestępczości oraz zdolności do współdziałania z odpowiednimi organami za granicą. Ponadto zostanie dokonany zewnętrzny audyt sprawności organizacyjnej i ekonomiki działania (w tym systemów płacowych i emerytalnych) organów ścigania oraz opracuje się na tej podstawie propozycje zmian organizacyjnych, które uwzględnią możliwość wykorzystania w przyszłości unijnych funduszy strukturalnych:

a) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji do końca 2002 roku opracuje zasady, na jakich wybrane zostaną instytucje mające dokonać audytu oraz jego szczegółowy zakres, by możliwe było przeprowadzenie go w 2003 roku;*

b) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji niezwłocznie po uzyskaniu wyników audytu rozpocznie prace nad przygotowaniem pakietu*

ustaw regulujących kompleksowo i w sposób jednolity: pragmatykę funkcjonariuszy służb porządku publicznego, system doboru kandydatów do służby, systemy płacowe i emerytalne z jednej strony oraz obowiązki i uprawnienia poszczególnych służb z drugiej;

- c) *Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji dokona do końca 2002 roku dogłębnej analizy systemów szkolenia – programów, kadry szkolejącej i bazy materialnej poszczególnych służb i zaproponuje nowy system rekrutacji i kształcenia funkcjonariuszy MSWiA umożliwiający racjonalizację ponoszonych kosztów i uzyskanie najwyższego możliwego poziomu profesjonalizmu służby;*
- d) *Ministrowie Sprawiedliwości oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji określą w ramach swoich właściwości zasady etyki w postępowaniu funkcjonariuszy publicznych, przestrzegania pragmatyki służbowej, w tym zakresie, a także opracują zasady odpowiedzialności przełożonych za stan dyscypliny w podległych im jednostkach organizacyjnych.*
12. Opracowanie wieloletnich, wariantowych i spójnych ze sobą programów modernizacji technicznej służb porządku publicznego i wymiaru sprawiedliwości na najbliższe dziesięciolecie, z ustawowym określeniem źródeł finansowania tych programów. Programy te mają objąć przede wszystkim pełną (i spójną ze sobą) informatyzację służb, systemy wspomagania dowodzenia i kierowania służbami oraz uzbrojenie i wyposażenie w specjalistyczny sprzęt:

Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Sprawiedliwości do połowy 2003 roku przedstawią wieloletnie, zgodne ze sobą programy modernizacji technicznej, zakładając, że ich finansowanie odbywać się będzie ze środków zagwarantowanych przez ustawę budżetową.

PODSUMOWANIE

Skuteczność realizacji Programu zależy w dużym stopniu od wprowadzenia elementu kontroli nad sposobem jego wykonywania. Rada Ministrów będzie przedkładać Sejmowi coroczne sprawozdanie o zrealizowanych przedsięwzięciach, toczących się pracach legislacyjnych oraz o nowych zadaniach wynikających z przyjętej strategii. Będzie to okazja do społecznej dyskusji nad skutecznością działań państwa w sferze porządku publicznego.

Skuteczna realizacja Programu, obok determinacji elit politycznych, uzależniona jest również od zapewnienia mu źródeł finansowania. Wdrożenie

programu „Bezpieczna Polska” w 2002 r. nie pociągnie za sobą wydatków finansowych, zaś na jego realizację w latach następnych niezbędne będą środki z budżetu państwa. Ich wielkość trudna jest do oszacowania, gdyż będzie ona wynikała ze szczegółowych opracowań dotyczących poszczególnych przedsięwzięć objętych programem. Należy również podkreślić, że efekty, jakie przyniesie dla poprawy bezpieczeństwa jego wprowadzenie, spowodują zdecydowane oszczędności finansowe dla państwa.

Warszawa, 28 sierpnia 2002 r.

Warszawa, 15 marca 2005 r.

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Komisja Obrony Narodowej
i Bezpieczeństwa Publicznego

STANOWISKO UCZESTNIKÓW KONFERENCJI

zorganizowanej przez Komisję Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego
Senatu RP w dniu 15 marca 2005 r.

nt.: „Wpływ inicjatyw lokalnych na realizację rządowego Programu Poprawy Bezpieczeństwa Obywateli „Bezpieczna Polska”.

Budowa bezpieczeństwa każdego suwerennego państwa bez udziału podmiotów pozarządowych nie jest możliwa. Za tą tezę przemawia wiele argumentów, przywoływanych podczas dzisiejszej konferencji. Wszyscy jesteśmy świadomi faktu, iż bez aktywności obywateli na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa, żadne państwo nie jest w stanie osiągnąć pozytywnych rezultatów. Tym bardziej w państwie o ustroju demokratycznym, które w swej istocie zakłada, iż obywatele swą aktywność wykazują nie tylko poprzez udział w wyborach, ale przede wszystkim tworząc społeczeństwo obywatelskie.

Współcześnie, kiedy tak bardzo dotkliwie odczuwamy skutki zagrożeń, spowodowanych przez negatywne działania człowieka i sił natury, istnieje potrzeba budowy silnego społeczeństwa, które kumulując kapitał społeczny, będzie w stanie przeciwstawić się tym zagrożeniom.

Instytucje rządowe i samorządowe same nie są w stanie spełnić wszystkich oczekiwań społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa. Nie jest to możliwe ze względu na zasięg i rozmiar zagrożeń, szczupłość środków finansowych, ciągłą reorganizację systemu bezpieczeństwa oraz wiele innych czynników. Dlatego organizacje pozarządowe powinny w szerszym zakresie zostać włączone do współpracy w celu wsparcia instytucji rządowych. Wszyscy bowiem będąc obywatelami państwa, budujemy wspólnie naszą Ojczyznę.

Można sformułować kilka zasadniczych tez, odnoszących się do miejsca i roli inicjatyw lokalnych w tworzeniu bezpieczeństwa obywateli III RP.

1. Powszechne angażowanie organizacji pozarządowych w działalność na rzecz bezpieczeństwa narodowego stanowi normę w państwach o ugruntowanych tradycjach demokratycznych.

2. Organizacje pozarządowe stanowią drugi, obok organizacji rządowych i samorządowych konieczny i niezastępowalny komponent organizacji bezpieczeństwa narodowego, wychodzącego naprzeciw zagrożeniom XXI wieku.

3. Organizacje pozarządowe nie tylko mogą wspomagać, ale nawet w określonym zakresie, uzupełniać państwo w wypełnianiu wielu obowiązków i powinności względem obywateli. Dotyczy to również sfery bezpieczeństwa, zwłaszcza na szczeblu lokalnym i regionalnym przy wsparciu organizacyjnym, szkoleniowym i finansowym ze strony instytucji państwowych (budżetu państwa) oraz środków pozyskiwanych z UE.

4. Ważnym elementem poprawy bezpieczeństwa jest wykorzystanie i transponowanie inicjatyw lokalnych na poziom ogólnokrajowy. Dlatego też „Program Poprawy Stanu Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego na Dolnym Śląsku” i Program Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie “Regionalny i Graniczny System Bezpieczeństwa Unii Europejskiej”, jak również inne dziś przedstawione ciekawe i skuteczne inicjatywy społeczności lokalnych, powinny stać się podstawą budowy Programu Ogólnopolskiego. Program ten powinien zostać ukierunkowany na wykorzystanie środków europejskich.

5. Przed polską nauką stoi wyzwanie tworzenia systemu wiedzy o bezpieczeństwie państwa, w szczególności o roli organizacji pozarządowych w kształtowaniu bezpieczeństwa Polski w XXI wieku.

6. Niezbędne wydaje się intensyfikowanie prac nad budową powszechnego systemu edukacji dla bezpieczeństwa, składającego się zarówno z wprowadzonych do szkolnych programów zagadnień z tego zakresu, jak i programu upowszechniania wiedzy na ten temat, realizowanego między innymi za pośrednictwem mediów publicznych i organizacji pozarządowych. Celem takiego programu powinno być szerzenie wiedzy o zagrożeniach, zarówno naturalnych, jak i cywilizacyjnych oraz kształtowanie i propagowanie wzorców zachowań adekwatnych do określonych sytuacji.

7. Istotnym elementem zmierzającym do poprawy stanu bezpieczeństwa powinno być przyspieszenie prac legislacyjnych nad uregulowaniami prawnymi z zakresu bezpieczeństwa powszechnego.

Przewodniczący
Komisji Obrony Narodowej
i Bezpieczeństwa Publicznego

Senator Wiesław Pietrzak